

Caiete Silvane

Revistă de cultură

ISSN 1454 - 3028

Adresa redacției: Zalău, Piața Iuliu Maniu, nr. 4, Sălaj, România
Tel./fax 0260/612870 e-mail: caietesilvane@yahoo.com
www.caietesilvane.ro

Revistă de cultură editată de Centrul Culturii Tradiționale Sălaj,
sub egida Consiliului Județean Sălaj, a Consiliului Local și Primăriei Municipiului Zalău
Serie nouă, Anul VI, Nr. 2 (61), februarie 2010.
Apare până în data de 20 a fiecărei luni. Preț: 3 lei

Colectivul de redacție:

Cristian Contraș - manager Centrul Culturii Tradiționale Sălaj

Daniel Săuca - redactor șef

Daniel Hoblea - secretar de redacție

Ileana Petrean-Păușan, Elena Musca, Marin Pop - redactori

Viorel Mureșan, Györfi-Deák György, Viorel Tăutan, Marcel Lucaciu, Imelda Chintă - colaboratori permanenți; **Marius Soare** - tehnoredactor

Revista apare în urma unui protocol de colaborare încheiat între:

- Consiliul Județean Sălaj;
- Prefectura Sălaj;
- Primăria Zalău;
- Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Sălaj;
- Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău;
- Universitatea de Vest "Vasile Goldiș" Filiala Zalău;
- Biblioteca Județeană "Ioniță Scipione Bădescu" Sălaj;
- Inspectoratul Școlar Județean Sălaj;
- Arhivele Naționale Filiala Sălaj;
- Cenacul literar "Silvania";
- Centrul Culturii Tradiționale Sălaj.

Responsabilitatea pentru opiniile și calitatea materialelor publicate revine în întregime autorilor.
Nu primim la redacție decât materiale culese în format electronic, cu respectarea normelor ortografice în vigoare.

Revista "Caiete Silvane"
este membră a Asociației Publicațiilor Literare și
Editurilor din România (APLER) și a Asociației
Revistelor și Publicațiilor din Europa (ARPE).

Tiparul realizat la Tipografia
Color Print Zalău,
Str. 22 Decembrie 1989, nr. 66, Sălaj,
tel./fax 0260-661752

Abonamentele la revistă se pot contracta prin oficiile poștale, factorii poștali, prin Damco și prin redacție (achitând suma de bani aferentă abonamentului dorit în contul Centrului Culturii Tradiționale Sălaj: RO25TREZ5615010XXX002262 deschis la Trezoreria Zalău, la care se adaugă taxele poștale de expediere).

Prețul unui abonament pe o lună este de 2 lei. Pentru orice nereguli privind difuzarea vă rugăm să ne contactați la telefon 0260-612870.

SUMAR

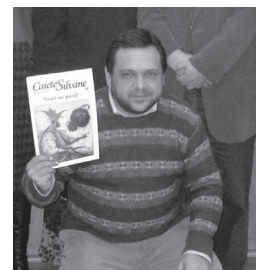
Daniel Săuca, 5 ani	p.2	
Tiberiu Marc, Dezvoltarea Sălajului nu se poate contura fără oamenii lui de cultură	p. 2	
Radu Căpîlînaşiu, Efortul în promovarea culturii trebuie să fie un efort concertat	p. 2	
Poeţi transilvăneni - antologie lirică. Ioan Moldovan	pp. 3-4	
Poeţi transilvăneni - antologie lirică. Sânziana Batişte		pp. 5-6
Viorel Mureşan, Colecţia de călimări. Pretexte I		pp. 7-8
Adalbert Gyuris, interviu cu Dan Puric: "Fiecare român adevărat este o cărămidă pentru România"		pp. 9-10
Vintilă Horia, Drumul meu de la Dante la Guénon, traducere de Daniel Hoblea		pp. 11 - 13
Gabriel Vasiliu, Revista "Renaşterea" - o dublă aniversare		pp. 14 - 15
Lucian Perţa, Apelul de seară		p. 16
Diana Olah, Rateu		p. 16
Nicolae Gudea, Porolissum. Aşezarea civilă (vicus militaris) a castrului mare		pp. 17-18
Iordan Datcu, Augustin Mocanu şi cultura tradiţională		p. 19
Ştefan Goanţă, Meditaţia (II)		p. 20
Ştefan Goanţă, Oameni - vieţi - cărţi		pp. 21 - 22
Ştefan Doru Dăncuş, Cărţile României		p. 23
Györfi-Deák György, Antologie la chei(e)		pp. 24-25
Ştefan Doru Dăncuş, interviu cu Dumitru Chioaru		p. 26
Un nou site literar interactiv în România		p. 26
László László, Revoluţia de la 1848 - 1849 din Transilvania (XI)		pp. 27 - 28
Marin Pop, Manifestările omagiale dedicate lui Iuliu Maniu la împlinirea vârstei de 60 de ani şi ridicarea Casei Naţionale de la Bădăcin (1933)		pp. 29 - 32
Camelia Pop, Acasă la Iuliu Maniu		p. 33
Viorel Tăutan, Dora, Dana şi Călin		p. 34
Mariana Pop, Floare şi fum		pp. 35-38
Lucian Pop, Invidii		p. 39
Tiberiu Vanca, Rahila Capdeiap		p. 40
Imelda Chintă, Cartea Iordania sau verbul sacru al poemului		pp. 41-42
Marcel Lucaciu, Amantul puterii		pp. 43-44
Viorica Lascu, Timotei Cipariu şi Dante		pp. 45-46
Viorel Tăutan, Liviu Ioan Stoiciu - 60 de ani de viaţă		p. 46
Ileana Petrean-Păuşan, Mi-e dor de februarie de altădată		p. 47
Ştefan Doru Dăncuş, "Ce-a da Domnu'!" (în 2012)		p. 47
Daniel Săuca, Malaxorul cu sare şi piper		p. 48

5 ani

În urmă cu cinci ani, în februarie 2005, revista de cultură "Caiete Silvane" repornea la drum, revenind la titlul inițial al publicației, cel din 1998. Atunci, în februarie 2005, cu neîncredere din partea unora (mergând până la reacții furibunde, proletare în unele ziare locale), cu încredere și susținere din partea altora - decisivă a fost și rămâne susținerea președintelui Consiliului Județean (CJ) Sălaj, Tiberiu Marc -, revista noastră își propunea ca lunar, într-un format accesibil, la costuri reduse, să ofere sălăjenilor o alternativă media culturală, ca un produs al comunității locale. "Filosofia" editării revistei nu s-a modificat esențial pe parcursul celor cinci ani de apariție a noii serii: cu bune, cu rele, suntem o revistă de cultură reprezentativă a județului Sălaj, editată de Centrul Culturii Tradiționale Sălaj, sub egida Consiliului Județean Sălaj, a Consiliului Local și al Primăriei municipiului Zalău - le mulțumesc, încă odată, președintelui CJ, Tiberiu Marc și primarului Radu Căpîlnașiu, conducerilor CJ Sălaj și Primăriei Zalău, consilierilor județeni și consilierilor municipali -, cu sprijinul Instituției Prefectului (toți prefectii Sălajului din 2005 încoace au fost alături de noi), Muzeului Județean de Istorie și Artă, Bibliotecii Județene, Direcției Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național, Arhivelor Naționale

filiala Sălaj, Cenaclului literar "Silvania", Inspectoratului Școlar Județean și al filialei Zalău a Universității de Vest "Vasile Goldiș", cu sprijinul Colegiului Național "Silvania" Zalău și al întregii mass-media locale ("Magazin Sălăjean", "Graiul Sălajului", "Sălăjeanul", "Sălajul European", "Hepehupa", "Szilágyáság", "Árkád", Radio Transilvania Zalău, Focus TV Zalău, ZTV.ro). Le mulțumesc - și pe această cale - tuturor celor care ne sprijină, oameni de cultură, oameni politici, primari, consilieri, directori de instituții publice și firme private, membrilor redacției, colaboratorilor și, firește, cititorilor noștri. Ceea ce s-a schimbat la "Caiete Silvane" în acești cinci ani: "ambalajul" (print și on-line), realizarea de suplimente și politica mai "agresivă" de promovare și de vânzare (dacă nu cumva e forțat "termenul"). Eu spun că merită să mergem mai departe. Ca o revistă de cultură a județului Sălaj, cu deschidere regională și națională. Toți împreună am demonstrat că se poate!

Daniel SĂUCA

Efortul în promovarea culturii trebuie să fie un efort concertat

Felicit colectivul redacțional al revistei de cultură "Caiete Silvane" pentru reușita de a menține publicația în Sălaj, astfel că astăzi sărbătorim al V-lea an de existență!

Deoarece am mai vorbit despre implicarea Primăriei Zalău în susținerea actelor de cultură, și este un lucru știut de toți cei interesați, las la o parte acest aspect. Supun atenției cititorilor și a iubitorilor de cultură o altă situație, aceea a solidarității în promovarea culturii, o solidaritate de breaslă, așa zice, în care mass-media se implică, preia informații, le caută și le transmite mai departe; posibilitatea ca redacțiile să selecteze știrile, și, prin conținutul publicațiilor, să educe publicul. Efortul în promovarea culturii trebuie să fie un efort concertat, altfel rezultatul nu va fi niciodată pe măsura așteptărilor, de orice fel.

Mesajul meu, cu ocazia aniversării a cinci ani de când "Caiete Silvane" există în peisajul media sălăjean, este de implicare, pentru un scop comun: o societate civilizată, un public cultivat. Invit în realizarea acestui demers instituții publice, media, cititori.

La Mulți Ani! Și succes membrilor redacției.

Radu CĂPÎLNAȘIU,
Primarul municipiului Zalău

Dezvoltarea Sălajului nu se poate contura fără oamenii lui de cultură

La nr. 1 al noii serii a revistei "Caiete Silvane", în februarie 2005, spuneam că am sprijinit inițiativa înființării unei reviste de cultură reprezentative a județului Sălaj pentru că județul avea nevoie de un asemenea demers cultural și că voi sprijini colectivul de redacție și pe toți cei care se vor implica în editarea noii serii a revistei cu speranța că, din eforturile conjugate ale instituțiilor administrației publice, instituțiilor de cultură sălăjene și ale oamenilor de cultură ai județului, va rezulta un produs cultural de calitate. Îmi doream, atunci, ca publicația să aibă viață cât mai lungă și să cucerească un public cât mai larg. După cinci ani pot spune că așteptările mi-au fost confirmate: "Caiete Silvane" este o revistă de cultură apreciată (atât în Sălaj, cât și în țară), de la an la an are un public tot mai larg iar redacția se implică tot mai activ în viața culturală și socială a județului (dovadă întâlnirile organizate, Zilele revistei, editarea de suplimente ș.a.). Voi sprijini pe mai departe revista "Caiete Silvane", mai ales că acest domeniu, al culturii, nu trebuie neglijat, sacrificat chiar, în detrimentul altor nevoi ale comunității, oricât ar fi de presante. "Caiete Silvane" a demonstrat că, pentru Sălaj, cultura chiar poate fi un "ambasador". Dezvoltarea județului nostru nu se poate contura fără oamenii lui de cultură, fără promovarea a ceea ce avem, ca valori istorice, culturale. La Mulți Ani!

Tiberiu MARC,
Președintele Consiliului Județean Sălaj

Poeți transilvăneni - antologie lirică

Ioan Moldovan

Ca altcineva

Sătul de eternitate și de melancolie constat că sunt lucruri care ar trebui să mi se spună nu mi se spun la revedere

Acum când tocmai m-am întors acasă
și *docta puella* mă pedepsește
și oamenii de jos continuă să arunce gunoaiele în pubelă

Încep și eu să miros ca altcineva
noroc cu pianul și
nenoroc cu scrisul

Vine Alex

Acasă apoi la piață din nou acasă vine Alex îi dau
un măr o felie de pâine cu margarină și cașcaval
ar vrea bani nu-i dau pentru că i-i ia frate-su ce-l așteaptă jos

și-n rest toată vara asta spre bătrânețe mi-am petrecut-o
văzând și auzind fraza lungă și clătinătoare a frunzișurilor
ai mei ai mei ai mei plecaseră pe rând și

în după-amiaza prăfoasă era limpede limpede limpede
doar neînțeleșul foșnitor al frunzișurilor

Himere

M-a trezit îngerul meu bonom, îngerul
meu tolerant, căruia nici să-i vorbesc
nu mai e nevoie: a-nflorit sângeul,
zice, din care-o să-ți fac cerneală nouă,
vechile ciute de pe peretar
să le-mbăiezi în ea ca-n rouă.
și între timp eu te mângâi și te mint,
iarbă tânără de-o tinerețe de var
în care s-a stins ceva de nenumit.
Nu mai sunt pe propria-mi limbă
în mâncare și-n bere -
îngerul bonom m-a prins și mă plimbă
doar pe la praznice de himere.

Pregătirile, pregătirile

Inelele de pe foițele de țigări fine
Ploaia de ianuarie și ron-ron-ul somnului de albine
Din când în când gândul
Că - știi cum e - toți ne ducem, însă pe rând(ul) -
Liste după liste cu mainimicul care fumegă și el ca viață
Lacrimile și, mai nou, fericirile
duse pe copcă de gheață

Serie nouă, Anul VI, Nr. 2 (61), februarie 2010

Dinții care se prăpădesc și-ți lasă puțin nisip în gură
ca o patrie înfricoșată
muzicile fiilor de neîncăput în coșul pieptului bătrân
de mamă ori de tată
și pregătirile, pregătirile
tăind firele, albind privirile
albind privirile.

Lume bună, literară

La Lunca Vișagului într-o după-amiază cu ploaie
m-am visat cu Domnul Manolescu într-o dacie
conducea dumnealui

mai era cu noi un ofițer parcă
era cât pe-aici să lovim o doamnă într-un pasaj aglomerat
ea se ferește și e gata-gata să nimerească sub tren

agitație, spaimă, de ce?
vine taifunul! zice Domnul Manolescu
își decuplează centura de siguranță și-mi face semn să fac la fel

coborâm, căutăm adăpost, ofițerul dispăruse
privim în depărtare și văd pâlnia uriașă smulgând
țări, orașe, păduri

sub vreun copac nu e bine
într-un șanț nu
în vreo căsuță de-asemenea nu

în fine, hai și noi în bunkerul ăsta
acolo - birouri, bucătării, săli goale și lume
văd că e lume bună, literară

Descântec

Ușile se închid cuptoarele ard
Patria se piaptăna cu programe sapard
Fumegă petele stinse pe leopard

Începe vântul vânătorul vânt
Care a lins toată sarea de pe pământ
și mă lasă să mă-nspăimânt

Tranchilitatea mortului prieten mă picură
Peste viața-mi nesigură
Tocită de tot ca o lingură

Cu care-a mâncat căpcăunul.

Când toate îs una și nimic nu e Unul.

Printre degete

Azi n-am mai văzut uli
Iarna noului mileniu are alte pășări în cap

Civilizația Egiptului nu-mi mai încălzește inima. Ea
E plină numai de cele știute
Sunt obosit de piramide și de faraoni
Și puținii mei sclavi au început să-și dea coate
Să-i umfle râsul
Nilul, însă, o, Nilul
Curge maiestuos printre degetele mele
Îl gust și adorm
Mă trezesc și-l gust din nou
Și parcă-parcă mi se schimbă stilul

Mierla, mierlele

cred că au căpiat mierlele în plină iarnă
la șase fix de dimineață ori de seară
încep nene să cânte ca descreieratele
plouă ninge e cald e frig ele una două cântă
ca-n secolul nouăsprezece de odinioară
cineva le-a plasat aici între blocuri în nuci și-n pruni urbani
să ne înnebunească la cap
să simt un gol în stomac
niște milenariste fără jenă fără program
la un moment dat o să ies pe geam de-aici
de la etajul perfect și îngăduitor etajul șapte
voi intra și eu în clubul lor select
ce are pe stemă doar cifra cinci
da, mierla, mierlele toate sunt un intelect
deconstruind vivace viața din moarte

Nu există cu adevărat despărțiri

Timp în care multe s-au făcut și multe
nu
Sunt acum copist pe malul râului. Unde m-aș putea
duce? Sunt toxic, cum s-a scris. Mă mai uit prin Pateric. Nimic
de-al amintirii
deocamdată. Toate cuvintele-s la îndemână.
Pițigoi de seară prin măr și păr. Râul: harnic și modest
limpede și subțire
Au fost ploii și zile tulburi

ca mine ca noi
Ca să nu pierd legătura cu mine
prin oraș toată ziua bună ziua mașinile poliției salvările cu
alarmele pornite
mâinoase mereu
Am mult de lucru
să-mi întorc toate hainele astea pe dos

IOAN MOLDOVAN

Născut la 21 martie 1952, Mureșenii de Câmpie, Cluj. Studii Facultatea de Filologie (Română-Latină), Universitatea "Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca, absolvită în 1976. Timp de 13 ani, profesor în Maramureș (Cavnic, Baia Sprie, Baia Mare). Din 1989, redactor, apoi redactor-șef (din 1990) al revistei "Familia" din Oradea.

Volume publicate: *Viața fără nume*, poezie, Editura "Dacia", Cluj-Napoca, 1980, cu *Prefață* de Ion Pop(debut editorial); *Exerciții de transparență*, poezie, Editura "Cartea românească", București, 1983; *Insomnii lângă munți*, poeme, Editura "Cartea românească", București, 1989; *Arta răbdării*, poezie, Editura "Dacia", Cluj-Napoca, 1993; *Avantajele insomniei*, poezie, antologie de autor, Editura "Helicon", Timișoara, 1997; *Tratat de oboseală*, poezie, Editura "Clusium", Cluj-Napoca, 1999; *O uitare de texte*, poezie, antologie de autor, colecția "La steaua - poeți optzeciști", Editura "Axa", Botoșani, 1999; *Interioarele nebune*, poezie, antologie de autor și poeme inedite, Editura "Dacia", Cluj-Napoca, 2002; *Celălalt pește*, poezie, Editura "Paralela 45", Pitești, 2005; *Însemnări primitive*, poezie, Editura "Limes", Cluj-Napoca, 2005

Colaborator al *Dicționarului Scriitorilor Români* (coord. Mircea Zăciu, Marian Papahagi și Aurel Sasu) și al *Dicționarului Esențial al Scriitorilor Români*. Cronici, recenzii, eseuri în revista *Familia* și în alte reviste literare.

Premii literare: Premiul C.C. U.T.C. pentru vol. *Exerciții de transparență*(1983); Premiul U.S., Filiala Cluj, pentru vol. *Arta răbdării*(1993); premiul Salonului de Carte Cluj-Napoca, Premiul revistei *Poesis*, Premiul revistei *Arca* pentru același volum; Premiul Revistei *Poesis* și Premiul Revistei *Unu* pentru vol. *Avantajele insomniei* (1997), Premiul pentru carte de poezie, *Poesis*, 2004; Premiul Mediaș pentru întreaga activitate culturală (2005), Premiul de excelență pentru literatură al Primăriei și Consiliului Municipal Oradea (2005), Premiul pentru poezie al Revistei "Discobolul" Alba Iulia (2006), Premiul Uniunii Scriitorilor Filiala Arad pentru vol. *Celălalt pește* (2005), Premiul pentru poezie al revistei *Transilvania* (Sibiu, 2008); Premiul Congresului Național de Poezie, Ediția a III-a, Botoșani, 5-7 iunie 2009

Membru al Uniunii Scriitorilor din România, al PEN-Clubului Român.

Poeme din creația sa au fost traduse în franceză, engleză, maghiară, cehă, slovenă, albaneză.

Poeți transilvăneni - antologie lirică

Sânziana Batiște

Traducerea în engleză - Diana Viorela Ionescu

Vamă

Pagină albă - vama mea de taină
Singură mare care mă primești
(Oh, strop cu strop, dar iată,
mă primești)
La tine vin

Cețoase umbre mă împresoară din nou
Cu-atingeri reci
Și lucrurile lumii se-nfioară
Și scapătă cu încă o mărginire

Brațele străvezii-mi întind spre zare
Ținându-mi sufletul pe palme, sus
Pășind încet
Cu ochii orbi
Spre-ascunsul număr

Senin
egal
fără apus

Borderland

Blank page - my secret borderland
Sole sea you welcome me
(Oh, even drop by drop
you welcome me)
To you I come

Misty shadows shroud me again
Their touch cold
And the things of the world shiver
And set down with on more lining

My translucent arms out towards the skyline
Holding my soul on palms, up
Slowly walking
With blind eyes
To the hidden murmur

Serene
even
duskless

Cum mă striga

Cum mă striga bărbatul acela
Azvârlindu-mi numele în văzduh

Serie nouă, Anul VI, Nr. 2 (61), februarie 2010

Cântând
Sau șuierându-mi-l
Ca pe șerpi

Cum mă aștepta bărbatul acela
Nemișcat în luminile mișcătoare ale sorții -
Fântână lacomă
Și tандru labirint

Cum mă mângâia bărbatul acela
Înotând în ochii mei
Pierzându-mi-se în plete
Și modelându-mă cu certitudinea
Văzătorului

Cum mă învia bărbatul acela
Cum mă pierdea
Aici - acum

Ca niciodată

How he was calling me

How that man was calling me
Throwing my name up in the sky
Singing
Or hissing it to me
Like to the serpents

How that man was waiting for me
Standing still in the moving lights of the destiny -
Voracious fountain
And tender labyrinth

How that man was caressing me
Swimming in my eyes
Coming adrift through my loks
And moulding me with the certainty
Of the seer

How that man was resurrecting me
How he was losing me
Here - now

Like newer before

Eram un pom

Eram un pom îngândurat în rugăciune
Eram și floarea pomului
Și rodul
Mireasmă fără mire
Și norodul

Și-n liniștea de început de lume
Eu te ceream pe tine
Împărate

I was a tree

I was a thoughtful tree praying
I was the blossom of the tree as well
And the fruit
Unwedded scent
And the people

So in the silence of the world beginning
I was asking for you
King

Ceas

Trosnește focul - géruie în pace
Arama brățării mele
Alunecă încet și se desface șerpește
Străbătând hârtia
Iat-o acum în colțul ei retrasă
Și așteptându-și tainul ei de lapte -

Poezia

Time

The fire crackles - freezing silently
The copper of my bracelet
Glides and uncoils snakelike
Across the paper

Look at it now isolated in the corner
Waiting for its share of milk -

Poetry

Niciodată

Niciodată în întuneric
Niciodată în întuneric
Sfâșiată mă smulg fierăstraiei nopții
Și la picioarele zilei
Mă năru

Never

Never in the dark
Never in the dark
Ripped I tear myself from the saws of the night
And at the foot of the day
I fall

(Poemele fac parte din volumul
Zodia Lupilor - Under the sign of the Wolves)

Sânziana Batiște

Poetă, prozatoare. Membră a Uniunii Scriitorilor din România, filiala Cluj-Napoca. Prenumele și numele din acte - **Maria - Felicia MOȘNEANG**; Pseudonime folosite - Bianca Mireș, Sânziana Batiște; Data nașterii - 4 noiembrie 1943; Locul nașterii - Brad, jud. Hunedoara; Studii: Facultatea de Filologie, Universitatea Babeș - Bolyai, Cluj (1962 - 1967). Din 1967, prin repartitie guvernamentală, profesoară în Someș Odorhei, județul Sălaj. În anul 2000 se pensionează pentru limită de vârstă. Din anul 2001 până în anul 2005 este profesoară suplitoare la mai multe școli din județul Hunedoara. **Debut absolut** - în **România literară**, 7 noiembrie 1968 cu poezia **Pentru când vii**, semnată cu pseudonimul Bianca Mireș. Opera tipărită până în prezent: **Zodia Lupilor**, versuri, **Felicia Moșneang**, Ed.Clusim, Cluj- Napoca, 1999, 80 p., coperta **Lucian Andrei**, după ideea autoarei; **Miei de lumină**, versuri, **Sânziana Batiște**, Ed.Clusim, Cluj- Napoca, 1999, 80 p., ilustrația copertei aparține autoarei; **Doine și dore**, versuri, **Sânziana Batiște**, Ed.Clusim, Cluj- Napoca, 2001, 80 p., ilustrația copertei aparține autoarei; **Dulce Arizona**, proză scurtă, **Sânziana Batiște**, Ed.Călăuza, Deva, 2002, 88 p., concepția copertei aparține autoarei; **Odaie sub cer**, versuri, **Sânziana Batiște**, Ed.Casa Cărții de Știință, Cluj- Napoca, 2007, 125 p., coperta **Gheorghe Părcălăboiu**; **Pășunile zeilor. Haiku. Les pâturages des dieux**, Ed.Casa Cărții de știință, Cluj - Napoca, 2007, 82 p., coperta **Gheorghe Părcălăboiu**.

Serie nouă, Anul VI, Nr. 2 (61), februarie 2010

Pretexte I

Pretexte este titlul unei antologii-dicționar de scriitori din Bistrița-Năsăud, editată în cursul anului 2008 de Societatea Scriitorilor de aici, la editura Eikon din Cluj-Napoca. Ediția este alcătuită, îngrijită și prefată de Andrei Moldovan, redactor la prestigioasa revistă *Mișcarea Literară* și președintele Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud. Trebuie spus din capul locului că volumul este masiv: 37 de autori, poeți (19), prozatori (11), esești (4), jurnaliști (3), distribuiți pe aproape 300 de pagini format mare. Aflăm din **Prefață** principiile după care au fost alcătuite **Pretextele**: *La baza unei asemenea lucrări a stat ideea de << peisaj literar >>, nu de decupaj al unor direcții sau valori* (p.5). Mai departe, Andrei Moldovan, preîntâmpinând posibile reacții sanguinare, scrie: *Volumul, prin simpla includere, nu conferă valoare autorilor mai mult decât ei o au. Lectorul va opta. Criteriul de selecție a fost acela al apartenenței la Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud, acceptați în asociație conform criteriilor impuse de statut, indiferent dacă sunt sau nu membri ai Uniunii Scriitorilor din România.* (ibid). Textele propuse de autorii antologați sunt însoțite de sumare descrieri de tip dicționar, precum și de fragmente din referințe critice, asupra cărora cade într-un fel responsabilitatea prezenței autorilor aici. Neajunsul unei antologii zonale ar fi, după Andrei Moldovan, scoaterea din context național a scriitorilor antologați și *primejdia de a transforma un spațiu literar în feudă, de a provincializa* (p.6). Noi credem că acest risc îi pândește doar pe autorii valoroși din volum, pentru care, de altfel, nu există nici un risc. Prevenitor, îngrijitorul ediției, adaugă volumului propriu-zis 20 de pagini cu fotografii de album, poze de grup cu scriitori din alte zone ale țării, ilustrând manifestări literare de marcă națională.

În chip fast, cartea se deschide cu un excelent poet, Nicolae Avram, autor al volumelor **Cântece de sinucigaș** (cartea I), 2000, **Litanii pentru diavol**, 2006 și **Cântece de sinucigaș** (cartea a doua), 2008. Un **Psalm** (2) în XIII părți, de un lirism intens, închide între rame expresionisto-suprarealiste un tot mai viu creștinism în ruină, semnificat în câteva evanescente figuri: *O mamă alcoolică agonizează /.../ Departe pe câmp, / Băiatul se prăbuși.* (I, p.9); *O păpușă din cârpe / Împlântată cu ace în inimă* (I, p.10); *un peisaj din care lipsește o cățea / care latră în fiecare dimineață la ușă* (VII, p.11); *puii de rândunică arși de vii* (VIII, p.11). Subțirimi lirice pătrunzătoare ca lamele de oțel desenează hotarul dintre realitate și vis: *În vacanțe / Alergam devreme pe plajă // Să contemplăm răsăritul / Sau un cadavru aruncat de valuri / Pe țarm // Seara în jurul unui foc de tabără / Priveam fete drăguțe în ochi - / Ele râdeau disprețuitor: / Eram mici și murdari. // Ori întorși în camere de beton / Scuipam ceva roșu în batistă / Și adormeam plini de nisip / Și de soare.* (IX, p.11). Georg Trakl, Odisseas Elitis, Vladimir Holan, dar și Aurel Dumitrașcu sunt numele care se înșiră pe visătoareale margini albe ale acestor pagini de superbă poezie.

În retorica unor poezii de un modernism retro își înfășoară Nicolae Bosbiciu o simțire ultragiată, vizitată de atâtea simboluri ce nu s-au perimat în timp, de la *trifoiul cu o aripă de heruvim până la o corabie, o luntre, un galion / ori alte înfățișări plutitoare, sau măiestrita caligrafie a vântului*. Poetul a ucenicit pe lângă revista *Echinox*, unde toată lumea era obligată să scrie și cronică literară sau eseu. De aceea, alături de volumele de poeme **Manuscris străin**, 1996 și **Pământ de unică folosință**, 2005, Nicolae Bosbiciu își întregește bio-bibliografia cu critică literară: **Dimitrie Stelaru. Lumi poetice**, 1998 și **Poezia ca mod de existență**, 1999. Un prozator cu referințe critice de primă mână (Dan C. Mihăilescu, Ioan Pinte, Tudorel Urian, Cornel Cotuțiu) e Mircea Gelu Buta. Seria textelor sale se deschide cu un subtil eseu-meditație pe tema **Muzica clopotului**. Urmează o scurtă proză eseistică intitulată **Ideea de a trăi frumos**, căreia îi succed două schițe memorialistice, **Ciorba de burtă** și **România de azi pe mâine**, ultima cu o accentuată tentă hazlie. Un cercetător sagace al fenomenului istorico-literar transilvănean este Ioan Buzași. Cu investigațiile sale de mare suprafață și pe deplin recunoscute a avut generozitatea să colaboreze și la publicații din Sălaj, inclusiv la *Caiete Silvane*. În **Pretexte** e prezent cu un sensibil și penetrant eseu despre interferența tematică a textului-îmn, **Un răsunset** de Andrei Mureșanu cu **Discursul din Catedrala Blajului** de Simion Bărnuțiu. Transgresând aria tematică a celor două texte, popasul cititor al lui Ioan Buzași e și de natură lingvistică, retorică, stilistică, dar în același timp și o solemnă și necesară meditație asupra anului revoluționar 1848. Constantin Catalano e un

specialist local în Coșbuc. **Aforismul la Coșbuc** (fragment) se vrea un interesant eseu despre literatura paremiologică a poetului, cu vagi efuziuni comparatiste. Poezii de un patetism (erotic) bine temperat publică Elena M. Cămpan: *te simt în frunza care bate / copacul cu o mie de inimi, / în firul de iarbă ce se leagănă / câmpul ce se leagănă cu sufletele noastre...* (**Te simt**, p.42). Pe alocuri se percepe o brevilocvență de haijin, în care o sensibilitate specială e turnată într-un crâmpci de natură mereu repetabil: *păsările dimineții / fac atâta gălăgie / de parcă prin copaci / s-ar desfășura zilnic / războaiele naturii...* (**Războaiele naturii**, pp. 42-43). Un nou salt peste serie, ca foarte bun poet, ne pare Vasile Chiorean cu a sa poezie accentuat picturală, unde imaginea unui lucru curge peste imaginea altui lucru într-un ochi deprins întru câțva a descifra tainele lumii: *cuiburile de altădată ale platanilor cu ouă / căsuța stângace a veveriței / stau în incinta altor sălbăticiuni // pe măsură ce îmbătrânesc / dealul se înalță cimitirul / e deja în cer // o cunoștință mai veche face asemănări / între somn / și moarte / dar nimeni nu știe asemănările acestui / deal* (**metafizică în jurul dealului**, pp.47-48). Cu un remarcabil reportaj cultural pe tema înfrățirii dintre Bistrița și orașul german Herzogenrath e prezent Dorel Cosma, dar și cu altul despre Nürenberg, a cărui istorie culturală și militară e refăcută cu un fin spirit de observație. În istoria artistică a orașului se remarcă prezența de odinioară aici a lui Albrecht Dürer, iar în cea religioasă, biserica română. Ultimul reportaj, din Israel, putea lipsi, fiind doar o anecdotă slabă, cu final previzibil.

O prezență liniștitoare în antologie e Cornel Cotuțiu, care în doar trei pagini de text ne oferă întreaga măsură a parcimoniei sale. El n-are nevoie de prezentarea noastră, fiind subiect de articole în toate dicționarele naționale apărute de două decenii încoace. **Sonată la patru mîini neștiute** e o proză scurtă în patru părți, de un realism care se topește în efulgurații lirice spre final. Cadrul, nedeslușit: un tren, personajele ceva mai conturate. O situație inițială care se risipește către sfârșit, pigmentată cu aluzii vag erotice, conferind prozei caracteristicile unei opere deschise. Extrem de profesionist scrisă, într-o tehnică modernă a fracturării discursului. Narratorul e implicit, la început martor pasiv, apoi înfruptându-se din dulceața anecdotei povestite. Nu lipsește colorația regională a limbii. O proză având ambiguitatea și frumusețea unui haiku. Ion Crăciun vine cu o proză de observație croită după tipare clasice, cu - pe alocuri - accente rebreniene. Într-o schiță cu liceeni, **Darul**, el face dovada unui prozator cu scriitură subtilă și topică originală, adăugând o notă de umor abrupt, aproape grotesc, înspre final. Melania Cuc își botează *fragmente de roman* două proze simbolice și poematice, altfel bine scrise.

Cel mai tânăr din întregul volum, Vasile George Dâncu, e antologat cu un succulent capitol, compus dintr-un grupaj poetic și un eseu meditație despre estetica tăcerii în actul artistic și social. Intitulat **Elogiul tăcerii**, acest eseu *lămurește în sen heideggerian rostul cuvântului filosofic convertit în limbaj poetic* (Ioan Pinteș) și a slujit de postfață volumului de debut al poetului, **Biografie secretă**, 2003. Sensibilitatea lui Vasile George Dâncu se dezvoltă pe temeliile bătrâne ale culturilor latină și greacă, după cum se poate vedea dintr-un poem dedicat memoriei lui Vasile

Sav: *Căci eternitatea se naște în timp / Și moartea de-a lungul vieții. / Iar omul uită de cele mai multe ori / De eternitate și de moarte. / Dar vine Dumnezeu și-i amintește / Că eternitatea se naște în timp / Și moartea de-a lungul vieții / Iar clipa omului / Din eternitatea divină* (**Semn de carte la Libero Arbitrio de Sfântul Augustin**, p.80).

Poezia sa e una gnomică și sapiențială, având în spate noianul liric de la poezia elenică, la Constantinos P. Kavafis. Spiritual, poetul respiră și lumea lui Jorge Luis Borges, de unde recurența la el a unor teme precum cartea, metaliteratura, metapoezia. Tema așteptării, puțin frecventată de alți poeți, este în egală măsură eminesciană și kavafiană. Între paginile sale se remarcă și un iscusit text ce conține în filigran tot farmecul oral al folclorului postmodernist, cel al bancurilor politice: *Ivan vinde în fiecare seară soarele pe băutură / Și americanii îl cumpără tot de atâtea ori / Ivan îl vinde deoarece îi place băutura, / Iar americanii îl cumpără din / Obişnuința de a cumpăra. // Dar de fiecare dată, soarele fuge de la americani / Și se ascunde în paharul de votcă al lui Ivan, / <<Soarele nu suportă America !>> râde Ivan cherchelit. I* (**Ivan, soarele și americanii**, p.77).

Vasile Dâncu e un autodidact ce trăiește în Runcu Salvei, scrie *slove rurale*, iar cărțile de poeme îi sunt sponsorizate de albinele din stupii proprii. Un poet care fără să știe concepte operaționale, compune cu rafinamentul și forța vizionară ale celor ce le mănuiesc în cenaclu ori la catedră. **Baladă interbelică** e o poezie care ne arată că absurdul e uneori seamănă cu firescul: *A fugit mireasa prin pădure / cu mirele inimii / ținându-se de mâini. / Rămase nunta / în satul dintre dealuri / și târgul cuscilor / fântână fără apă. / Un timp mai auzit-au / cântecul viorii / și țambalul semănând alice. / Apoi nimic, / îndepărtate culmi / la arătau / cât e de largă lumea* (p.87). Există în volum și poeți care, poate dintr-un capriciu, preferă să apară cu pagini de proză. Este cazul lui David Dorian sau, cum vom vedea ceva mai încolo, cel al lui Olimpiu Nușfelean. Deși referințele critice ale lui David Dorian sunt, fără excepție, despre poezia sa, între referenți numărându-se Gheorghe Grigurcu (de două ori) și Al. Cistelean, aici ne oferă pagini dintr-un roman epistolar, **Din scrisorile lui Tristan**. În ciuda formei prozastice însă, în aceste texte David Dorian e un poet care întărește ideea că cele mai adevărate, mai puternice, sunt cărțile de imaginație; ele refac, până la ultimul detaliu, lumea: *Niciodată nu vom mai simți gustul acela dumnezeiesc al țigărilor fumate atunci. Îmi stăruie în simțiri miresmele fragede ale țigărilor fumate la treisprezece și paisprezece ani. Niciodată nu vom trăi voluptatea unei îmbrățișări adolescente, cuprinderea în brațele firave și mătăsoase ale vreunei copile arzând de dorul și de teama dragostei.* (p.94). Din fragmentele câte ne stau în față reconstituim un roman epistolar de un lirism frenetic, alcătuit din mari petice de hârtie, în care autorul pune multă spontaneitate în felul de a povesti, o literatură pedantă, mai predispusă către visare decât către reflecție.

(continuare în numărul viitor)

Viorel MUREȘAN

Correspondență din Germania

Dan Puric: "Fiecare român adevărat este o cărămidă pentru România de mâine"

* Dan Puric s-a născut la 12 februarie 1959; *1978 -

bacalaureat al Liceului de Arte "Nicolae Tonitza" din București; *1985 - absolvent al Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică "I.L.Caragiale", București, clasa prof.univ.dr. Dem Rădulescu; *1985-1988 - actor la Teatrul "Mihai Eminescu", Botoșani; * din anul 1988 - actor la Teatrul Național "I.L.Caragiale", București.

Este un actor și regizor român care a jucat atât în teatru, cât și în film. Spectacolele sale - *Tourjours l'amour*, *Made in Romania*, *Costumele*, *Don Quijote* - au cutreierat lumea. În film, a jucat rolul principal în coproducția româno-sârbă *Broken Youth*, regia Maria Marek, iar spectacolele sale de pantomimă au fost transmise de Televiziunile BBC, Belfast Royal College, 3SAT Frankfurt, RTL. A mai jucat și în filme pentru Televiziunea din Lausanne, Elveția. Maestrul Dan Puric este un "vulcan activ", ce "erupe" fascinant pentru cel care-l ascultă și-l privește.

Am stat de vorbă cu domnia sa aproape o oră și m-a cucerit fiecare cuvânt al său. Se preocupă de problemele fundamentale ale omenirii, se dăruiește artei cu totul și ne oferă nouă acel dram din paradis care ne face mai buni și mai iubitori.

Cred că un mare artist este și un om deosebit. Unul dintre ei este fără îndoială actorul, artistul și, implicit, omul Dan Puric.

"PICIOARELE CARE ÎL DUC SUNT DE PE ACUM ÎN FAȚA PORȚII!"

Adalbert GYURIS: Cum și când a început pasiunea pentru actorie?

Dan PURIC: Sigur este o întrebare uzuală și de regulă răspunsurile sunt cam toate în aceeași zonă. E foarte greu de făcut o distincție între ceea ce îți dă Dumnezeu în copilărie, sau ce îți dă copilului și ce rămâne din acest copil mai departe. Ca să clarific puțin răspunsul, cred că din copilărie, ca să răspund mai concret, a fost chemarea asta, dar n-am conștientizat-o decât mult mai târziu. Eu am făcut arte plastice, mi-a plăcut tare mult pictura și gravura, apoi, dorind să dau la medicină, am trăit deci cu rătăcirile de rigoare.

A.G.: Mai aveți timp acum de arte plastice?

D.P.: Așa cum spunea bunul meu prieten, academicianul Sorin Dumitrescu, marele nostru pictor: "Tu continui pe mai departe artele plastice pe scenă!". Pentru că toate spectacolele mele au o nostalgie, o nostalgie a plasticității, au un alt grad de plasticitate vizuală, ca să zicem așa...

A.G.: ...Și ce v-a atras spre pantomimă?

D.P.: Pantomima este cu totul și cu totul altceva. Eram în anul trei sau patru de institut, spre sfârșit, și am intuit cenzura aceea politică foarte puternică care exista atunci, că nu puteam să spun, să mărturisesc un adevăr. Nu puteam nici măcar să fac ceva transfigurat scenic și lucrul ăsta deranja fundamental natura mea de om liber, dar născut și ținut într-un ghetou comunist. Și atunci mi-am dat seama că trebuie să folosesc un alt limbaj, un limbaj care este dincolo de cuvânt. Sigur că pantomima este doar o mică părticică din ce fac eu, pentru că ea conține și pantomimă și step și dans și spiritul comediei de la arte și experiența, să zicem, din cinematografia mută, sau a nostalgiei cinematografeiei mute și din coregrafia asiatică sau arte marțiale. Toate sunt puse ca să fie vehicule de transport ale gândurilor și ale sentimentului mult mai rapid. De aici rezultă că taina aceasta a trupului este de tip creștin, ea dezmărginește omul din limitele ideologice, mentale, culturale, fără prejudecăți și m-a bucurat că acest canal de comunicare transportă și, cum spunea Caragiale, că avem atâta umor încât putem da la export. Eu am început să dau la export atât umorul, cât și sensibilitatea, calitatea, vitalitatea și tandrețea în felul ăsta și tandrețea interioară a poporului român și, să vă spun concret, la Pekin am avut 2800 de spectatori, la opera mare din capitala Chinei și în contact rapid cu lumea asiatică cu umorul românesc. Acesta este darul care ți-l dă Dumnezeu. Când sunt pe scenă, am sentimentul că toți spectatorii, indiferent unde mă aflu, devin români, sunt extraordinari!

A.G.: Fiind copil, ați "visat" și v-ați văzut așa cum ați ajuns azi?

D.P.: Este o întrebare frumoasă pentru că eu cred că am avut o licărire, am gustat din ce voi fi. Filosoful Hegel are o frumoasă expresie care se referă la filosofia spiritului. După ce face capul praf cu teza, antiteza și cu toate astea, el trimite la câte o metaforă. Dau exemplu această metaforă, ca să arăt că marii filozofi au fost și mari poezi. Spunea așa: "picioarele care îl duc sunt de pe acum în fața porții!". Parcă ai ști destinul că va fi acolo, fără să-l controlezi. Parcă m-am recunoscut în această pildă! Sigur că bunul Dumnezeu va face așa cum dorește...Eu am copilărit la țară, la Negoiu. Ce contrast puternic între munții de acolo și blocurile care le-au construit comuniștii!...

A.G.: După părerea mea, cea mai frumoasă meserie dintre toate este actoria. E grea această profesie și ce consum implică?

D.P.: Nu profesia este frumoasă în sine, ci cel care o face, cel care o dumnezeiește. Gândiți-vă la un medic, care face bine oamenilor, ce bucurii aduce semenilor! Ce sacrificii au făcut oamenii de știință ca să obțină lucruri care apoi au ajutat omenirea! Au renunțat la foarte multe. Un artist, un creator, un om este măcinat de această treabă, el nu-și cronometrează consumul de calorii, urmărește răsplata care vine pe multiple căi.

A.G.: *Vorbind de răsplată, e recompensată bine această nobilă meserie în România?*

D.P.: Nu, noi suntem umiliți din acest punct de vedere. Cultura a fost gestionată și este în continuare gestionată de oameni mediocri. De multe ori unii dintre ei, când devin șefi, devin "comandanți" peste proprii lor colegi. Este o breaslă umilită, aproape distrusă. Marii actori au fost îndepărtați de la televiziune, acum este la "modă" mitocănia, amatorismul de prost gust, pentru că sunt și amatori care se apropie de profesioniști. Tot ce este prost este încurajat de televiziune. Generația tânără de actori nu cunoaște ideea de sacrificiu, între generația de aur și cea de azi este o mare prăpastie. Sunt din ce în ce mai puțini talentați și din ce în ce mai puțini care înțeleg menirea artistului adevărat care se sacrifică, până la urmă, pe altarul teatrului, al artei. Este actorul care joacă în reclame sau în telenovela de prost gust. Din păcate, România se distruge și din acest punct de vedere.

A.G.: *A ajuns țara noastră, acum, când suntem și în Uniunea Europeană, acolo unde oamenii au visat?*

D.P.: După revoluție, după lovitură de stat din 1989, dintr-un ghetou comunist, ce a fost, România a intrat într-un ghetou "nou comunist" și suntem în continuare aproape ca înainte. Toată lumea spera că acest sistem din comunitatea europeană să vină și să mai curețe puțin din deșeurile comuniste care mai sunt la putere. De asemenea, lumea spera într-o legislație cu o administrație de tip european, una de tip civilizat. Pe de altă parte, ei deja au început să se salveze singuri, imigrația puternică cu deja peste un milion de oameni - români - în Spania și Italia, numărul populației țării noastre a scăzut alarmant și forța de lucru sănătoasă, în putere, și meseriași au plecat în lume. Pe cei din conducerea țării nu îi interesează aceste aspecte pe termen lung. Metabolismul lor se întinde între mama soacră și nepot. Din păcate este o situație tragică din punctul ăsta de vedere. Însă noi suntem și trebuie să fim optimiști, pentru că istoria se mișcă, chiar Uniunea Europeană e un uriaș cu picioare de lut, gestionează destul de greu pe țările mici și este normal, dezvoltarea economică în aceste țări se face cu pași mărunți. Știți că din zece tineri români nouă emigrează?! Criminali politici și economici, așa trebuie numiți acești oameni politici care sunt la conducerea țării. Ei se sfășiază între ei pe ciolan în detrimentul națiunii. Este un proces istoric care se întâmplă, din păcate; Occidentul este imoral față de noi, e cinic, n-are nicio vină politica economică cu morală. Vestul Europei ar trebui să plece capul în fața României câți martiri a dat...

A.G.: *Ce înseamnă pentru dumneavoastră patriotismul?*

D.P.: Acum cred că nici nu mai este la modă, pentru că se desființează orice repere față de dragostea de țară, dacă ești naționalist spun că ești de extremă dreaptă. Pentru mine personal înseamnă a-ți iubi țara, este un sentiment nobil, normal, firesc, pe care îl are toată lumea. Te naști cu acest lucru, cu ideea de identitate, exact cum te naști cu sentimentul de familie, cu sentimentul de proprietate. Aceste sunt lucruri înnașcute, cine vrea să le reteze face clone ideologice. Noi îi tolerăm pe țigani de 200 ani, italienii, după un an și jumătate, fac manifestații pe stradă împotriva lor și asta după ce ne-au făcut pe noi intoleranți, după ce Europa a zis că noi suntem fasciști și legionari. Asta a dus să ajungem aproape minoritari în propria noastră țară. Ei uită că trebuie să avem încredere în creștină; în Dobrogea trăiesc în jur de 14 minorități, ar putea această zonă să fie un model pentru întreaga Europă. Janos și Ion se înțeleg în

alt fel de legi, nu trebuie să vină primarul și să le facă o lege după care cei doi să convețuiască...

A.G.: *De ce credeți că sunt mulți care se rușinează de credința în bunul Dumnezeu?*

D.P.: (Râde) Nu mai e la modă, este efectul ateismului grosolan care s-a făcut în timpul comunismului. Mulți consideră creștinismul ca ceva primitiv. Unii devin credincioși doar când dă cancerul peste ei. Am văzut în avion, când sunt turbulențe, toți devin religioși și se roagă, după ce coboară din avion redevin oameni moderni și uită. Un om care crede nu discută prea mult despre credință. Trebuie să ne respectăm reciproc, pentru că „libertatea celui alt îmi certifică libertatea mea, îmi întărește!” , spune părintele Stăniloae. Îmi place să cred că poporul român este un pod din acest punct de vedere, au trecut pe aici fel de fel de popoare de-a lungul istoriei. Trăim într-o criză națională, însă avem noroc că se suprapune cu o criză internațională.

A.G.: *Poate artistul să facă ce nu poate să facă politicianul?*

D.P.: De mult face așa ceva și dacă mai dănuie ceva în existența umană este datorită artei, nu a unei arte bolnave sau post moderne, ci a unei arte mărturisitoare, care vorbește de dănuirea omului. Napoleon aparține istoriei, pe când Beethoven culturii. Ascultând un Mozart sau un Bach arta ne dizolvă, ne unim cu toții...

A.G.: *Ce transmiteți românilor care trăiesc în afara țării noastre?*

D.P.: Am o mare admirație față de cei care și-au păstrat cu discreție dorul de țară, chiar suferind de dorul de acasă, care s-au comportat exemplar dincolo, în Germania sau Anglia, cum am văzut, în Italia sau peste tot unde am fost și am întâlnit oameni de mare calitate și le urez să-și păstreze ținuta și demnitatea românească pentru că asta este singura șansă de izbăvire. Acum vom trăi fără frontiere, chiar dacă sună banal, însă s-a schimbat atitudinea celor plecați pe vremea lui Ceaușescu. Acum nu mai au frică, se pot întoarce în țară și chiar le doresc celor care vor, desigur, să se întoarcă în țară și să construiască o Românie puternică, să aibă încredere că se vor întoarce. Știu că în sinea lor funcționează și să știe că doar împreună vom face ceva trainic, cei care am rămas acasă suntem supraviețuitori, încă, și ne luptăm să facem ceva trainic și cei care sunt dincolo trăiesc într-un sistem care nu este al lor, care are multe probleme, acolo unul de-ai noștri este și va rămâne mereu un străin. Nu ești acasă la tine! Să dea Dumnezeu să nu-și piardă ACASĂ a lor! Și să construiască în inima lor așa cum îmi construiesc și eu în inima mea. La "cina cea de taină", în joia cea mare, Cristos a zis așa: "Lege nouă vă dau eu vouă, să vă iubiți între voi nu așa cum vă iubiți pe voi înșivă, ci vă cer să vă iubiți așa cum v-am iubit eu!". Și atunci, cu această lege care este extraordinară, să se gândească la România ca la această taină, ca la grădina Maicii Domnului. Să nu trăim într-o deznădejde care sigur este marcată de realitate. Deocamdată România este doar o pustie, însă în pustie veneau sfinții și se rugau. Fiecare om din Occident, din diasporă, fiecare român adevărat este o cărămidă pentru România de mâine.

A.G.: *Maestre Puric, vă mulțumesc pentru acest interviu și vă doresc să aveți parte doar de bucurii și împliniri pe toate planurile. A fost o mare onoare să vorbesc cu domnia voastră, vă stimez și vă respect enorm.*

A consemnat,
Adalbert GYURIS

Drumul meu de la Dante la Guénon*

Vintilă Horia

Există multe chei pentru a aborda opera lui Dante. René Guénon ne-a furnizat una: cea a ezoterismului, care face din *Divina Comedie* poemul prin excelență din punctul de vedere al studiilor tradiționale. Trebuie să recunosc că Dante a fost călăuza mea dintotdeauna. Am învățat italiana, în tinerețea mea timpurie, cu singurul scop de a-i citi în original opera de căpătâi. În urma consultării majorității lucrărilor dedicate interpretării *Divinei Comedii*, consider că cele mai apropiate de spiritul poetului sunt, fără îndoială, cele ale lui René Guénon și Luigi Valli (erudit italian pe care autorul *Marii Triade* îl citează în *Ezoterismul lui Dante*), la care trebuie adăugat studiul fundamental al spaniolului Asin Palacios, *Dante și Islamul*.

Acești autori propun o grilă indispensabilă pentru o lectură corectă a epopeii spirituale a lumii creștine, punând oarecum un punct final lungului șir de scriitori medievali, căutători neobosiți ai unui urcuș abrupt spre adevăr. Începând cu secolul XIV, și în special cu Petrarca, acest drum va lua o nouă direcție, ascendentă în prima parte a Renașterii, cu întoarcerea la platonism. Însă răstăcirea va începe după Marsilio Ficino, și calea adevărului ajunge, în secolul XVIII, într-un impas, în acea "eroare spiritistă" pe care Guénon ne-o propune ca și contra-exemplu - la o epocă în care poezia și politica s-au arătat, precum în timpul lui Dante, în mod tragic inseparabile. Hölderlin deja, la începutul secolului trecut, punea în legătură "vremurile de suferință" și prezența poetului.

Dacă Dante a fost mereu actual, ca și Virgiliu sau Homer, e pentru că opera sa a atins esențe amenințate din zorii istoriei, schițând în același timp forme de cunoaștere susceptibile să le salveze. Însă mi se pare posibil să se afirme aici că epoca noastră este poate una din cele mai apropiate de exegeza dantescă, precum vom vedea în continuare, și că interpretarea guénoniană se situează în această privință pe o linie privilegiată de clarificare, dar și de ajutor spiritual. Și nu în van l-a ales Guénon pe Dante ca temă a uneia dintre cărțile sale cele mai misterioase și mai în măsură să ne salveze.

Pare evident că *Divina Comedie* este o capodoperă poetică, și că abordarea literară constituie una din cele mai potrivite inițieri în ce o privește. Dante a făcut operă de *poiesis*, de creație și, în mod logic, a preluat toate căile ce duc la sursa însăși a acestei creații, care este Adevărul. Pentru a o atinge, el se lasă condus de cei doi poli ai sufletului nostru poetic: *inspirația*, care provine de-a dreptul din lumea inconștientă, și *rațiunea*, legată de conștiință, dincolo de orice separație parțială, atât clasică cât și romantică. Un motiv, într-un fel, de a abandona acel ton de imparțialitate (nu spun de obiectivitate, căci acest cuvânt nu are niciun sens în contextul nostru) ce îl caracterizează, în ciuda suferințelor istorice care l-au inspirat și, adesea, l-au determinat în acțiunea sa creatoare. Dante este o lume, în accepțiunea cea mai completă a cuvântului și, după șapte secole, reușește încă să ne înglobeze în ea.

Serie nouă, Anul VI, Nr. 2 (61), februarie 2010

Interesându-l toate tehnicile de cunoaștere folosite în epoca sa, autorul *Divinei Comedii* ne-a lăsat din fiecare o moștenire, o cheie privilegiată, în care ezotericul, în strânsă relație cu procedeul folosit de *Fedeli d'amore*, se însoțea cu știința, cel puțin în prima parte a carierei sale. E ceea ce încearcă să evidențieze, la mijlocul secolului XIX, Gabriel Rossetti în *La Beatrice de Dante*, de asemenea, mai târziu, Luigi Valli în *Le langage secret de Dante et des fedeli d'amore* și *Le clef de la Divine Comedie*, și mai recent Silvano Panuzio, într-un comentariu la Rossetti ("Il gran commento di Gabriele Rossetti", în *Metapolitica*, Roma 1982). Trec peste exegezele teologice ale lui Étienne Gilson, Alexandre Masseron sau Romano Guardini, ca și peste nenumăratele comentarii politice, critice sau filologice, care dau acestui text, contrar intențiilor sale, un aspect universitar.

Aici mi-am propus mai degrabă să ilustrez o *actualitate*. În legătură cu acest punct, ezoterismul lui Dante precum și aspectele etico-politice ale operei sale, mi se par printre cele mai apropiate, mai convingătoare. Actualitatea unui poet este supusă, și ea, avatarurilor unui timp determinat, și epoca noastră mi se pare cea mai propice unui comentariu de fond. De ce? Pentru că trăim o perioadă de *criză*, care implică suferință și cădere, dar și posibilitatea unei *decizii*, cum o cere etimologia acestui concept. Ezoterism și "politică" vor fi folosite aici conform indicațiilor lui Dante însuși, într-un sens *anagogic*, destinat să ne înalțe, să ne situeze la nivelul cel mai înalt. Nu este aceasta, de altfel, dorința cea mai stăruitoare și mai constantă a celor două categorii de ființe pe care un alt interpret al lui Dante, Giovanni Papini, le așeza la baza unei cunoașteri reale a vieții: sfinții și poeții?

Fără îndoială, "stelele" ce luminează cele trei cântări ale *Divinei Comedii* ar putea, ca simboluri anagogice, să ne servească drept călăuze în explorarea noastră. La sfârșitul poemului, ele lămuresc semnificația demersului dantesco, după măsura motorului sau a forței ce animă întreaga existență cosmică. Iubirea, ce pune în mișcare soarele și toate stelele, este o referire directă la Beatrice, dar și la ceea ce reprezintă acest simbol în viața poetului și în economia operei sale. Iubirea este femeia, femeia este Beatrice, pe care Gabriel Rossetti ne-o descrie drept cheia simbolică a capodoperei lui Dante, *Sapientia* sau Filosofia. Aceasta din urmă avea să inspire de altfel o altă capodoperă medievală scrisă de Boethius, *De consolatione philosophiae*, în care o femeie, ce avea cu Beatrice evidente relații de continuitate și de completitudine, apare în închisoarea din Pavia pentru a-i inspira autorului, poet, filosof și om politic, o carte în versuri și proză, asemănătoare cu *La Vita Nuova* a tânărului Dante, și al cărei scop este identic: a atinge o înălțime în măsură să ne situeze în fața Adevărului.

Puțin mai târziu, într-un moment de suferință, Petrarca va dialoga cu Sfântul Augustin, maestrul lui Boethius, despre metoda cea mai eficace de a ajunge la cunoaștere, metodă căreia îi putem regăsi urmele citind *Confesiunile*. În ultima sa locuință, Augustin odihnește în aceeași biserică cu Boethius, chiar deasupra lui, aproape de locul unde discipolul său poet a fost torturat de Teodoric, regele ostrogoților. Filosofie sau

teologie: e vorba întotdeauna de științe capabile să ne ducă de mână, precum Beatrice, Laura sau Fiametta, după ritualul gnoseologic al *fedeli d'amore*, spre locul foarte înalt unde ne așteaptă adevărul și unde doar un ghid inițiat ne poate conduce. Suntem aici în prezența unei înălțări din care face parte și Guénon, în calitate de gânditor tradițional ce continuă o tehnică de cunoaștere fidelă acestei căutări imemorale.

Mi-a fost greu, de-a lungul anilor, înainte să iau cunoștință de ea. Am trecut prin etapele inevitabile pe care Dante le enumeră în *Convivio*. Am avut mai întâi o cheie *literală* a *Divinei Comedii*; apoi o cheie *alegorică*, un prim vâl adăugat sensului literal; o cheie *morală* după aceea, propusă și de Kierkegaard; în fine, o cheie *anagogică*, menită să ne ridice prin lectură deasupra aspectelor vizibile și să ne ofere darul cunoașterii veritabile. M-am lăsat încântat de versurile perfecte ale poemului, într-un moment în care totul părea să rezoneze cu el, în țara în care m-am născut și care părea pregătită de istorie, precum Florența primului Dante, să-l fărmece pe poet, pentru a se supune voinței sale de putere și a-l ajuta să se înalțe.

Însă asta a durat puțin. Evenimentele, într-un exces de "literalitate" istorică, m-au separat de aceste surse vizibile și m-au aruncat în exil, într-o primă întâlnire cu sensul alegoric al vieții. Astfel, totul pare la început fictiv - "*una veritate ascosa sotto belle menzogna*" - înainte de a face, cu prețul unui parcurs moral, această supremă constatare: adevărul nu este multiplu, nu se învață în școli, ci este fructul solitudinii, așa cum Hristos nu s-a lăsat însoțit pe munte decât de trei discipoli. Ceea ce înseamnă, cu vorbele poetului, că "moral, avem acces la lucrurile cele mai secrete într-o companie foarte restrânsă". Anagogicul, ultimul ocol al acestui drum, mi-a fost dat de René Guénon. El mi-a încredințat, printr-un pact secret, *sovrasenso* despre care vorbește Dante, ca posibilitate ultimă a cunoașterii. Din acel moment, cheia mi s-a arătat ca universală, aplicabilă oricărui efort și oricărei dezocultări, fie ea literară, filosofică, epistemologică sau politică. Guénon m-a îndepărtat de adevărurile minore sau parțiale - cum a făcut-o cu majoritatea celor ce au găsit în el același remediu - pentru a mă pune în legătură, cel puțin episodic, cu adevărul, care este unul. Înaintările tot mai complicate și mai secrete m-au apropiat astfel de Platon, apoi m-au făcut să înțeleg aspectele cele mai spectaculoase ale fizicii actuale (Heisenberg, pentru a menționa o etapă) ca tot atâtea salturi ce se înscriu într-un efort mai vast, al cărui scop m-a ajutat să merg mai departe după traversarea *Infernului*. Căci ultimele două secole de istorie occidentală formează, în această perspectivă, cele nouă cercuri ale unui infern din care îl traversăm poate, în acest moment, pe ultimul - cel al ghețurilor eterne și al trădărilor celor ce au batjocorit omul - pentru a avea acces la un Purgatoriu indispensabil și a realiza saltul ultim, care implică un sfârșit și un început - "curat și gata să urc spre stele", conform ultimului vers din *Purgatoriul* lui Dante.

Mi s-a părut pe neașteptate că lumea nu era decât sclavia parțialului, a "comunicaționalului", a existențialului în mers spre orizonturi progresiste (neavând de altfel nimic de-a face cu progresul), dar că alte elemente o determină și alte efecte o așteaptă undeva, dincolo de luptele vizibile la lumina zilei...

Și în gazete. A început atunci să-mi fie frică. Nu de lume, ci de *mine însumi*. Aveam să-l cunosc la Paris, într-o primă etapă a acestui drum, pe Mihail Vălsan, marele discipol, care mi-a evidențiat aspecte inedite în opera lui Platon - am scris atunci un roman intitulat *A șaptea scrisoare*. De la întoarcerea la Madrid, în 1964, după ce citisem majoritatea cărților lui Guénon (*Criza lumii moderne*, *Domnia cantității și semnele vremurilor*, *Eroarea spiritistă* și, puțin mai târziu, *Simbolismul Crucii*), am decis să-mi lămuresc locul în istorie, măsura utilității mele actuale, păstrându-mi atașamentul (de acum înainte indestructibil) față de Guénon și Dante. Am făcut atunci o călătorie ce a durat mai mult de un an, în scopul de a-mi pune la încercare convingerile, o "Călătorie la centre" inițiată, în care am ajuns să stau de vorbă cu Werner Heisenberg, Arnold Toynbee, Gabriel Marcel, Raymond Abellio, Marshall McLuhan, Ernst Jünger, Federico Fellini, Ferdinand Gonseth, Ștefan Lupașcu, Georges Mathieu, Sir Bertrand Lovell, Olivier Massiaen, Urs von Balthasar, Frithjof Schuon și mulți alții. Am înțeles că lumea științei, ca și a tuturor elitelor spirituale ale Occidentului, a depășit etapa materialistă și că, în mod evident, această "inactualitate" însemna "sfârșitul unui timp" sau al unui ciclu. Actualitatea era într-un fel reprezentată de cei ce căutau *deja* o posibilitate de inserție în ciclul viitor. Știința mai ales, antrenată de vertijul fizicii cuantice, s-a înscris, în mod destul de curios, într-un context dantesc și guénonian: ea nu încetează să se spiritualizeze ajungând să afirme că materia este spirit (și nu invers, cum o postulau savanții epocii deterministe, perfect ancorați în entropie și urmași de un cortegiu de imitatori, filozofi sau literați). Dante însuși s-a sprijinit pe știința timpului său și, într-un elan tomist (sau aristotelic), a ajuns la sferele Prea-Înaltului bazându-se pe cunoștințele exacte pe care putea să i le ofere epoca sa, cunoștințe transfigurate "anagogic", ca să spunem așa, de filosofie - *ancilla theologiae* a celei mai bune tradiții medievale.

Asistam în același timp la degradarea lumii contemporane, la transformarea sa în "domnia cantității", prin acel proces de deteriorare pe care Guénon îl numește "contra-inițiere" și care-i duce pe oameni spre "infra-uman". A-l reduce pe individ la el însuși trebuia să facă parte, după Guénon, din parcursul protestantismului și Renașterii: "Umanismul Renașterii, scrie el, nu era altceva decât precursorul direct al raționalismului propriu-zis, căci cine spune «umanism» spune pretenție de a reduce toate lucrurile la elemente pur umane, așadar (...) excludere a tot ce este de ordin supra-individual".

Era în vremea în care două întâlniri cu Schuon au contribuit deopotrivă la îndepărtarea mea de Renaștere, a cărei lucrare de adâncime avea să pregătească Revoluția. Într-o zi, la Roma, în 1971, am intrat într-o biserică pentru a mă ruga, fără să reușesc însă. Privind lumea de marmuri și de culori ce mă înconjură, am realizat subit că mă aflu în mijlocul unui templu păgân, o imitație umanistă a unei alte arhitecturi sacre, foarte frumoasă, dar care n-avea nimic de-a face cu sensul *gotic* ascuns îndărătul oricărei manifestări creștine, pe care Fulcanelli, și mai târziu Silvano Panunzio l-au devăluit în cărțile pe care le-am citat.

În ultimul meu roman, inspirat de destinul de exilat al lui Greco (a cărui operă capitală se află la Toledo și se numește

Înmormântarea contelui din Orgaz, capodoperă, dantescă și ea, din secolul XVI și simbol suprem al căderii imperiului universal spaniol), am încercat să găsim calea spre esența tragică a acestui timp, la fel de plin de nădejdi și decepții ca și cel al lui Dante, la fel de impregnat de posibilități ecumenice. Drama *La Armada Invincibilă* (1586), care coincide cu creația *Înmormântării contelui din Orgaz*, și ilustrează în fond această cădere, nu este decât o "corespondență" în timp, marcând sfâșierile dantești în fața morții împăratului și a sfârșitului Templierilor. La baza acestor două evenimente se află "contra-inițierea": *umanismul* ca măsură umană a lucrurilor justifică aceste două sfârșituri tragice, catastrofice pentru genul uman, dar simbolice în același timp, deopotrivă ezoterice și exoterice conform punctului de vedere al Tradiției. Situații "necesare", cum le-ar defini Ferdinand Gonseth, adică înlănțuite în sensul lor profund, cel mai descendent și cel mai ascendent în același timp, după ritmul a ceea ce Silvano Panunzio numea "meta-politică".

Iată așadar, în loc de concluzie, *aspectul politic*, însă mereu guénonian și dantesc, al acestor considerații personale și istorice: răul care, după culmile hermeneutice, caracterizează epocile nefaste, nu este în fond decât o separație de Ființă. Heidegger a observat-o și el, în lucrările sale filosofice, atât de "contemporane" căutării noastre, așa cum este ea, și operei fizicienilor anti-determiniști. Suntem puși în fața fondului problemei. Și asta ne obligă la o întoarcere, la însăși sursa răului modern pe care Dante îl explică, în felul său, în cele două opere fundamentale, *Divina Comedie* și *De Monarchia*. Într-adevăr, acest rău datează de la sfârșitul Evului Mediu și este consecința unei rupturi (care consonează cu uitarea modernă a Ființei) între cele două simboluri ale poemului dantesc: Acvila și Crucea. După Luigi Valli, această ruptură simbolică dă un sens politic poemului, papalitatea fiind reprezentată prin Cruce și Imperiul prin Acvilă. În plus, Crucea devine o persoană, Beatrice (apoi Sfântul Bernard și Lucia), pe când Acvila ia forma lui Virgiliu, poetul ce a cântat profetic apariția unui Prunc divin și a situat originea imperiului roman și a lui August în "munții troieni", cu Enea și epopeea sa fondatoare.

După Sfântul Augustin, cele două păcate, infirmități ale omului, consecințe ale păcatului originar, erau *ignorantia* și *difficultas*. În tratatul său despre monarhie, Dante prezintă posibilitatea vindecării lor prin aplicarea umanității bolnave a dublului remediu al Crucii și Acvilei, al papalității și Imperiului. Acesta va fi și rolul metapolitic al *Divinei Comedii*, atribuind Crucii rolul de a vindeca *ignorantia* și Acvilei *difficultas*, de a face astfel încât genul uman să ajungă la "pădurea divină" a inocenței originare. Rol fundamental care trebuia să anihileze *concupiscentia* prin victoria Crucii și *injustitia* prin victoria Acvilei. Și această simetrie a celor două simboluri reiese de-a lungul tuturor părților poemului dantesc, așa cum a subliniat Luigi Valli.

Aceasta ridică o altă chestiune: în ce măsură a rămas poetul fidel pozițiilor sale din tinerețe? E o problemă greu de rezolvat, care n-ar putea să-i scape unui exeget imparțial. Mă gândesc aici la prezența în infern a multor *fedeli d'amore*, printre care unul din maeștrii lui Dante, Cavalcanti, la fel a

lui Mahomed. Acest episod îl situează pe Dante departe atât de doctrina *fedeli d'amore* cât și a misiunii Templierilor. Dacă scopul acestora, între altele, unul din cele mai esențiale și în secret programatice, a fost să apropie cele două tradiții monoteiste, creștinismul și islamismul, faptul de a-l situa în infern pe Profet, "*seminator di scandalo e di scisma*" (Cântul XVIII, 27-42) ar indica o *metanoia* în evoluția spirituală a poetului, care se va îndepărta - dar când? - de Templieri, ca și de vechii săi companioni. Pe de o parte, cum a dovedit-o Panunzio, Dante s-a separat în cele din urmă de *fedeli d'amore*, ce au ajuns prea fanatici în monismul lor "*meritevole dell'inferno*", eretic din punctul de vedere al Bisericii. Pe de altă parte, excesele Templierilor par să-l fi determinat să-și reconsidere vechea adeziune la ordin, fondat de Sfântul Bernard, dar ajuns pe poziții pe care poetul nu le mai putea accepta, din moment ce s-a afirmat la rândul său ca un Maestru, a cărui doctrină alcătuia un corp tot mai străin de debuturile sale literare. Dante din exil, cel care a scris cele două capodopere în versuri și în proză, nu mai este cel din tinerețea florentină. Exilul i-a deschis alte perspective și, deși i s-au smuls rădăcinile exoterice, i-au crescut altele. O tradiție a fost înlocuită de Tradiție, al cărei rezultat, inspirat desigur de forțe ce depășesc înțelegerea noastră, a fost opera cea mai sublimă a poeziei universale, text unic, aproape sacru, fără imitatori, arhitectură la fel de amplă și *conservatoare* precum catedralele gotice, complementul lor în taina Verbului atotputernic. Dante a fost obligat să *aleagă*, în a doua fază a vieții sale, ceea ce nici Templierii nici *fedeli d'amore* nu mai erau capabili să facă, completând prin creație ceea ce ceilalți completau prin separație.

Nu datorăm rupturii între Cruce și Acvilă teribilul nostru naufragiu în noaptea deterministă și entropică? Doar Crucea ar vrea în acest moment să rezolve probleme pe care n-a putut să le rezolve, nici la sfârșitul Evului Mediu, când era puternică și universală, nici în timpul Revoluției, când a fost abandonată de poeți, provocând acea "fugă a zeilor" de care vorbește Hölderlin. Acvila planează și ea deasupra altor lumi, foarte departe de noi, imitată de false acvile, imperiale în spațiu dar nu în timp, care aparțin domniei Crucii. Trăim sub apăsarea unor imperii neputincioase, bolnave de tiranie și de practici inumane menite să le apere de căderea și decreștinarea ultime, îndepărtate de Cruce, inamicul lor cel mai misterios și mai hotărât, solitar dar mereu prezent.

Cred că Dante și Guénon se completează reciproc în pragul acestei pierderi catastrofice a relației cu Ființa și în redescoperirea căii salvatoare. Aceste faze complementare explică istoria acestui timp cu o limpezime pe care alte discipline numite "specializate" nu sunt capabile s-o atingă, deoarece le împiedică chiar specializarea lor. Dincolo de acest timp, vechi deja de multe secole, ne putem regăsi în plenitudinea Ființei, după vocile pline de amărăciune și nădejde ale minunaților profeti. Atunci totul nu va mai fi decât un morman de fleacuri orgolioase și deșarte. Doar cuvântul dreptilor, adică al celor ce s-au format sub o altă lumină, ne va însoți în marea schimbare alchimică a celui de-al treilea mileniu.

Traducere de Daniel HOBLEA

* Text apărut în volumul *Oriens* (studii tradiționale), Ed. Aion, Oradea, 2006.

Revista "Renașterea" - o dublă aniversare

"Încă în ziua alegerii mele ca Episcop, am făcut promisiunea solemnă că voi stăruî din toate puterile să propovăduiesc cuvântul lui Dumnezeu cu cuvântul și scrisul și ca să pot satisface gândul cel dintâi a fost să întreprind toți pașii ca să înființez o tipografie a Eparhiei" ("Renașterea", 1926, nr. 29) sunt cuvintele P.S. Nicolae Ivan, primul Episcop al Eparhiei ortodoxe române a Vadului, Feleacului, Geoagiului și Clujului.

În mai multe articole apărute în prestigioasa publicație, pe care ne propunem să o prezentăm, s-au publicat articole cu informații prețioase privitoare la istoria încărcată de zbuciumul și intemperiiile timpului, care s-au abătut asupra țării și, în mod special, asupra Clujului. Amintim ca sursă de documentare articolul semnat de părintele I. Bunea în revistă (Serie Nouă, numărul 1, 1990). Primele numere au apărut la sfârșitul lui 1919, atunci când își deschidea porțile Universitatea românească din Cluj, cu primul ei rector, profesorul Sextil Pușcariu; tot în același an ia ființă: Muzeul Limbii Române, primul Institut de Lingvistică din România, Seminarul matematic din Cluj, sub conducerea lui D. Pompeiu, își deschide stagiunea Opera Națională din Cluj cu "Aida" de G. Verdi, concomitent cu inaugurarea Conservatorului de muzică și artă dramatică "Gh. Dima", sub conducerea lui Zaharia Bârsan, cu audierea primelor spectacole "Se face ziua" și "Poemul Unirii". Două reprezentații cu titluri mai mult decât semnificative. Toată intelectualitatea clujeană, de la care nu puteau lipsi slujitorii bisericii, se înregimentă la ceea ce recomanda Vasile Pârvan în expunerea intitulată "Datoria vieții noastre" (3 noiembrie 1919). În același an (1919) de avânt și credință în idealuri cinstite apare publicația "Renașterea". Au văzut lumina tiparului doar 6 numere. În cursul anului următor, periodicul își încetează apariția din motive, parecă veșnic - economice.

În toamna lui 1923, după câțiva ani, reapare "Organul oficial al Eparhiei ortodoxe române a Vadului, Feleacului, Geoagiului și Clujului". Se întâmplă la 1 septembrie 1923. Articolul, nesemnat, de pe prima pagină, este mai mult decât convingător și elocvent. "Necesitatea imperativă a unei gazete oficiale s-a simțit de la început când s-a dat viața noii Eparhii". Redacția din primul număr fixându-și un program pe care-l va respecta cu rigurozitate în toți anii de apariție. "Astăzi înseilăm din nou firul întrerupt la 20 Decembrie 1920. Cu ajutorul lui Dumnezeu și a factorilor înțelegători reînvie gazeta noastră, pentru ca prin aceasta să putem comunica cu oficiile noastre parohiale în măsura corespunzătoare vremilor de astăzi și să putem contribui cu scrisul nostru, în această gazetă, alături de celelalte tovarășe, călăuzite de principiul ridicării moralului public și a înălțării neamului la progresul binelui obștesc" (1923, anul I, nr. 1, p. 1). "Celelalte tovarășe" erau "Telegraful Român" (1853 - an de apariție, Sibiu), "Foia Diacezană" (1886 - Caransebeș), "Biserica și școala" (1877 - Arad). Aproape în același timp cu "Renașterea" apare la Oradea "Revista bisericească, culturală", intitulată sugestiv "Legea Românească". Dintre toate se detașează "Telegraful Român", considerată de toți specialiștii cea mai longevivă publicație din istoria presei românești. Idealul marelui Andrei Șaguna se îndeplinea și

prin acest demers istoric, în care toată suflarea preoțimii românești din Ardeal, și nu numai, și-a adus contribuția.

Din 1923, anul reapariției până la tristul moment (1950) în care este anunțată, de autorități, sistarea revistei, putem afirma că au fost 27 de ani de realizări. Mai multe personalități au condus destinele publicației "Renașterea", care apărea săptămânal. Le amintim numele, cu precizarea că fiecare din ele au contribuit într-o măsură mai mare sau mai mică la ridicarea prestigiului periodicului clujean: Sebastian Stanca, Orest Bucevski, Dumitru Antal, I. Mateiu, T. Ciuruș, D. I. Todoran, A. Faur. În cursul anului 1950 (apăruseră 24 de numere) este tipărită sub conducerea unui "comitet". Vor începe anii de "întinerie", pe care le vor trăi mai toate periodicele bisericești. Au fost 40 de ani de apăsare, pe care, de fapt, le-a trăit o țară întreagă. Urmărind peste timp publicația, se poate vedea drumul parcurs în cei 27 de ani. Titlurile articolelor semnate de personalitățile bisericii clujene, de cadrele didactice de la Facultatea de Teologie, dar și de la alte instituții, sunt pilduitoare. Studiile concise, documentate fac trimitere la timpurile trecute, dar și la cele prezente, dau dimensiune faptelor: "Sate fără preoți", "Fundăția Gojdu", "Schite pentru predici", "Rolul bisericii în progresul omenirii", "Reorganizarea învățământului teologic", "Biserica românească", "Frația Ortodoxă Română", "Episcopia din Cluj în slujba neamului" și lista poate fi mult îmbogățită. Condușă în această perioadă de cei doi Episcopi ai timpului, Nicolae Ivan și Nicolae Colan, fiecare din ei și-a pus amprenta ridicând, pe parcursul anilor, valoarea revistei. Rubricile intitulate: "Știri", "Cărți", aveau menirea să satisfacă dorința de informare a cititorilor, tot mai mulți. Apariția rubricii "Foileton" a dat posibilitatea să fie tipărite studii de mari dimensiuni. Deși putem fi învinuiți de subiectivism, nu putem să nu cităm numele unor autori de articole, unii din ei fiind redactorii principali: I. Lupaș, D. Antal, S. Stanca, I. Goron, G. Bogdan-Duică, I. Mateiu, S. Pușcariu, Nichifor Crainic, Teodor Ciuruș, O. Bucevski, A. Faur, V. Papilian, L. G. Munteanu.

Încă din 1943, când redacția era mutată în refugiu, la

Alba-Iulia, Emilian Antal - Lt. Episcop de Argeș consemna "Cine va răzfoi, va afla pulsând în ea viața spirituală a unei eparhii istorice, activitatea uriașă ce s-a desfășurat de la reînființarea ei..." (nr. 23).

Au trecut 40 de ani. În 1990, ca un fapt firesc, "Renașterea" pornește "Din nou la Drum" (1990, nr. 1). În cei 20 de ani de apariție (1990-2009), de data aceasta subtitulându-se "Publicație religioasă editată de Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului", cititorul va descoperi în ea (= revistă) "viața acestei eparhii istorice, în plin avânt creator" (1990, nr. 1).

Patru ierarhi sunt menționați ca și cărmuitori ai acestei eparhii, doi din ei I.P.S. Nicolae Colan și I.P.S. Teofil Herineanu, fiind obligați, de zbuciumatele momente istorice, să treacă peste greutăți greu de imaginat: cel de al doilea război mondial, cedarea Ardealului și mai ales prigoana oficialităților. Dacă fondatorul revistei, P. S. Nicolae Ivan, a avut parte de bucuria realizărilor, să amintim numai ridicarea bisericii episcopale la care se adaugă și revista pe care o comemorăm, I.P.S. Bartolomeu, arhiepiscop și mitropolit al Clujului, încă de la întronare a direcționat revista "Renașterea", Editura și Postul de radio cu același nume, spre un continuu mers înainte.

În 1993, a avut loc întronarea I.P.S. Bartolomeu, care este nu numai o personalitate marcantă a teologiei ortodoxe române, ci și un condei de excepție al literaturii noastre. Acest fapt s-a imprimat și în conținutul publicației. De câțiva ani buni, redacția a reușit să pună în paginile "Renașterii" articole de referință atât din domeniul teologiei cât și din cel al istoriei și literaturii române. "Renașterea" iese în evidență și prin felul cum este gândită "dirijarea" ei. Are în frunte un Comitet de redacție condus, cum e și firesc, de I.P.S. Bartolomeu Anania, secondat de cei doi vicari și un număr limitat de membri. Cei care sunt implicați în actul de întocmire de zi cu zi sunt redactorii, în primul rând, redactorul-șef. În ultimii ani, a apărut și rubrica "colaboratori permanenți" pe care, dacă o citești cu atenție, constăți că se îmbogățeste, aproape, de la număr la număr.

În primii trei ani (1990-1993), conducerea era animată de un Comitet de redacție din care făcea parte Arhiepiscopul Teofil Herineanu și vicarii din acele timpuri, împreună cu apreciate cadre didactice ale Facultății de Teologie, reînființată.

În cei 20 de ani, au îndeplinit funcția de redactor-șef: I. Pinte, Ștefan Iloaie, Radu Preda, Grigore Dinu Moș, Nicoleta Pălimaru, Cătălin Pălimaru. Apariție lunară, revista este o îmbinare, mai mult decât reușită de publicație teologică și culturală. Din 1994, pe prima pagină, cititorul are posibilitatea să citească articolele semnate de I.P.S.

Bartolomeu; în 1995 ele s-au numit sugestiv "Atelier Biblic". Când le-am citit, mi-am adus aminte de timpurile trecute, când în revistele de atunci începeam parcurgerea lor cu tabletele semnate de T. Argezei și Geo Bogza. Cititorul avizat se va apleca cu atenție la materialele semnate de profesorii-teologi: A. Moraru, I. Chirilă, Radu Preda (reținem corespondența din Germania), Ioan Ică. Se va reflecta și reveni cu atenția mărită la cele expuse de I.P.S. Bartolomeu și P.S. Irineu Bistrițeanul, în materialele tipărite. Nu poți să nu te oprești la paginile unde vei vedea numele lui Dumitru Stăniloae, Alexandru Paleologu, Petru Țuțea, Dan Ciachir, V. Fanache, Pompiliu Teodor, Doina Curticăpeanu, Aurel Sasu.

Informația cititorului este adusă la zi, în rubrica "Biblioteca", sub semnătura lui Ioan Chirilă, Maria Elena Ganciu. În 2006, într-un referat semnat de pr. prof. Ștefan Iloaie și prof. universitar, dr. Călin Felezeu, se consemnează: "Revista «Renașterea» cu suplimentul "Filocalia" continuă să fie un periodic bisericesc de referință în publicistica românească. S-a urmărit furnizarea de informații, comentarii și reportaje necesare ilustrării obiective a vieții bisericești locale și culturale" (nr. 2). Subliniem și noi cele două determinative (vieții *bisericești* și *culturale*), care nu pot fi despărțite, pentru că au același scop impunător și permanent - poporul român și destinul lui.

Ca un cititor împătimit al presei timpurilor trecute și a celei de azi, aș sugera întocmirea unor indici (de autori, tematici) pentru ambele momente: 1919, 1923-1950; și 1990 - până în zilele noastre. Ar fi de un real folos cititorului, dar mai ales cercetătorilor, care se vor apleca asupra acestor publicații, oglinzi fidele ale timpului, ceva mai multe dovezi și argumente în evaluarea autorilor, care au publicat și colaborat.

În încheiere, o explicație, care cred că se impune; de ce "o dublă aniversare"? 90 de ani de la prima apariție (1919-2009) și 20 de ani (ian. 1990-2009) de prezență vie în lumea teologiei și culturii românești respectând "tradiția din mers" (1994, nr. 8).

Gabriel VASILIU

P.S.: După redactarea și publicarea articolului în revista "Renașterea" am citit într-o altă revistă, care apare tot la Cluj-Napoca, TABOR (Tradiție și Actualitate în Biserica Ortodoxă Română), nr. 9, 2009 (anul III) articolul semnat de Aurel Sasu "Libertatea în duh" (pp. 85-97). Autorul analizează documentul (considerat secret) "Referatul asupra publicațiilor religioase" existent la Direcția Arhivelor Naționale Istorie Centrale, Fond C.C. al P.C.R. Secția propagandă și Agitație, Dosar 103/ 1949. Revista "Renașterea" este pusă "sub lupa" cenzurii alături de alte 17 publicații bisericești. Se pregătea "interzicerea" lor. Citez o frază din "Concluzii": "Presa bisericească e rău făcută, *nocivă* (!) de cele mai multe ori, în cel mai bun caz în forma unui Buletin oficial... Consilierii bisericești sunt, de multe ori, agresivi".

În întregime materialul are un singur scop, să "justifice" sistarea publicațiilor. Este și acesta un subiect de analiză aprofundată, care va lămuri tragedia momentului.

Olimpiu Nușfelean

Poemul neliniștii mele
("Caiete Silvane" nr. 60/2010)

Poezia publicată azi în "Caietele Silvane"
n-am scris-o eu, ci celălalt,

Olimpianul Nușfelean, cel distins
cu gradul de cavaler între barzi,
mult mai citit și mai înalt,
cu o poziție a ființei
dinadins
verticală -
cel liber toate nopțile
trecute, prezente și viitoare

să umble și să scrie neostoit,
până la marginea visului.

De aceea sunt neliniștit: oare
se va vedea?

și dacă da, cum va reacționa
Daniel Săuca?

Lucian PERȚA

Rateu

Am patru măști acasă atâtea sunt fix le număr pe
degete zilnic
(că poate matricea îmi joacă feste)
și sunt indicibil de tristă
că una îmi zăgăne clopoțelii în urechi ca un ecou de
clopot dintr-o biserică de sat
și de câte ori o pun
mă trezesc că fac plecăciuni și bolborosesc
Doamne iartă-l și-l odihnește
și babele mă iubesc ca pe straturile lor plivite și mai
verzi ca ale vecinei
și mă cheamă pe băncuțele cu pleduri roșii să bârfim
un pic de religie
iară lelea Mărie își umple gura și scuipă pe mine să nu
mă deochi
că am fost crescută cum se cuvine.

Că alta îmi strânge nutra și mi-o contorsionează îmi
tuguiește buzele
îmi bulbucă ochii îmi tocește nasul îmi lățește nările
și mă obligă la percepție în ultimul hal
pe când eu nu vreau decât să mă retrag în puținul meu
și să desenez pe asfalt copil și mămică de mână și
inimioare și balonașe
că mi s-a șters pagina asta pe când downloadam
adolescența și acum
nu pot crește pașnic și frumos și inocent și nu știu să
mănânc înghețată
fără să îmi curgă pe tricou
că nu m-a învățat nimeni tehnica asta.

A treia mască ar fi numa' bună
e verde și împănată și stă de paravan într-un stil aparte
da' miroase a mâl și a igrasie, a rahat de porumbel și a
suspine
a mâna meșterului venețian
și mi-e că asta sună a ieftin
prietenii mei originali până la sânge

m-ar ghici într-o clipită
și mi-ar reproșa evidența făcături la o bere printre
hlizeli și revolte contra recesiunii

A patra mască...e mulajul figurii mele făcut cu bandă
de gips într-o zi faină
acum hă-hăăă
da' de câte ori fac mișcarea suprapunerii îmi da eroare
și înțeleg că unele lucruri nu mai încap veci în vechile
hamuri
că poate mi-au crescut genele
să-mi țină umbră și să nu-mi intre copacii și norii și
familia și câinele în ochi
că poate mi s-au tocit dinții de câte ori îi scrâșnesc
întru preamărirea preaplinului zilei
și pomeții mi-au căzut cu zâmbetul și uite așa mi s-a
deplasat schimbarea
în locuri neinteresante cum ar fi sufletul și chiar și așa
toți mă recunosc
și mă salută și transmit sănătate alor mei
și mă tem ca de molii
că m-am procopsit cu mine
toata viața...

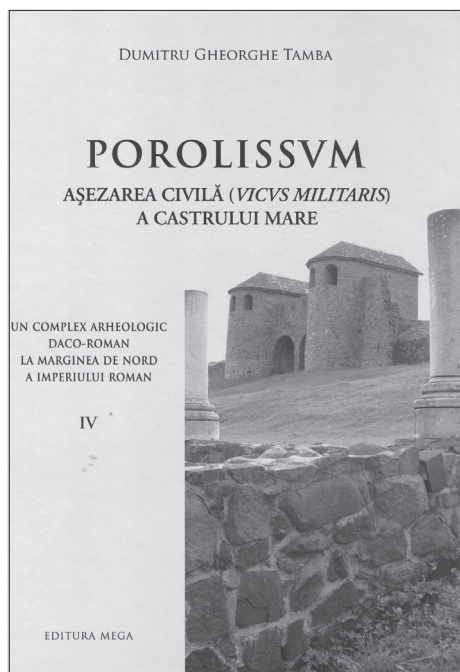
Diana OLAH

Porolissum. Așezarea civilă (vicus militaris) a castrului mare

**Observații în legătură cu așezările civile de caste de trupe auxiliare
din Dacia Porolissensis**

La împlinirea a 32 de ani de la demararea cercetărilor arheologice sistematice și de teren pe teritoriile satelor Moigrad, com. Mirșid și Brebi, Jac și Viile Jacului, com. Creaca, precum și a cartierului Ortelec mun. Zalău, jud. Sălaj, pe teritoriul anticului *Porolissum*, capitală a provinciei *Dacia Porolissensis*, a mai apărut o lucrare, care completează imaginea acestui important complex arheologic daco-roman.

Lucrarea, al cărei autor este Dumitru Gheorghe Tamba, a apărut în anul 2009, la editura Mega din Cluj Napoca, format A4, 450 pagini, text și ilustrație. Ea se adaugă în mod firesc monografiei primare a complexului (Gudea 1989) și apoi monografiilor de obiective: vama romană (Gudea 1996), templul lui *Jupiter Dolichenus* (Gudea-Tamba 2001), micromonografiei castrului mare de pe dealul *Pomet* (Gudea 1997) și respectiv, monografiilor pe probleme: armata și sistemul defensiv al complexului (Gudea 1989 a), circulația monetară (Găzdac-Gudea 2006). Aproape toate sunt cuprinse și într-un ghid al complexului (Gudea 1986). Am enumerat aici numai cărțile de anvergură, dar lor li se adaugă o serie de studii extinse privind categorii de materiale arheologice mai importante: ceramica de lux de import

(Gudea-Isac 1980), ceramică locală de lux (Gudea 1980; Gudea 1997), armament (Gudea 2005), podoabe emailate (Gudea-Tamba 1992), fibule (Gudea-Lucăcel 1979), instrumente medicale (Gudea-Bajusz 1992), mărgelile (Gudea-Bajusz 1982), descoperiri monetare (Chirilă 1991; Găzdac-Gudea 2006), ace de păr din os (Gudea-Bajusz 1991), *Porolissum* - ghid turistic (Tamba 2007).

Această îndelungată și asiduă operă de cercetare și mai ales de publicare, realizată de colectivul de arheologi de la *Porolissum*, a făcut în timp din acesta un centru arheologic daco-roman, un sit arheologic cunoscut pe întreg mapamondul. Nu este mai puțin adevărat că a creat, din păcate, și o stare de invidie în lumea arheologică românească.

Cu această lucrare, a cărei importanță întrece interesul local și se extinde la întreaga arheologie de epocă romană din România, complexul arheologic *Porolissum* și-a mai dezvăluit o nouă latură a existenței lui.

Viața locuitorilor civili din *vicus*-urile militare, a celor ce depindeau în parte de prezența armatei romane este pusă pentru întâia oară în lumină în arheologia noastră. Toate sunt aspecte inedite, aproape necunoscute în

istoriografia românească, pentru că, din fericire, aşezarea civilă a castrului de pe dealul *Pomet* de la *Porolissum* este cea mai bine şi mult cercetată din provinciile dacice.

Porolissum a devenit astfel un fel de epicentru al realizărilor româneşti de arheologie provincială romană, cu toate că nu am reuşit deocamdată să transformăm complexul într-un centru de turism ştiinţific propriu-zis aşa cum ne-am propus. În al doilea rând, ca reproş, restaurările au rămas cu mult în urma cercetărilor, iar în al treilea rând, obiective cercetate bine şi complex, încă nu au fost publicate monografic (castrul mare, amfiteatrul, şi templul lui *Liber Pater-Bel*). Cu aceste monografii, *Porolissum* ar fi putut fi privit ca principalul centru al cercetărilor de epocă romană din România.

Lucrarea de faţă constituie o variantă, adusă la zi, a tezei de doctorat susţinută de dr. Dumitru Gheorghe Tamba în anul 2005. Ea aduce în faţa specialiştilor epocii şi nu numai, lucruri cu totul noi pentru arheologia provincială romană din România. Ea oferă informaţii în legătură cu modul de apariţie şi dezvoltare a unei aşezări civile de castru, structura ei, modul şi tipul de locuire şi, foarte important, tipul de cultură materială. Autorul a creat un repertoriu de clădiri, concepţie absolut proprie, cu un sistem de prezentare şi analiză (cap. VI, p. 81). Sistemul inagurat permite o analiză concretă, în funcţie de stadiul cercetărilor, a structurilor şi mai ales a materialului arheologic. Vedem astfel, pe multiple planuri, cum a pătruns civilizaţia romană într-un punct de la marginea Imperiului Roman.

Cum cultura materială romană dintr-o aşezare civilă de castru reflectă aproape integral pe cea din castru-mamă şi, cum încă nu avem monografia castrului, autorul ne propune, pentru prima dată, o panoramă a culturii materiale de la,

structura ei, calitatea superioară a unor produse (chiar locale unele), precum şi date în legătură cu cronologia şi provenienţa sa.

Dar ceea ce este mai important, avem pentru prima dată în provinciile dacice inventarul unui templu (obiectivul LM1 S), a unor clădiri locuinţe romane (obiectivele OL6, L7 şi LM3), respectiv prăvălii-cârciumi (obiectivul LM1) sau ateliere (obiectivul LM 3). În chip firesc, acum la *Porolissum* se poate începe a se vorbi despre fenomenul romanizare într-un mod mai concret.

Avem o lucrare care a pus acum accentul pe aspecte tehnice (organizare în spaţiu, infrastructuri, arhitectura şi modalităţi de construcţie, structura culturii materiale). În mod firesc, dominaţia acestora a lăsat loc mai puţin constatărilor de natură istorică. Aceasta nu înseamnă că ele lipsesc, dar aici meritul autorului este încă odată mare, deoarece a ştiut că ceea ce are în momentul de faţă nu este încă suficient pentru a se lansa în interpretări care ar putea fi apreciate ca neargumentate, care riscuau să fie catalogate ca fiind exagerări.

Acum, este evident pentru istoriografia provincială romană privind Dacia, dar şi din Imperiul Roman, nu numai faptul că un *vicus* militar din provinciile dacice se înscrie aproape perfect în "stilul" *vici*-lor militari din provinciile apusene ale Imperiului Roman, dar şi faptul că arhitecţii acestui tip de aşezare au adaptat la condiţiile locului (relief, climă, surse de materii prime avute la dispoziţie etc.) un tip clasic de aşezare romană. Prin adaptarea sa perfectă, aşezarea s-a dezvoltat rapid devenind un focar de asimilare, dezvoltare şi iradiere a civilizaţiei romane în noua provincie şi dincolo de hotarele ei.

Nicolae GUDEA

(din prefaţa lucrării)

Augustin Mocanu și cultura tradițională

Cărțile tipărite de profesorul Augustin Mocanu (s-a născut la 12 septembrie 1932, în satul Boju, comuna Cojocna, județul Cluj și a absolvit Facultatea de Filologie a Universității din Cluj în 1957) nu au fost lipsite de componenta teoretică, analitică. Aceasta este pusă în evidență mai bine în recentul său volum *Cultură populară tradițională* (Zalău, 2009, 352 p.), selecție din studiile și articolele publicate în reviste, în care examinează obiceiuri populare tradiționale și poezia lor, poezie epică și lirică din Câmpia Transilvaniei. Nu sunt studii de erudiție bibliografică, deși aceasta nu este absentă, spre exemplu în studiul despre *Colinda «Fata de maior»*, cel mai amplu din carte, fundamentat pe toată bibliografia esențială a subiectului. Stăpânirea vastului material al motivului și decelarea semnificațiilor lui mitico - poetice, stabilirea «sistemului de componente

structurale», sunt calități de căpătâi ale studiului. Se vede bine, aici și în alte studii ale sale, că ceea ce spune Augustin Mocanu despre demersul său științific, și anume că el este limitat la «prima treaptă a cercetării culturii populare, adică aceea a culegerii de informații, date și produse ale creației, mai ales texte, fie ritualice, fie poetice» - este o nemerită autominimizare. Și celelalte studii, despre *Crăciunul într-un sat din Câmpia Transilvaniei*, despre *Căsătoria în satul Boju*, despre înmormântare în aceeași localitate, despre varii segmente ale liricii populare, pun în valoare darurile de atent exeget al culturii populare, de avizat observator și comentator al unor aspecte majore ale folclorului din Transilvania.

Cu volumul *Cultură populară tradițională*, Augustin Mocanu își îmbogățește opera, alcătuită din volume precum: *Pe cel deal cu dorurile*

- *folclor poetic din județele Maramureș și Sălaj* - (2001), *Folclor din țara Silvaniei* (2004), *Floare de rai*, antologie de poezie populară (2004), *Boju - 790 de ani* (2005), *Colinda «Fata de maior»* (2007), *Folclor poetic, Antologie din aria Codru - Valea Sălajului* (2007), *Epică populară în versuri din zonele Codrului și Sălajului*, în colaborare cu Pamfil Bîlțiu (2007), *Nadiș - 620 de ani* (2007), *Colinde mioritice din zonele Codrului și Sălajului* (2008). Stabilizat, după pensionare, lângă fiica sa, la Slobozia, Augustin Mocanu, cercetător autentic, a dat și cărți privind acest spațiu cultural, ca *La fântâna lină, Colinde străvechi din Câmpia Soarelui*, în colaborare cu Cristian Obrejan (2009) și *Nume de persoane în județul Ialomița* (2009).

Iordan DATCU

Notă: Material preluat din *Răstimp* Revistă de cultură și tradiție populară a județului Mehedinți, Anul XII, Nr. 4 (50) 2009, pp. 40-41.

Meditația (II)

Este în afara oricărui dubiu că gândirea este atributul fundamental, definitoriu, cel care unicizează ființa spirituală a omului între viețuitoarele celorlalte lumi ale pământului și, cine știe, poate nu numai ale lui. Înzestrarea omului prin suflarea divină cu darul dumnezeiesc al gândirii și al ramurilor ei cu capacitățile specifice de cunoaștere și de interpretare a însemnat nașterea din simbioza cer și pământ a omului și, totodată, consfințirea drepturilor și obligațiilor sale pe pământul devenit de acum și el un unicat. Copleșit de harul care, printre altele, l-a împovărat fericit și cu înțelegerea rațională a vieții și a morții, omul s-a simțit obligat să-și cinstească darul, etalându-i virtuțile. Firește, întâi s-a prosternat în fața măreției lui. (Să ne amintim de *Gânditorul de la Hamangia*, piesă sculpturală din neoliticul timpuriu - mileniiile 4 - 2 î.Hr - aparținând culturii Hamangia - zona Dobrogei - care elogiază ipostaza de gânditor a omului, și să rememorăm din miile de aprecieri ilustre asupra gândirii cuvintele de acum o jumătate de mileniu rostite de Descartes: *Cogito, ergo sum - Cuget, deci exist.*)

Important este însă ce a făcut și ce face omul cu această înzestrare, de fapt cu el însuși cel mai presus de brațele și umerii săi. A făcut bune și rele, mai ales, rele și bune, dar, spre lauda sa, a folosit neprețuitul dar și la încercarea de a-și stabili identitatea în univers, și la cunoașterea de sine și la aflarea răspunsurilor la marile întrebări: cine sunt, de unde vin, ce menire am?... Glumind puțin, putem pune lângă măgulitoarea zicere a poetului: *românul s-a născut poet și pe aceasta: omul s-a născut filosof*. Pentru că, grație gândirii, omul e sortit și supus meditației și, potrivit condiției sale, a fost și este un căutător de răspunsuri, mai ales, un căutător al lui Dumnezeu - Tatăl. *Vreau să te pipăi și să urlu: "Este!"* striga geniul poetului Arghezi. Pentru că omul, prea mic și prea neînsemnat în raport cu veșnicia, înrobit fricii, a avut și are nevoie de ocrotire, a vrut și vrea să fie al cuiva, să aibă un părinte, un părinte atât de apropiat, încât, ca să creadă nemijlocit în el, să-l audă, să-l vadă, să-l pipăie. Dar de unde puterea care să-l învrednicească pe cel atât de mic să-L vadă și să-L pipăie pe El, trupul de duh al lui Dumnezeu aflat, în același timp, pretutindeni în împărăția lui fără margini? Puterea lui de înțelegere nu-l ajută decât să știe că Domnul există și că trebuie să creadă în El. Obişnuit cu lucrurile mărunte, cele cu început și sfârșit, cu cap și coadă, neputincios în a cuprinde nici cunoscutul, nici necunoscutul viu din el și din împrejurul său, dar nici în măsură să pretindă întrupări cu început și sfârșit pentru a-și satisface vanitatea de conducător, omul s-a văzut suspendat și rătăcit între marile întrebări. Dumnezeu-Tatăl și-a trimis Fiul tocmai pentru a-i

înlesni înțelegerea, pentru a-l elibera de spaimă, pentru a-i arăta că atât chinurile vieții, cât și moartea nu sunt decât praguri care pot fi trecute în drumul spre marea devenire. Dar, încolțit de atâtea ispite, omul a fost și a rămas un Toma Necredinciosul care vrea să pipăie ca să creadă. Pe măsură ce dezlega mai multe taine ale vieții, îl lua în stăpânire cumplita îndoială și îl târa în cumplita bătlălie dintre dorința și nevoia de a crede - fiindcă nici un om în esența sa nu e ateu - și neputința de a crede în lipsa a ceea ce el numea argumente. Din păcate, vrednicile strădanii ale bisericii și sfințele ei practici se reduc la imperativa poruncă: *crede!* și la rugăciunile fastuoase de iertare a păcatelor săvârșite cu vorba, cu fapta și cu gândul (!!!). Dar gândul, calea omului de a pătrunde în nevăzut, nu este supus omului. Numai Dumnezeu îl conduce pe calea cea bună și-l judecă. Lupta aceasta cu gândul, cu noi înșine, găzduiește cumplita dilemă argheziană și, de fapt, a lumii întregi. Cum se poate încheia cu triumful credinței? Pentru că adevărata credință nu este o învățătură, o sumă de precepte pe care preoții, biserica, părinții, dascălii și viața o lipesc de sufletul copilului în speranța că nu se va mai dezlipi. Credința crește în noi o dată cu sufletul nostru, e parte din el, partea cea mai de preț a ființei noastre spirituale, e vehicolul de lumină și bucurie care ne poartă prin viață. Nimeni mai mult decât sfinții părinți și mucenici n-a cunoscut martiraje mai cumplite, dar nici bucurii mai mari după biruința asupra răului și așezarea la dreapta Tatălui. Ei însă L-au căutat pe Dumnezeu, prin meditație, în ei înșiși, pentru că în fiecare dintre ei, o dată cu suflarea Sa, Domnul a făcut să încolțească, să crească și să rodească stropul de dumnezeiască mântuire. Iar așa-zisul paradox: fundamentala noastră certitudine a existenței vizavi de eterna căutare din meditații (vom reveni) nu este decât unul dintre marile adevăruri ale lumii și ale vieții creștine.

Caiete Silvane

Ștefan GOANȚĂ

Serie nouă, Anul VI, Nr. 2 (61), februarie 2010

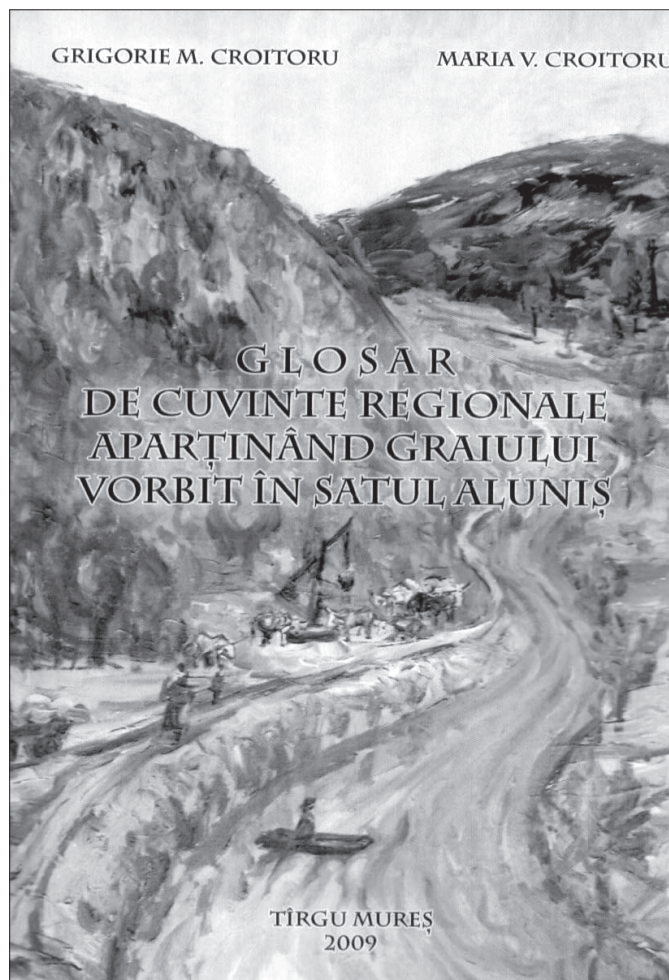
Oameni - vieți - cărți

În peisajul cultural al Sălajului, tandemul Grigorie M. Croitoru și Maria V. Croitoru, soț și soție, ambii profesori de limba și literatura română, ambii localizați în satul Aluniș de mai bine de patru decenii, reprezintă un unicat. Cu o temeinică profesionalizare cărturărească, înzecită apoi de vocația și hărnicia unor veritabili autodidacți, cei doi au acumulat în această lungă perioadă o impresionantă cantitate de valori pe care, în acești ultimi ani, au materializat-o într-o serie de cărți, adevărat mozaic al spiritualității unui sat ardelean în toate ale lui, dar și cu specificul său. Asistăm la ceea ce se numea, în special în răzgulul interbelic, apostolat intelectual, nobilă activitate a unei serii de cărturari călăuziți de deviza: *Să ne luminăm poporul dacă vrem să fim liberi*. Acești vrednici se numeau *lumini* și *luminători* ai satelor, cuvinte pe nedrept uitate și chiar pedepsite în perioada de după război, dar rămase uitate și acum, când nu mai reprezintă decât un deziderat teoretic.

În anii de după cel de-al doilea război, ca urmare a *eliberării*, s-a pornit, e drept, o ofensivă de culturalizare a maselor, dar caracterul artificios al acesteia, pe lângă puține rezultate notabile (contribuții la lichidarea analfabetismului etc.), s-a dovedit steril și chiar periculos, prin implantul de dogme exterioare care urmăreau, în primul rând, realizarea unor deziderate ideologice străine poporului, cum ar fi transformarea forțată printr-un proces criminal - colectivizarea agriculturii - a satului în oraș. Efectele au fost mai degrabă nocive și se resimt și acum, când, în ciuda libertății și democrației, lipsa contribuției substanțiale a statului la revigorarea potențialului economic și uman aproape distrus al satului socialist, precum și la măcar oprirea procesului de alterare a mentalității țărănești, a dus la anularea *de facto* a celor două mari deziderate câștigate cu sângele revoluționarilor.

Ceea ce întreprind cu mintea și cu inima soții Croitoru sunt încercări temerare, din păcate aproape singulare, de a renaște valorile satului din propria lor cenușă, de a le cultiva regenerându-le, de a le re-oferi generațiilor care, necunoscându-le, nu le pot aprecia. Sunt obligat, deocamdată, să fac o remarcă imposibil de susținut doar în rândurile de față: mergem cu pași tot mai repezi spre o supermodernizare violentă, abruptă, împrumutată, cumpărată sau furată de aiurea, ne străduim chiar să-i depășim pe posesorii acesteia care sunt susținuți de alte mijloace, *progresăm* vijelios în toate domeniile, ne artificializăm până în măduva oaselor, ignorându-ne până și limba și, aproape deznaționalizându-ne voit și cosmopolitizându-ne tot voit, dacă nu din interes măcar de paradă, *înaintăm* aproape demential mai mult înapoi decât înainte, dar din cauza unor copaci încărcăți cu roade mai mult iluzorii și numai pentru unii, uităm pădurea. Îmi amintesc de o amenințare adresată în anii de tristă amintire tatălui meu: *te reclam direct la Ambasada Sovietică*. Și acum se reclamă direct, dar la alte ambasade.

Este greu în noul peisaj cultural și cultural aproape generalizat să prezinți importanța cărților soților Croitoru, mai ales că acestea nu sunt popularizate, nu circulă, nu sunt sprijinite de voci autorizate, dar ceea ce trebuie neapărat și

imediat semnalat între aceste cărți, merituase culegeri de folclor local, monografii, micromonografii ilustrate de meșteșuguri și de artă populară, de obiceiuri, de datini și tradiții, de toponimii, de nume de oameni, de animale și chiar de porecle etc.,etc., se află un *Glosar de cuvinte regionale aparținând graiului vorbit în satul Aluniș*, un dicționar sui-generis cu peste 200 de pagini. Se poate aduce un elogiu mai mare limbii române, cea de-a doua noastră patrie, cum spunea poetul, decât acesta? Ne aflăm în fața unei lucrări rigurose științifice și de înaltă valoare așa cum ar trebui să-și producă fiecare localitate, o lucrare care ar trebui să rănească de moarte uriașă cantitate de maculatură beletristică, de presă, de mass-media de toate tipurile, subprodus care, cu excepții, e drept, jignește demnitatea și bunul simț al unui popor.

În imposibilitatea prezentării succinte a lucrărilor de mai sus, inserez câteva rânduri din *Precuvântarea* prof. univ. dr. Traian Diaconescu de la Universitatea Al. Ioan Cuza din Iași: *Antologiile familiei Croitoru sunt pași necesari spre realizarea unui corpus exhaustiv al creațiilor folclorice românești. Cititorii de mâine vor descoperi în aceste antologii întrupări ale spiritului ardelenesc, dar și sufletul acestor apostoli ai culturii din satul Aluniș.*

Îmi acopăr - deocamdată- neputința prezentării lucrărilor de mai sus, atrăgându-vă atenția asupra unei alte cărți semnate, de data aceasta, numai de Grigorie M. Croitoru, romanul - aparent - de altă factură, dar înrudit de aproape cu

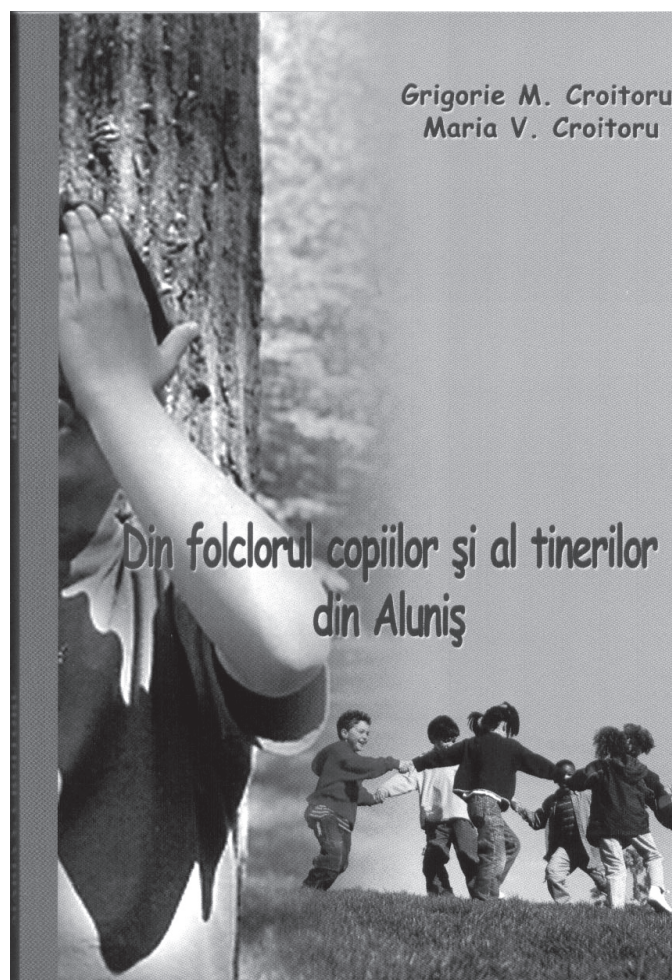
tematica celorlalte volume, *Bătut de vânturi și de ploi*, apărut la Editura Limes, Cluj Napoca, 2009. Este romanul unei vieți *bătute de vânturi și de ploi*, dar - citim printre rânduri - și de bucurii și de satisfacții. Este istoria celui de-al șaptelea copil al unei familii de țărani săraci din Vâlcea pe deplin împlinit (după propria-i mărturisire) în satul Aluniș căruia i s-a dedicat cu trup și suflet. Memorialistică sentimentală, cronică, roman? O carte este o carte și abia în al doilea rând contează haina în care este îmbrăcată. Dincolo de voluptatea de a spune și de condeiul domesticit să-l asculte etalându-i talentul, suntem obligați să remarcăm, în primul rând, minuțiozitatea adnotației, rod al unei memorii prodigioase. Este o dovadă care infirmă preconceptul că numai o viață tumultuoasă, șocantă, gemând de combustii poate constitui substanța unui roman autobiografic. În urma lecturii, cititorul rămâne uimit că o însemnată cantitate de fapte din această carte a fost trăită și de el însuși, dar el a trecut prea repede peste ea și acum e surprins și bucurios să o întâlnească. Cu alte cuvinte, se re-trăiește pe sine. În plus, fiecare amănunt de odinioară își descoperă abia acum savoarea și, nostalgic, invită la o retrăire și reevaluare a propriei vieți. În aceasta constă valoarea emotivă a cărții și nu într-o narațiune palpitantă și telegrafică de tipul telenovelismului la care suntem parcă condamnați. O altă dominantă a cărții o constituie firescul relatării, firesc extras aproape fotografic, filmic, din fiecare amănunt mai mult sau mai puțin semnificativ, dar egal ca valoare în economia cantitativului și calitativului cărții. Se detașează în special firescul oamenilor și impresionantul număr al acestora, dar

fiecare el însuși, fiecare demn de reținut. Spre partea a doua a vieții sale, un om, fie el și scriitor, vine cu un număr redus de oameni și între aceștia trăiește. Ei bine, Grigorie M. Croitoru vine cu toți, nu uită pe nimeni și, în felul acesta, etalează o bogăție rar întâlnită. Sigur, nu-i poate proeminentiza pe fiecare, nici nu urmărește asta, se mulțumește *să-i țină* în viață cu un *ce* particularizator în mozaicul celorlalți. Autorul este tentat de aproape tot și de toate și, din dragoste sau din considerație pentru toate, aparent, nu știe asupra a ceea ce să se oprească. Asistăm, și nu suntem departe de valența principală a cuvântului, la o spovedanie de 330 de pagini în care sinceritatea debordantă nu uită nimic.

Prin această carte, ca și prin celelalte, romanul - de ce să nu-i zicem așa, cu toate că nu are nimic de domeniul ficționalului? - își ocupă și el un loc aparte, întregind bogăția de viață etalată atât de generos în celelalte cărți a căror viață, deși a fost trăită, merită re-trăită pe coordonatele unei noi civilizații. Ne-au trebuit ani de zile să înțelegem că între știință și religie nu există opoziție (nu trebuie să luăm în serios ateismul marxist care nu este decât un exercițiu de teribilism), dar nu trebuie să mai treacă atât de mult ca să înțelegem că nici între evidentele frumuseți ale noului și marile valori ale trecutului nu există vreo contradicție. Dar, și nu ezităm să folosim cuvântul, la mijloc trebuie să acționeze o înțeleaptă politică culturală a unui stat pierdut, din păcate, în ...

(Liebling, 21 ianuarie 2010)

Ștefan GOANȚĂ

Cărțile României

Sătul să tot aștepte "gloria literară" după prima carte, **Gabriel Cazan** (autor de romane SF) iese în fața noastră cu "*Încă o șansă...*"

(Ed. Tiparg, Pitești, 2009). Nu m-aș fi oprit asupra acestui volum (mai ales science-fiction, deci neconcordanță cu scopul acestei rubrici) dacă nu mi-ar fi atras atenția o idee precizată în primele pagini: aceea că planeta Pământ este, de fapt, o ființă vie, nu un simplu corp ceresc, așa cum am fost învățați să credem până acum. Mi-am amintit de o discuție a mea cu dr. **Mihai Pop** (vezi cartea "*Să ne naștem de Sus*", Ed. Singur, București, 2000), pe care o rezum doar la cele de mai jos:

"Ștefan Doru Dăncuș: M-am gândit deseori la relația om-planetă, mi-am imaginat Pământul ca pe un organism viu: există vreo legătură între om și planetă, o comunicare vie, ca de la ființă la ființă gânditoare?"

Mihai Pop: Nu-i rea ideea. Una din pietrele de hotar ale ființei umane, una din cele mai importante esențe este dragostea față de Pământ, suntem legați genetic de el.

Ștefan Doru Dăncuș: Să înțeleg că spațiul în care te naști (te întrupezi) este vital în dezvoltarea ulterioară? De exemplu noi, care ne-am născut în Maramureș, nu vom putea crea la întreaga capacitate decât acolo?

Mihai Pop: Nu ești departe de adevăr: izvoarele naturale desenează structura comportamentală a omului. Totuși, posibilitățile de adaptare la alt spațiu geografic nu ne sunt limitate, doar că această adaptare necesită un consum de energie în plus. Mobilitatea cu care se trece dintr-o zonă în alta, modelarea ulterioară, de fapt, diferă de la individ la individ..."

Desigur, ideea lui **Gabriel Cazan** nu este nouă. O putem găsi oricând în scrierile aztece, incașe, sumeriene ori, de ce nu, în "*Legendele Olimpului*". Am putea merge mai departe cu sursele, dar ce rost are? De-a lungul timpului, Biserica (nu contează ce orientare!) ne-a ascuns Adevărul. Oamenii de știință l-au ignorat, iar politicienii l-au mușamalizat. Toți conducătorii planetei și-au dat mâna în secret și ne-au ținut în întuneric.

"*Încă o șansă...*" nu este un roman "tare", cu succes de casă; demonstrează, însă, faptul că omul se trezește. E o poveste simplă care pornește pe un plan narativ, se continuă în trei planuri, se reduce la final la două și redevine unul singur când personajele principale devin un grup de personaje. Cine are

bunăvoința de a trece peste corectura dezastruoasă a cărții, poate sesiza mânia și, totuși, altruismul apocaliptic al autorului care, pentru a percuta mai repede marea masă a ignoranților, oferă o încheiere fericită, punându-și eroii în postura de a re-crea o lume, o planetă pe care oamenii au distrus-o.

"*Încă o șansă...*" își merită titlul de "carte", de-ar fi să ne luăm chiar și numai după eventualitatea devenirii ei scenariu de film - ceea ce nu e exclus.

Nu știu dacă **George Corbeanu** este un debutant sau a mai editat și alte cărți până acum, însă volumul de proză scurtă "*Dreptul de a sta*" (Ed. Dominor, 2009) a fost atât de provocator încât l-am citit până la capăt, renunțând la lectura "alternativă" pe care o practic. Cele mai interesante texte mi s-au părut cele ce deschid volumul, respectiv "*Paty*", "*Un pârau fără apă*", "*Dreptul de a sta*" și "*Poveste cu o fată*". Celelalte șase, deși scrise fără cusur, au o finalitate cu "poantă", ca să zic așa, apropiindu-le ca stil de proza unor Sorin Teodoriu, Liviu Jianu ori Nicolae Iștoc. Oricine poate observa că am folosit aici nume de autori despre care nu se știu prea multe sau chiar nimic, ceea ce nu înseamnă că ei sau opera lor nu există. Spun asta pentru că și **George Corbeanu**, datorită slabei mediatizării, poate fi adăugat în continuarea acestei liste imaginare.

Poate că autorul despre care vorbesc este mai sfios ori îi lipsesc mijloacele de a se autopromova, dar nu cred că este un naiv. Prozele sale sunt realizate exemplar și lucrare după canoanele estetice ale postmodernismului, cu toate că din ele răzbat, uneori, respirațiile unor Giovanni Papini sau, rămânând în ograda noastră, Cezar Petrescu (mă refer în special la "*Baletul mecanic*") al celui din urmă.

Una peste alta, dacă ai pus mâna pe "*Dreptul de a sta*", sigur n-o mai lași până n-o isprăvești. Pentru cei interesați de achiziționare, iată o posibilitate de contact: redactia@dominor.ro sau www.dominor.ro.

Cartea de "cronici stresate", "*Anticanonice*" (Ed. Tritonic,

București, 2009) a lui **Felix Nicolau** poate părea, la prima vedere, o joacă frugală, un fel de "Nu" al lui E. Ionesco. Devastat și doritor de o evaziune într-o zonă dezinhibată de "canoane", **Felix Nicolau** a călcat în picioare obediența feudală a criticii literare, trecând curajos un prag periculos: a propus (multora? puținora?) un volum de recenzii care (posibil) poate deveni "pragul de sus" al carierei sale în domeniu. E greu să ieși de sub aripile ocrotitoare ale unor nume critice mari care au scris, la viața lor, nisaiva "istorii ale literaturii" și care, deconectate de la gura de oxigen oferită de "tinerele speranțe" de după '89, s-au cantonat în promovarea congenerilor, după dictatoriala sau regala spunere "noi și altceva nimic". Nu greu - riscant.

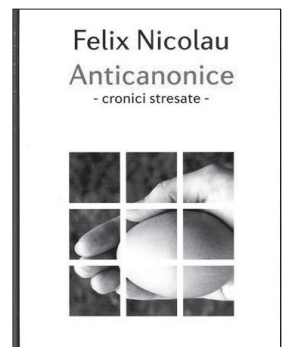
Personal, îl văd pe **Felix Nicolau** un fel de Dan Silviu Boerescu de pe vremea "*ArtPanorama*"-ei, cu diferența că Boerescu venea atunci pe o piață dezechilibrată, iar **Felix Nicolau** vine după ce "vechii" au preluat (again!) puterea - cam ce-am pățit noi, tinerii, "făcătorii revoluției", după fatidicul an 1990, când s-au întors comuniștii.

"*Anticanonice*" a fost cam lăsat de izbeliște și de cei pe care autorul miza la Târgul de Carte "Gaudeamus" de anul trecut, unde i-a făcut lansarea și de unde am plecat cu o dilemă: cum, când ai circa șaptezeci și cinci de indivizi despre operele cărora scrii, să apară la lansare vreo opt?! Căci restul audienței a fost cu totul alta (scriitori pe care nu i-a "prins" în insectarul tipărit).

O veche formulă comunistă zicea așa: "Fără a evidenția meritele tovarășului... etc. etc., pot aprecia... etc. etc.". De dragul de a cadra cu umoral abscons, dar de care ar trebui ca autorii să se teamă, spun: fără a acorda note exagerate unui volum "de încercare", pot afirma că **Felix Nicolau** a realizat (poate involuntar!) un volum complet în sensul că printre cei "nominalizați" se distinge, la capitolul final, "critica literară".

Sincer, cred în steaua lui, chiar dacă asta implică dispariția fizică a unor "dinozauri" despre care Nicolae Breban vorbește cu milă în "*Trădarea criticii*". Nădăjduiesc deci să nu sucumbe, ca D. S. Boerescu, între cracii vreunui conjunctural (sau oportun?) "Playboy".

Ștefan Doru DĂNCUȘ

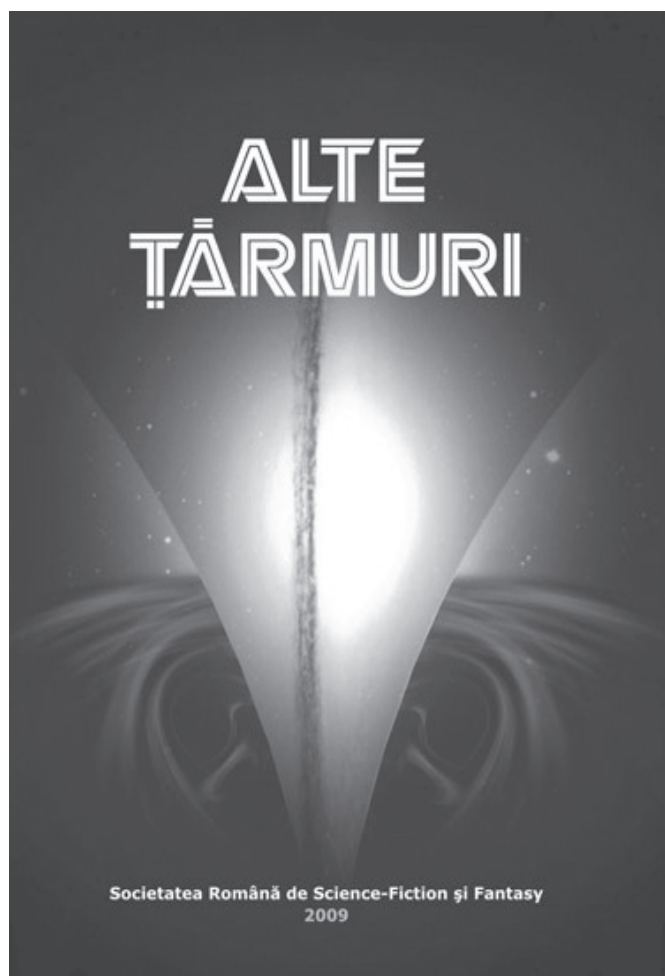
Antologie la chei(e)

"Alte țarmuri" este prima antologie publicată de membrii Societății Române de Science Fiction și Fantasy. Ea cuprinde 9 texte scrise de 8 autori, unii optzeciști, alții din generația "Jurnalului SF"; unii entuziaști ai benzilor desenate cu supereroi, alții fani cyberpunk, ori adepți ai curentului new-age, ori geniali urmași ai lui Urmuz.

Iată o carte scrisă de profesioniști ai cuvântului. La acest nivel tehnic, unde povestea curge de la sine, orizontul de așteptare al cititorului vizează deja un spor într-un alt plan decât cel al acțiunii, iar impresia de măiestrie este generată, în principal, de capacitatea ideii SF de a surprinde lectorul și de a-i provoca uimire (celebrul "sense of wonder" definit de Cornel Robu).

Volumul de debut al lui Silviu Genescu, "T de la Sfârșit" (Editura Marineasa, Timișoara, 1994), se deschide cu aceste cuvinte: "La 80 de ani după catastrofă, Titanicul încă face victime." Precum se vede, scufundarea elegantului pachetbot reprezintă o obsesie mai veche a autorului. Dacă în povestirea "Privind spre Titanic", croul nimerea din piscina proprie direct în apele înghețate ale Oceanului Atlantic, printr-o falie în timp și în spațiu, de această dată asistăm la o remodelare a istoriei, provocată de o imixtiune dintr-o lume paralelă. Personajul este un refugiat de pe planeta Hattor, rudă bună cu extraterestrul autostopist din "Imagini dintr-o lume îndepărtată". El a fost angajat aici, pe Pământ, ca secretar personal de dinamica, tiranica și omnipotentă Liza Wallace. Încercând să-i facă existența confortabilă, automatul inteligent al Frăției Hawking îl transformă pe carbonarul interdimensional în prințul Michael de Waldeck, proces de cronoplastie de-a lungul căreia se succed în realitate diferite linii ale istoriei, astfel încât în final Titanicul scapă de ciocnirea cu aisbergul, dar își află sfârșitul în Marea Mediterană, torpilat de un submarin german. Impresionează modul subtil prin care scriitorul jonglează cu destinele personajelor. Oftatul din final salvează sufletele tuturor: și ale noastre, și ale lor.

"Ari" a lui Liviu Radu este un text "în dulcele stil clasic": cuminte, tehnic, monoton. Iată o narațiune bazată pe cunoscuta obsesie a lui Michael Jackson, de a transforma negrul în alb. Dacă în bancul cu cei o sută de sclavi de culoare (viitorii afro-americani), care se împiedică în mijlocul deșertului de sticlă unde așteaptă djinn-ul să fie eliberat, poanta se bazează pe modificarea schimbării (după ce 99 de negri își doresc să devină albi, ultimul cere să redevină cu toții negri), aici lucrurile se vor mult mai complicate. Bogații părinți de culoare doresc un copil care să fie remarcat de la distanță: alb ca varul, cu ochii roșii, precum ai iepurilor de Angora. Deoarece genetica nu permite orice, trebuie să accepte în final conceperea (și concepția) unui pruncuț rozaliu cu ochi albaștri. Capriciul lor este imitat de alții. În cele din urmă, "fețele palide" formează un grup de potenți, "băieți de bani gata", sportivi-vânători sau artiști. Ei vor fi socotiți indezirabili de putere și exilați în trecut, unde vor trăi cu nostalgia Paradisului pierdut și vor crea legendele consemnate ulterior în Sfânta Scriptură. În esență, este un fel de interpretare paleoastronautică a Bibliei, scutită de teama generării unui paradox temporal - o idee vetustă, lipsită de

vino-ncoace, cel puțin în cazul celui care a scris tripticul nuvelistic "Constanța 1919" ori cutezătorul roman "Opțiunea".

În subsolul unei cronici incomode, trecute repede la index, s-a discutat mult faptul că tema exilării în trecut, fără frica de a-și ucide propriul stră-străbunic, stă și la baza unei alte povestiri din volum, "Restricția" lui Balin Feri. E adevărat, proscrisii devin, și ei, Adam și Eva unei noi civilizații, dar de data aceasta personajul este un anarhist din 2247 (uite, unii speră cu adevărat că vom supraviețui "sfârșitului lumii" din 21 decembrie 2012). Dacă tinerii îl vor asemena cu Ahmed, personajul creat de Jeff Dunham (teroristul mort, a cărui replică este celebrul: "Silence! I kill you!"), fanii mai vârstnici vor susține că Adam Beri e frate cu "Un derbedeu în cronospațiu" al lui Victor Kernbach, însă un "zăltat" pe stil nou, remodelat conform angoaselor de după 11 septembrie 2001. Terifiant de banal, nu-i așa? Să nu disperăm. Joaca cu planurile temporale poate să genereze și azi idei originale, cum a făcut Sergiu Someșan în "Oviraptorul", unde suprapopularea planetei se rezolvă prin mutarea unor întregi populații în diferite ere geologice din trecut, separate prin intervale de câte un milion de ani.

Sebastian A. Corn este cel mai cunoscut dintre pseudonimele lui Florin Chirculescu, vicepreședinte al SRSFF, chirurg, lider de sindicat cu apariții tot mai dese la televiziune. Nuvela "A șaptea zi a vânătorului" ne păstrează

în lumea tentaculară a megalopolisului corupt și venal, populat de sicofanți ambițioși și curtezane damnite, o temă dragă, tratată și în romanul de debut (2484 Quirinal Ave), și în mai recentul "Cel mai înalt turn din Baabylon". Acum și aici, universul creat este menit să-i fascineze pe fanii cyberpunk, oamenii devin niște suporturi de memorie, componente cu o conștiință de sine stătătoare în cadrul unui sistem informatic omniprezent, "subrutină literară" lansată de scriitorul american William Gibson, autorul lui "Johnny Mnemonic". Se decelează și influența francezului Serge Brussolo, prezent prin alambicatele biointerfețe ori prin hiperumiditatea scenelor erotice. Sexul are succes la public numai încununat de violență, așa că instalați-vă comozi în cuvele voastre, imediat începe caftala dintre Batu Giray, Marele Han și Opt-Pași, imperialul subversiv. Dar nu uitați, când doi se bat, al treilea rescrie toate programele învinșilor.

Cristian M. Teodorescu este prezent cu două povestiri: urmuziana "Moartea domnului Teodorescu" și încântător de misogina "Big bing, Larissa". Dacă în "Make Room! Make Room!" de Harry Harrison (carte după care s-a făcut filmul "Soylent Green") bătrânii erau făcuți biscuiți, eroina noastră asistă la dezmembrarea soțului, transferarea organelor în banca pentru transplanturi, transformarea țesuturilor în combustibil sau ulei (la nevoie, chiar în detergenți). Puținul care rămâne constituie un excelent material de construcție, datorită proprietăților elastice și rezistenței la cutremure. A doua povestire este o îmbinare între lumile amazoanelor și finanțelor, ultima ridicată la rang de zeitate și adorată după chipul și asemănarea orwellianului "1984"! No bine, Larissa e la vârsta când îi place să pună întrebări și află că bărbații n-au pierit, ci ei au născocit banii, au inventat mașinile și, ca s-o luăm "ad usum delphini", cu metoda "albinuța și floricelele", când Matea n-a mai avut nevoie de trântori, i-a dat afară din stup și i-a închis în Azil. Amândouă textele sunt savuroase și, prin potențialitatea transpunerii în realitate a subiectelor, persistă în amintire ca niște posibile coșmaruri casnice.

George Lazăr este autorul thrillerului "America One" și editorul revistei "Sci-Fi Magazin". Anumite semne arată că ar fi contribuit și la finanțarea acestui volum, pe care vi-l puteți procura gratis (inclusiv taxele de expediere) prin comandarea lui la adresa: srsf@srsff.ro

"Switch", povestea de dragoste, însiropată ca o sarailie, dintre adolescenții Toma și Roua, elevi la Liceul "Sfântul Sava", ne dezvăluie un suflet tandru de bedefil. Temporar, puterile supereroilor din benzile desenate se pot achiziționa într-un mic butik de pe Lipscani. Folosite rațional și eficient, ele produc un deznodământ fericit.

"A doua venire" de Marian Truță reprezintă o ultimă

răbufnire a circuitului mediatic provocat de prima punere în funcțiune a superacceleratorului LHC (Large Hadron Collider) de la CERN, despre care s-a discutat atât de mult în septembrie 2008. Ca filiație, provine clar din filmul "Îngeri și demoni", realizat după romanul omonim al lui Dan Brown, numai că de aceasta dată nu se fură un strop de antimaterie ca materie primă pentru o minibombă nucleară, ci se creează o microgaură neagră, care pornește din Geneva, traversează Alpii ca elefanții lui Hannibal, ajunge înainte porților Romei, apoi o cotește brusc, zboară pe deasupra Iugoslaviei, la mică altitudine, ca să nu fie detectată și anihilată de sistemele anti-stealth rusești, trece prin defileul Cazane, prin barajul Porțile de Fier I, prin barajul Porțile de Fier II, își vizează pașaportul la vama Giurgiu, ia primul tren de București și ajunge fix la miezul nopții în trupul Ilincăi.

Acesta este momentul când, renunțând la legile geneticii, scriitorul se face de mândră minune, citez: "(Gaura neagră) îi străbătu corpul, mai precis un ovul, iar acolo, în nucleul acestuia, secționă câteva legături moleculare care se rearanjează spontan, poate și sub influența gravitațională a golului negru, într-o configurație inedită."

Păi, orice celulă seminală feminină normală conține numai 23 de cromozomi. Ca să fie concepută o ființă umană sunt necesari 46, completați de obicei prin aportul adus de cel mai vrednic spermatozoid. Bănuiesc că microgăurile negre create în LHC conțin materie condensată, nicidecum ADN uman. În plus, în cazul unui băiat, este absolut necesar ca unul dintre cromozomi să fie bărbătescul Y, notat așa pentru că are un crac lipsă față de femininul X din ovul, deci nu poate fi obținut printr-o simplă dedublare a setului din celula feminină. Dacă partea științifică se prezintă astfel, atunci ce rost are să-l îndreptăm pe cititor către Apocalipsa lui Ioan, text biblic total ignorat de către scriitor, care, evident, a preferat să-și creeze propria variantă new-age. Mă tem că, după citirea acestei povestiri, lumea va veni la târgurile de carte, chipurile după autografe, doar ca să-l stropească pe Marian Truță cu un pic de agheasmă și să urmărească ce se întâmplă apoi.

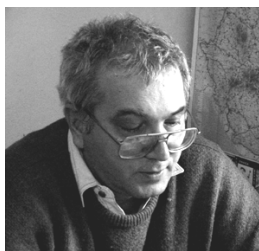
"Ultimul mesaj e veșnicia" îi aparține însuși președintelui SRSFF, jurnalistul Dănuț Ungureanu. Povestirea îmbină recuzita cyberpunk cu decorul expansionist al universului în dungă, în dungă (de la Robert A. Heinlein citire), lume măcinată nu doar de o misterioasă boală a spațiului, ci și de mizeria existenței cotidiene. Este o proză plină de căldură umană despre prietenia fără de moarte, un omagiu post-mortem, adus lui Big Al, respectiv Alexandru Ungureanu, autorul romanului "Marele prag" și al povestirii "Scrisoare din hipercubul 14", plecat dintre noi în 11 octombrie 2004.

În concluzie, avem mai multe motive ca să susținem că "Alte țărături" este o inițiativă reușită. În viitorul apropiat, SRSFF intenționează să scoată o antologie pe teme ecologiste: "PanGaia". Oferta este deschisă oricărui creator, indiferent că este membru SRSFF sau nu. Dimensiunea minimă a textelor va fi de 50.000 de semne (inclusiv spațiile) și de maxim 100.000 de semne. Se admite un singur text de autor. Termenul limită pentru expedierea textelor este 01.06.2010.

Interviuri neconvenționale

- răspunde poetul și scriitorul Dumitru Chioaru, redactor-șef al revistei "Euphorion" din Sibiu -

Ștefan Doru Dăncuș: Cum te simți ca mare scriitor?

Dumitru Chioaru: Mare scriitor? E o glumă! La asemenea întrebare, aș răspunde cu altă glumă: Shakespeare a murit, Eminescu a murit și nici eu nu mă simt prea bine...

Ștefan Doru Dăncuș: Câți bani câștigi din scris?

Dumitru Chioaru: N-am contabilizat niciodată drepturile de autor încasate. E o sumă derizorie. Deci n-aș putea trăi din scris.

Ștefan Doru Dăncuș: Care este diferența între un scriitor din America și unul din România?

Dumitru Chioaru: În America există mulți scriitori care trăiesc din scris. În România, nimeni.

Ștefan Doru Dăncuș: Cine va învinge: internetul sau cartea tipărită?

Dumitru Chioaru: Învinge internetul, rămâne cartea.

Ștefan Doru Dăncuș: Cum te legitimezi ca scriitor în fața lui Dumnezeu?

Dumitru Chioaru: În fața lui Dumnezeu, nu te poți prezenta decât ca om, cu bunele și relele făcute pe pământ. Să fie și cărțile noastre niște păcate? Sau ele ne vor mântui? Vom muri și vom vedea.

Ștefan Doru Dăncuș: Continuă acest început: VREAU SĂ SPUN CĂ...

Dumitru Chioaru: Vreau să spun că nu cred că ne naștem scriitori. Devenim, scriind cărți. Murim cu acest renume din ce în ce mai puțin important pe pământ și, probabil, și-n cer.

Ștefan Doru Dăncuș: Autograf pentru revista "Caiete Silvine".

Comunicat de presă

Un nou site literar interactiv în România

Apărută abia de doi ani în peisajul revistelor de cultură tipărite din România, revista SINGUR (apare la Târgoviște dar are o difuzare națională și internațională datorită subredacțiilor județene și din lume) a pus la dispoziția scriitorilor care navighează pe Internet site-ul www.revistasingur.ro. Din 5 ianuarie 2010, autorii sunt invitați să-și publice acolo poemele, proza, cronicile literare sau anunțurile vizând lansări de carte, expoziții sau alte acțiuni culturale, site-ul demarând, odată cu lansarea sa, și un proiect propriu numit "Poemul din metrou". Informații mai substanțiale puteți obține accesând adresa sus menționată.

Așa cum a spus și scriitorul Ștefan Doru Dăncuș (fondatorul revistei SINGUR), "acest site reprezintă în primul rând o mulțumire adresată celor care au murit în Decembrie 1989, permițând prin durerea și speranța lor, dreptul la libertatea de expresie. Revista tipărită se va realiza pe baza textelor publicate prima dată pe site. Acestea vor fi selectate de «Sfatul celor 7», constituit din 7 autori ce și-au confirmat valoarea și ale căror nume vor fi date publicității în urma unei ședințe ce va avea loc în februarie a.c.".

Pentru cei ce întâmpină greutăți în crearea unui cont pe

acest site, realizatorii lui au postat un "Ghid de inițiere" ce se află în pagina de start, la rubrica "Anunțuri importante".

Site-ul conține și o arhivă în format pdf a celor 21 de numere ale revistei tipărite apărute până acum.

Grigore TIMOCEANU,
Biroul de presă al revistei SINGUR

Revoluția de la 1848-1849 din Transilvania (XI)

Împăcarea târzie: Proiectul de pacificare româno-maghiar din 1849

Eforturile de mediere ale lui Nicolae Bălcescu

După înfrângerea revoluției din Țara Românească, Nicolae Bălcescu a făcut eforturi însemnate, pentru a obține colaborarea dintre guvernul revoluționar maghiar și românii din Transilvania, în vederea luptei comune împotriva austrieșilor sprijiniți de puterea cea mai reacționară a vremii, de Rusia țaristă. Bălcescu și cu Ion Ghica au dorit și organizarea unei legiuni românești - asemănător legiunilor italian, polonez și vienez - care să luptă împreună cu forțele revoluției maghiare împotriva celor doi împărați aliați.

Bălcescu a făcut mai multe călătorii în Apuseni, pentru a cunoaște atitudinea lui Avram Iancu și observațiile sale privind condițiile apropierea româno-maghiare. Acțiunea lui Bălcescu a fost îngreunată de eșecul recent al lui Ioan Dragoș, la începutul lunii mai 1849. Nicolae Bălcescu, pe 23 iunie a predat reprezentantului guvernului maghiar proiectul organizării legiunii românești. Au urmat alte tratative cu primul ministru Szemere Bertalan și Kossuth (pe atunci guvernatorul Ungariei). În urma acestor tratative la 14 iulie 1849 la Szeged a fost semnat **Proiectul de Pacificare** dintre reprezentanții guvernului Ungariei și de partea românească de către Nicolae Bălcescu și Cezar Bolliac.

Documentul a fost redactat în limba franceză ("Projet de Pacification") și apoi tradus pentru părți în română și în maghiară. În document sunt satisfăcute numeroase revendicări românești: de la folosirea limbii române în administrație, în justiție; problema școlilor românești și chiar desprinderea bisericii ortodoxe din Transilvania de sub jurisdicția sârbească. De asemenea participanții la revolte vor fi amnistiați în cazul depunerii armelor etc. (Textul integral vezi în ANEXĂ)

Cu același prilej a fost semnat și **proiectul de organizare a legiunii românești**. În preambulul acestui document părțile recunosc faptul că au interese comune și este bine să lupte împreună împotriva panslavismului. Viitoarea legiune românească va lupta pentru libertatea comună împotriva Austriei și Rusiei. Membrii legiunii vor depune jurământ atât României cât și Ungariei. (Ofițerii și soldații vor primii solde și vor avea drepturi similare ca și militarii din armata maghiară.)

Cu textul celor două documente, Nicolae Bălcescu se duce imediat în Apuseni la Iancu unde ajunge prin Cluj pe 18 iulie. În același timp guvernul maghiar pregătește și alte măsuri legislative: pe 28 iulie Parlamentul Ungariei a adoptat **Legea privind naționalitățile din Ungaria**. Prin această lege practic drepturile naționale cuprinse în Proiectul de Pacificare vor fi extinse și la celelalte minorități naționale din Ungaria. Tot pe 28 iulie a fost adoptată **Legea emancipării evreilor**. Prin această lege, cetățenii de religie mozaică devin egali în drepturi cu ceilalți cetățeni, (cu cei creștini). Ambele legi constituie premiere în legislația europeană.

Însă cum a remarcat Avram Iancu în aceste zile cu ocazia

unei discuții cu reprezentanții autorităților militare locale în Apuseni: "**Ce a fost, a fost, acum este prea târziu**". El a ordonat trupelor sale să se mențină neutre în eventualele conflicte dintre trupele revoluției maghiare și imperialii. Nu a mai fost nici timp și nici condiții favorabile pentru organizarea legiunii românești și nici pentru aplicare prevederilor din Proiectul de Pacificare sau din Legea naționalităților...

Tot Avram Iancu, într-o scrisoare adresată guvernatorului Ungariei, explica mai amănunțit motivele pentru care împăcarea este mult prea târzie:

**Prefectul Legiunii Auraria Gemina
Stimatului Guvernator al Ungariei**

Văzând propunerile de pace, pe care ni le-a adus domnul Bălcescu, agentul emigrației române, din partea onoratului guvern maghiar, trebuie să ne exprimăm regretul că în împrejurările actuale nu putem să dezbatem cu frații maghiari restabilirea păcii, fiind situația în care ne găsim foarte critică. Armata ungurească se îndepărtează, iar forța militară a rușilor se apropie. Ar fi apoi foarte dificil și ar reclama timp, până când să putem convinge poporul a se înfățiși cu voi. Totuși, pentru a vă dovedi sentimentele noastre frățești pe care le nutrim față de națiunea maghiară am hotărât să rămânem neutri față de armata ungară în tot timpul acestor lupte, neatacând-o și apărându-ne numai în cazul că am fi atacați. Nădăjduim, că această neutralitate va fi respectată de onoratul guvern ungar, cât și de șefii armatei sale.

Câmpeni 3 august 1849 A. Iancu, prefect

Inacu explică și faptul că nu ar ușor de convins nici foarte rapid poporul, că după ce mai bine de un an au luptat împotriva guvernului maghiar, să se întoarcă de partea lor. (Fraza subliniată din scrisoare.) De reamarsat tonul sincer și politico al conducătorului moților, după mai bine de un an de dușmănie și război civil sau și mai rău...

Apresiasi actului din 28 iulie la fel a fost văzută și de către posterioritate, în acest sens merită citat din *Istoria românilor*, coordonat de academicianul Dan Berindei, VII. Tom. I., Editura Enciclopedică, București, 2003. "**La 16/28 iulie, Parlamentul Ungariei a votat legea naționalităților, care asigura drepturi românilor și slavilor din Ungaria. Era prima lege în acest sens în Europa.** (Sublinierea mea. L.L.) Actul a fost votat întrun moment dificil, când Revoluția ungară se afla în fața confruntării decisive cu forțele combinate ale celor două mari puteri imperiale: Rusia și Austria. **Era prea târziu, însă. Actul nu a putut influența evenimentele în curs de desfășurare...**" (p. 311).

Tot pentru posterioritate sunt de reținut cuvintele primului ministru Szemere, rostite în parlament cu ocazia prezentării proiectului Legii naționalităților (sau mai degrabă "legea minorităților naționale"): "**Să dea Dumnezeu, ca să învețe popoarele mici ale lumii, că soarta acestor popoare mici este că dacă nu se aliază unui cu alții, atunci vor fi uitate sau călcate de națiunile mari**".

Cuvintele politicianului converg și cu părerea istoricului **Gheorghe Platon**, (*Istoria modernă a României*, EDP, București, 1985. p. 140.): "**Conflictul dintre**

naționalitățile asuprite a ușurat înfrângerea revoluției."

Înfrângerea și urmările revoluției

Superioritatea numerică a armatelor imperiale și-a spus cuvântul, și revoluția din Transilvania și din Ungaria au fost înfrânte. Din nou cităm din *Istoria românilor*, coordonat de Dan Berindei: "*Capitularea armatei ungare la Șiria și ocuparea Transilvaniei de către trupele austriece și ruse au însemnat sfârșitul revoluției. La ordinul generalilor austriece, legiunile românești au fost dezarmate, o parte din fruntașii Revoluției românilor au fost chiar constrânși să ia drumul exilului și mulți țărani au fost arestați. În Transilvania a fost introdus un aspru regim de teroare și de supraveghere polițienească. Era limpede faptul că românii li s-a acordat drept recompensă ceea ce ungarilor au primit drept pedeapsă.*" (p. 311) (O parte dintre cetele țărănești nu au așteptat ordinele de dizolvare, ci țărani s-au întors în satele lor în mod spontan.)

Pasajul descrie faptul că după înăbușirea revoluției în Ungaria și în Transilvania a fost introdusă starea de asediu cu un regim deosebit de represiv. Este chiar paradoxală ultima afirmație cu recompensa, respectiv pedeapsa, și cu anumită nuanțare afirmația corespunde realității. (Totuși au fost români care au fost decorați, printre care episcopul Șaguna. În ce privește pedepsele individuale - condamnările la moarte și la detenție îndelungată, sau la întrolare silnică în armata imperială, aici "laurii" nu au fost împărțite în mod egal dintre românii loiali împăratului și maghiarii rebeli. Dar despre aceasta în ultimul episod al serialului despre revoluția din Transilvania.)

LÁSZLÓ László

Bibliografie selectivă:

- Istoria românilor*, coordonat de academicianul Dan Berindei, VII. Tom. I., Editura Enciclopedică, București, 2003.
- Egyed Ákos, Erdély 1848-1849, I-II. Pallas-Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda, 1998. (Transilvania 1848-1849, vol. II. Ed. Pallas-Akadémia, Miercurea Ciuc, 1998-1999.)
- Cornelia Bodea (redactor coordonator), 1848 la români. O istorie în date și mărturii vol. II., Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
- Gheorghe Platon, Istoria modernă a României, EDP, București, 1985.

ANEXĂ:

Proiectul de împăciuire*

1. Valahii formând o naționalitate desclinită vor fi însemnați d-aci înainte în actele publice sub numele lor de români.
 2. Guvernul unguresc, dorind liberă dezvoltare a tuturor naționalităților ce fac parte din Ungaria, acordează garanțiile naționale următoare:
 3. Întrebuițarea diplomatică a limbei ungurești netrebuind a se întinde fără numai asupra legislației, a administrației treburilor publice și guvernamentale și într-atât numai încât ea este neapărat necesară pentru menținerea unității statului Ungariei, prin urmare limba cu care se va sluji în administrația comunităților va fi a majorității lăcuitorilor.
 4. În comitate sau alte jurisdicții ("districte sau unități administrative") exclusiv române sau mai bine, acolo unde majoritatea este de această nație, se vor putea sluji pentru discuții cu limba română, precum și cu cea maghiară. Protocolul se va face asemenea în ambele limbi.
- Corespondințele cu dieta, guvernul și cu jurisdicțiile se vor face în limba maghiară, deosebit însă de corespondenția între jurisdicțiile unde se întrebuințează ambele aceste limbi. În acest caz se va putea

corespunde în limba română.

5. În toate școlile, acele ce ecscistă acum, precum și acele ce statul va trebui a întemeia în viitor pentru români, limba învățaturii va fi limba română.

6. În cazul când se va introduce jury (curte de jurați) sau procedură verbală în tribunalele de gios, principiul însemnat în art. 4-lea se va întinde asemenea la procedura judecătorească pentru jurisdicțiile coprinse în acest articol.

7. Orice român liber va fi d-a da petiții în limba sa proprie.

8. Românii de ritul grecesc vor avea aceleași drepturi de care și cei de celelalte religii se bucură în privința administrației autonome a bisericilor și a școlilor lor. Ei vor fi prin urmare, independenți de ierarhia sârbească și vor putea liber a-și alege pe episcopii lor, a căror cap va purta numele de patriarh.

9. Se va întocmi la Ministeriul Instrucției Publice o secție deosebită pentru pricinile celor de legea grecească, compusă în totalitate de români de acest rit.

10. Școlile și bisericile acestui rit se vor împărtași de toate foloasele ce se va acorda la acele de orice altă religie.

11. Ca și până-acum, ei vor putea în viitor să administreze însuși fundațiile bisericilor și a școlilor lor.

12. Se va așeza la Universitatea din Buda-Pesta o facultate teologică deosebită pentru dinșii.

13. Românii, după o notificare făcută mai-nainte și o ordonanță a guvernului, vor putea să se adune în fiecare an în sinoduri parțiale și generale pentru treburile lor de biserică și școale, sub privigherea unui comisar a guvernului.

14. În comunitățile unde limba română este mai întinsă (peste celelalte), comanda Gardei naționale se va face în românește.

15. Ei vor fi deopotrivă primiți, ca și ceilalți cetățeni, la toate dregătoriile statului și trecutul nu va putea niciodată forma o stavilă în această privință pentru nimeni.

16. Românii răsculați în contra Ungariei vor depune armele în două săptămâni după conlusia și suscrierea acestui tractat la cea mai aproape autoritate civilă sau militară.

17. Se va acorda de guvernul Ungariei o amnestie completă și generală pentru toți românii compremiși în toate aceste trecute evenimente, care vor împlini condiția stipulată în articolul precedent.

18. Românii răsculați, după ce vor depune armele, vor jura asupra independenței Ungariei; cine nu va face acest jurământ două săptămâni după încheierea tratatului de împăciuire, sau care nu vor depune armele până la termenul însemnat în art. 16 va fi exclus din amnistie.

Este însă neapărat a adăoga întru ceea ce privește pe țărani că: I. Obăgia și toate dările feudale sunt rădicate în sensul legii cu totul, atât pentru țărani "curialiști", cât și pentru "hurubaș"

II. Satele arse cu teritoriul lor care a fost al țeranilor se va da acestora îndărăt ca să se poată așeza fiecare în casa sa.

III. Contractele silite ce să pretinde că domnii pământului au smuls cu silă de la țărani de la recoprirea Transilvaniei, dacă fapta se va dovedi, să se declare desființate și ca când nu s-ar fi făcut de loc.

Dat în Szeged, în 2 exemplare. 14 iulie 1849.

N. Bălcescu, emisar al emigrației române

C. Bolliac, emisarul special al emigrației

Cu acceptul general:

Kossuth Lajos, guvernatorul statului maghiar

Amănuntele vor fi rezolvate cu feldmareșalul Bem, care are împuternicire în acest sens.

(Document publicat de: Cornelia Bodea (redactor coordonator), 1848 la români. O istorie în date și mărturii vol. II., Editura științifică și Enciclopedică, București, 1982, paginile 1097-1101.) Notă: În locul citat nu sunt dați și semnatarii documentului, și nici ultimul rând cu referire la Bem.

*Traducerea românească a textului a fost făcută de către C.

Racoviță, nepot al fraților Golești și participant voluntar, sub numele de C. Vițanu în oastea lui Avram Iancu. Traducerea a fost copiată și pusă la dispoziția conducătorilor mișcării ca să cunoască și ei rezultatele negocierilor.

Serie nouă, Anul VI, Nr. 2 (61), februarie 2010

Manifestările omagiale dedicate lui Iuliu Maniu la împlinirea vârstei de 60 de ani și ridicarea Casei Naționale de la Bădăcin (1933)

Pe data de 8 ianuarie 2010 s-au împlinit 137 de ani de la nașterea marelui nostru înaintaș sălăjean Iuliu Maniu, iar pe data de 5 februarie 57 ani de la trecerea lui la cele veșnice, în închisoarea de la Sighet. Sunt momente de aducere aminte și cinstire a memoriei lui. Avem o datorie morală față de înaintași de a le cinsti așa cum se cuvine memoria. Din păcate, boala noastră, a românilor, este de a aprecia valoarea unui om numai după ce l-am pierdut. Este și cazul unui alt înaintaș sălăjean, Corneliu Coposu. Se pune întrebarea firească dacă și înaintașii noștri, la rândul lor, au fost apreciați în timpul vieții sau numai postum. Este oare doar o boală a sistemului comunist, care a distrus sistemul de valori sau este mai veche. Este o întrebare retorică. Noi dorim doar să evidențiem un astfel de moment, care poate constitui un model pentru generația noastră. Este vorba de aniversarea de către sălăjeni a vârstei de 60 de ani a lui Iuliu Maniu, moment de omagiere și apreciere a activității lui.

Pe data de 8 ianuarie 1933, Iuliu Maniu împlinea vârsta de 60 de ani. Chiar în aceea zi, la Șimleu, orașul său natal, s-a organizat, în cinstea lui, o adunare festivă la care s-a înregistrat o numeroasă prezență. La ea au participat și autoritățile locale în frunte cu primarul orașului Șimleu, Ioan Szabo, președinte al organizației P.N.Ț. din plasa Șimleu, și Consiliul local. De asemenea, au fost prezente numeroase personalități sălăjene, în frunte cu prefectul județului, Gheorghe Pop de Oarța. Adunarea festivă a fost deschisă de primarul orașului Șimleu, Ioan Szabo, care "în cuvinte frumoase" a subliniat faptul că Iuliu Maniu "a stat totdeauna în serviciul concetățenilor săi din Șimleu, fie pe timpuri grele de luptă națională, fie în opoziție în țara întregită, fie ca premier al României". În semn de recunoștință a fost declarat cetățean de onoare al orașului Șimleu, tocmai în aceea zi fericită când împlinea 60 de ani. În continuarea acestor manifestări a luat cuvântul Emil Lobonțiu, fost prefect liberal de Sălaj, care deși nu împărtășea aceleași concepții politice ca și Iuliu Maniu, totuși apreciază "marile servicii, pe cari sărbătoritul le-a făcut neamului românesc, țării și în special județului". Au mai luat cuvântul Iuliu Lipcsey, canonic papal, președintele organizației partidului maghiar din Sălaj, dr. Iosif Udvary, ajutor de primar în Șimleu, Andrei Koblos, preot reformat și preotul, Gheorghe Băieșan, în numele bisericii ortodoxe.

Deputatul țărănist și fost prefect de Sălaj, Alexandru Aciu, a mulțumit în cuvântul său partidelor din opoziție "cari ridicându-se deasupra patimelor omenești au creiat o atmosferă de solidaritate cetățenească impunătoare". A luat, apoi, cuvântul și prefectul județului Sălaj, Gheorghe Pop, care și-a exprimat mirarea pentru faptul că consiliul local al orașului Șimleu, în care erau reprezentate toate forțele politice au arătat "o atât de impunătoare solidaritate, când e vorba de a face cinste orașului", exprimându-și dorința ca și în alte probleme de interes general să se manifeste aceeași

solidaritate și înțelegere. Aceste contatări le făcea în urma proclamării, cu unanimitate de voturi, lui Iuliu Maniu ca cetățean de onoare a orașului Șimleu. Această hotărâre a fost adusă la cunoștința marelui om politic printr-o telegramă, deoarece el se afla la București¹.

Telegrame de felicitare au fost trimise și din partea Organizației P.N.Ț. Sălaj, a Reuniunii Femeilor Române Sălăjene (R.F.R.S) și a Societății culturale Sălăjeana a studenților universitari sălăjeni. Aceștia din urmă aduceau un omagiu președintelui de onoare al societății lor, Iuliu Maniu, la împlinirea vârstei de 60 de ani, căruia îi promiteau că vor "dezvolta moștenirea națională și morală ce ne va lăsa-o, cu aceeași credință, desinteres și loialitate, pe care a avut-o însuși"².

În aceeași zi, studenții sălăjeni au organizat o ședință plenară în cadrul căreia l-au sărbătorit pe Iuliu Maniu, președintele lor de onoare. Cu această ocazie membrii societății culturale studențești, "pentru a lega ziua de omagiu și închinare de o realizare durabilă, care să rămână mărturie a sentimentelor de recunoștință și atașament ale tineretului intelectual sălăjean față de sfătuitorul și părintele lui sufletească", au hotărât să ridice, la Bădăcin, o Casă Națională. Era prima Casă Națională din județul Sălaj și urma să fie ridicată "în mijlocul comunei, pe o frumoasă colină cu pomi", acest teren fiind donat de către Iuliu Maniu societății, cu

câțiva ani înainte. Pe această colină urma să fie ridicată și o biserică, de către familia Maniu, "cele două instituțiuni de luminare a sufletului și de luminare a minții, înfrățindu-se în acest sens material sub umbra acelorași pomi, pe glia caldă a aceluiași pământ"³.

Tot pe data de 8 ianuarie 1933 a avut loc și adunarea generală a R.F.R.S. Cu acest prilej mișcarea feministă sălăjeană l-a sărbătorit pe Iuliu Maniu și la felicitat printr-o telegramă, în care îl declară pe "fiul primei noastre prezidente", membru de onoare al reuniunii femeilor sălăjene.

Adunarea reuniunii marca bilanțul unui semicentener de existență, subliniindu-se că "vârsta unei societăți este mărturia cea mai sigură a utilității menirii ei în concertul realităților sociale".

Elena Aciu n. Fabian, președinta reuniunii a mulțumit, în cuvântul său, lui Iuliu Maniu, pentru cele 400 de volume, pe care acesta le-a donat bibliotecii reuniunii, în amintirea părinților săi decedați, și pentru faptul că sub guvernarea sa femeile au primit drept de vot⁴.

Serbările dedicate lui Iuliu Maniu, la împlinirea vârstei de 60 de ani, urmau să aibă o amploare deosebită. Astfel, în Sălaj la inițiativa organizației județene a P.N.Ț. s-a constituit o delegație de 80 de intelectuali și țărani, care intenționau să se deplaseze la București, pentru a-și exprima sentimentele de omagiu ale sălăjenilor, față de distinsul fiu al Sălajului. Însă, la insistențele lui Iuliu Maniu delegația nu s-a mai deplasat la București.

Având în vedere acest fapt, "și dat fiind marea dragoste ce o poartă locuitorii județului nostru", lui Iuliu Maniu, conducătorii organizației județene a P.N.Ț. au hotărât să adere la inițiativa societății culturale Sălăjana, care intenționa să ridice la Bădăcin o Casă Națională, ce urma să poarte numele părinților lui Iuliu Maniu⁵.

La data de 23 iulie 1933, cu ocazia punerii pietrei de temelie a unei Case Naționale și la Ulmeni, Leontin Ghergariu, președintele despărțământului sălăjean central al Astei, a ținut o conferință în care a arătat rolul care urma să-l aibă Casele Naționale în răspândirea culturii în satele românești. El afirmă că exista înțelegerea ideea greșită, conform căreia "luminarea mulțimii" trebuia făcută exclusiv de către școală, care avea "numai menirea de a da mijloace fiecărui individ pentru a se lumina, pentru ca la rândul său să se cultive fiecare individual". Răspândirea culturii, în special la sate, se putea face, în concepția lui Leontin Ghergariu, mult mai bine prin aceste Case Naționale, pe care le consideră a fi adevărate școli pentru oamenii adulți. În cadrul acestor școli oamenii puteau schimba idei, citi cărți sau presă. Pentru cei care nu știau să citească se puteau organiza grupuri în care o persoană, care știa carte, să citească tuturor. Casa Națională avea însă o dublă însemnătate, în concepția lui Leontin Ghergariu, și anume aceea de cultivare livrescă, dar și de dezvoltare a sentimentului național. În concluzie, Leontin Ghergariu afirmă faptul că o Casă Națională era un "izvor nesecat de unde se împrăștie în mulțime cuvântul înțelepciunii și de unde izvorește îndemnul și tăria de a lucra toți pentru unul și unul pentru toți, ca astfel să clădim viitorul neamului nostru mai mândru și mai fericit"⁶.

Lucrările efective la Casa Națională din Bădăcin au început din data de 1 iulie 1933. În aceea zi au sosit la Bădăcin câțiva membri ai societății culturale Sălăjana, pentru

a demara lucrările de construcție. Pentru ca această casă să reprezinte cu adevărat "un omagiu adus de tineret", studenții sălăjeni au hotărât să ridice "ei înșiși fundamentul - cu îndrumarea măștrilor zidari, - până la înălțimea de un metru". Planul de construcție al casei a fost proiectat de către serviciul tehnic al județului Sălaj.

Pentru a avea fondul financiar necesar transpunerii în practică a acestei nobile idei, studenții sălăjeni au apelat la autoritățile județului Sălaj și ale altor județe. Acestea au contribuit în mod substanțial la realizarea acestui fond. Lista celor care au contribuit la acest fond cuprinde nu mai puțin de 117 persoane și instituții, în frunte cu Președinția Consiliului de Miniștri, miniștri, membrii marcanti și parlamentari P.N.Ț. din toată țara. Operațiunile financiare legate de constituirea acestui fond au fost realizate cu ajutorul filialei Băncii Naționale din Zalău. Se spera ca până în toamna anului 1933 să se realizeze acest deziderat și să se inaugureze această casă, care să fie pusă "în serviciul culturii și ideii naționale"⁷.

Studenții sălăjeni își exprimau speranța de a primi și pe viitor același sprijin din partea autorităților locale și făceau un apel către populația județului să contribuie și ei la realizarea fondului necesar realizării acestei case. Totodată ei aveau "sprijinul prețios și dezinteresat" al lui Iuliu Maniu și la realizarea altor obiective cum era cel de a dota satele sălăjene cu biblioteci populare⁸.

Conform planului inițiat de către studenții sălăjeni, Casa Națională de la Bădăcin urma să cuprindă un mic muzeu al Sălajului, cu obiecte istorice, de artă populară și de țesătorie. De asemenea, urma să fie dotată cu o bibliotecă, cu o sală de lectură pentru locuitorii comunei, cu o sală de ședințe pentru consiliul comunal și pentru șezători satești, precum și cu camere de odihnă. Având în vedere faptul că societatea studentască nu avea un sediu stabil, unde să-și țină arhiva proprie, s-a hotărât ca aceasta să fie depozitată într-un spațiu ce urma să fie amenajat, în acest sens, la Bădăcin⁹.

Casa Națională din Bădăcin urma să poarte numele lui Ioan Maniu și Clara Maniu n. Coroianu, părinții lui Iuliu Maniu, amândoi decedați la vremea respectivă și se dorea ca ea să fie un loc de pelerinaj național, în momentele de comemorare a evenimentelor și a personalităților marcante ale județului Sălaj¹⁰.

Studenții sălăjeni subliniau că planul acelei opere caritabile corespundea exact cu idealul lor "visat de atâta timp, care alimentează mereu energia tinerească", energie care, "unită cu simțămintele noastre de dragoste și venerațiune pentru atotslăvitul și bunul nostru Președinte de onoare", Iuliu Maniu, i-au îndemnat să realizeze acest vis "nu numai cu sufletul, cu inima sau cuvântul, ci și cu brațul". Astfel, "acest dor, de-a eterniza și cu brațul, visul nostru plin de dragoste și de respect, față de **acela** care mereu ne-a înțeles, ajutat și încurajat în drumul nostru spre ideal, l-am pus în aplicare".

Câțiva membri ai societății culturale studentești s-au deplasat în mai multe rânduri la Bădăcin și au muncit cu entuziasm la realizarea acestui ideal al lor de "a-și rupe din sufletul lor curat scânteii divine, cari exteriorizate prin piatră și cărămidă, vor rămâne pururea semne vii, cari vor spune posterității, că odată... niște studenți, copiii acestui județ, din dragoste și venerațiune pentru oamenii mari ai Sălajului, -

cari au tors firul istoric al neamului românesc, au ridicat această casă națională, spre a fi mărturie despre recunoștința ce le-o poartă"¹¹.

Activitatea societății studențești este apreciată la modul superlativ de către Dr. V. Condor, care semnează, în paginile ziarului șimleuan, *Gazeta de Duminecă*, articolul intitulat "Scrutând zarea". Printre altele, el afirmă faptul că: "O mână de tineri cu sufletul de bronz și-au scrutat conștiința și în loc să joace poker prin cafenele și să-și întindă burta pe plaja stațiunilor balneare în idile romantice, se reîntorc în mijlocul poporului din care s-au născut, ducând speranță și lumină. Ei se duc fără să fie chemați de nimeni și lasă în urma lor zeci de biblioteci, adună fonduri pentru o casă națională, țin conferințe în cele mai ascunse cătune; și toate acestea fără să ceară măcar un vot". Și se întreabă el retoric: "Nu sunt ei demni de stima și atenția tuturor oamenilor cu conștiință?"¹².

Tot prin intermediul ziarului șimleuan, societatea studenților sălăjeni face un apel, invitându-i "pe toți românii de bine, cari înțeleg rostul unei instituții de cultură românească, aici la granița de Nord-Vest a țării", pe data de 10 septembrie 1933, la Bădăcin, pentru a comemora împlinirea centenarului nașterii lui Ioan Maniu și pentru a participa la sfințirea "pietrei fundamentale", la Casa Națională ridicată de către societatea studențească. Se anunța că tot cu această ocazie vor fi distribuite comunelor din jur "biblioteci populare, hărți și tablouri intuitive". De asemenea, se anunța că în luna octombrie, când se preconiza a termina lucrările la casa națională, "se va face inaugurarea acestui palat cultural, într-un cadru festiv corespunzător"¹³.

Astfel, în dimineața zilei de 10 septembrie 1933, "o mare mulțime de țărani din întreg județul și jur" se îndreptau către Bădăcin. Încă de la orele 8, dimineața, "coloane nesfârșite de țărani cu drapele, prapori și muzici", împânzeau Dealul țării din Bădăcin. De asemenea, drumul dintre Șimleu și Bădăcin era înțesat cu autobuze și automobile, care transportau "o mulțime imensă de intelectuali, veniți din toate unghiurile țării să participe la marea solemnitate".

Numărul participanților la această impresionantă manifestare s-a ridicat, conform relatărilor presei vremii, la aproximativ 5.000 de persoane¹⁴. Pe lângă intelectuali și fruntașii sălăjeni ai P.N.Ț. au participat și foarte multe personalități dinafara județului.

În jurul orelor 10, clerul adunat înaintea casei culturale îl întâmpină pe episcopul Oradiei Traian Frențiu, care era însoțit de Iuliu Maniu și de prefectul județului Sălaj, Gheorghe Pop. Serviciul divin a fost oficiat de către episcop, împreună cu un impresionant sobor de preoți. Tot episcopul a rostit "o prea frumoasă predică", care a fost "ascultată cu o profundă pioșenie de către întreaga asistență". S-a oficiat, apoi, un parastas în memoria lui Ioan și Clara Maniu și s-a sfințit apa cu care s-a stropit piatra fundamentală, după care întreaga asistență s-a deplasat la Casa Națională, unde s-a procedat la punerea pietrei fundamentale a casei și a actului fundațional. Episcopul Valeriu Traian Frențiu a rostit un discurs în care amintește că se împlineau 100 de ani de la nașterea lui Ioan Maniu, iar gestul fiului său, Iuliu Maniu, îl cataloga ca un "gest al unui fiu bun, nu numai al părinților săi ci al nației, care a consimțit a se lipsi de proprietatea acestui loc, pentru a se ridica aici această Casă de cultură în

folosul obștei". El amintește aici rolul pe care urma să-l aibă această casă pentru comunitatea locală, subliniind că ea va "continua luminarea poporului". Apoi, episcopul cere să se dea citire actului fundațional, "care va menționa peste veacuri o faptă nobilă de recunoștință și dragoste pentru înaintașii noștri". Actul fundațional a fost citit de către Ionel Ciobanu, președintele societății culturale Sălăjana. Din textul actului fundațional, reiese că această casă de cultură a fost ridicată "ca o mărturie a cinstei și recunoștinței Poporului Sălăjan, cu prilejul împlinirii alor una sută ani dela nașterea lui, Dr. Ion Maniu și alor șazeci ani dela nașterea fiului său Dr. Iuliu Maniu".

După citirea lui, actul fundațional a fost semnat de către cei prezenți, în frunte cu fiii celor comemorați, Iuliu, Cassiu, Cornelia și Elena Maniu, măritată Pop. A fost sigilat și introdus de către Iuliu Maniu în temelia noii clădiri.

După această solemnitate întreaga asistență s-a îndreptat din nou spre altarul improvizat în vârful dealului de la Bădăcin, unde s-au rostit mai multe discursuri. Primul vorbitor a fost Ionel Ciobanu, președintele societății culturale a studenților sălăjeni de la Universitatea din Cluj, Sălăjana. În cuvântul său, Ionel Ciobanu face mai întâi o caracterizare a epocii, "tulburi, de frământări și de prefaceri sociale", în care se găsea țara, "când idolul materialismului a reușit să înlăture orice rămășiță de idealism și de speranță în zile mai bune". În acest context socio-economic, studenții sălăjeni de la Universitatea din Cluj "și-au propus, mai mult ca oricând, că puși fiind în fața preocupărilor, lipsurilor și aspirațiilor acestui neam, nu pot rămânea indiferenți (...) ci din contră, că având fericirea să crească în școala liberă și românească trebuie să se afirme și să trăiască prin opere culturale și caritabile, contribuind cu o cărămidă, la edificiul culturii noastre naționale". Așadar, departe de căminul lor, studenții sălăjeni s-au grupat într-o societate culturală, "care a adăpostit sub aripile sale calde, mai multe generații dearândul". Studenții sălăjeni se considerau o punte de legătură între trecut și generațiile ce urmau să le succedă, pentru care ei considerau că au datoria morală de a perpetua "comoara sufletească a trecutelor generații". În continuarea discursului său, președintele societății culturale studențești, aduce un elogiu generațiilor de dinaintea lor, care "au știut păstra sfântul patrimoniu național", și au lăsat în urma lor "zestrea sfântă a unei patrii, croită de suferința și viața lor". Iuliu Maniu, președintele de onoare al societății culturale, din anul 1922, era considerat de către studenți ca un vrednic urmaș al acestei generații și el "a găsit de bine să desvelească trecutul lor acoperit de vălul uitării; să deschidă din nou cartea de aur a vieții lor, din care să ne împărtășim cu balsamul vindecător al ideilor și simțimentelor cu adevărat creștinești și românești"¹⁵. Ionel Ciobanu subliniază că studenții sălăjeni, din dorința ca Bădăcinul și Bocșa să devină locuri de pelerinaj național și conduși "de un pios sentiment de închinare și respect" față de Iuliu Maniu, președintele lor de onoare, care pe data de 8 ianuarie împlinise frumoasa vârstă de 60 de ani, pe care "și-a închinat-o în întregime neamului Său, pe care l-a slujit și-l servește mereu", au hotărât, împreună cu autoritățile județului Sălaj, să sărbătorească acest eveniment "printr-o faptă trainică și de utilitate publică", ridicând la Bădăcin, comuna natală a lui Iuliu Maniu, această casă de cultură, închinată memoriei

părinților marelui om politic. În finalul impresionantului său discurs, președintele societății studențești a adus un pios omagiu părinților lui Iuliu Maniu a căror viață și activitate exemplară a determinat construirea acestui edificiu, considerat a fi "un prinos al recunoștinței tinereții universitare sălăjene".

A luat, apoi, cuvântul Gheorghe Pop, prefectul județului Sălaj, care a evocat "marile însușiri" ale părinților lui Iuliu Maniu. El amintește că în acel an se dorise a se da o mai mare amploare manifestărilor ocazionate de împlinirea a 60 de ani de viață a lui Iuliu Maniu însă, "datorită dorinței exprese" a acestuia, aceste manifestări s-au rezumat la cele inițiate de către societatea culturală a studenților sălăjeni, la care au aderat și autoritățile județului Sălaj.

În continuare au luat cuvântul reprezentanții asociațiilor culturale sălăjene Leontin Ghergariu, președintele despărțământului central al Aștrei sălăjene și Victoria Sabo, care a vorbit în numele R.F.R.S. În cuvântul său, Victoria Sabo a adus un pios omagiu celei care a fost președinta mișcării feministe din Sălaj timp de 16 ani. Însă, după cum remarcă Victoria Sabo, Clara Maniu "a știut să-și împartă sufletul între familie și societate", îndeplinindu-și "rolul de mamă cu toată sfințenia"¹⁶.

A mai luat cuvântul și Ioan Ossian, directorul liceului Simion Bărnuțiu din Șimleu, care a evocat amintirea lui Ioan Maniu și Clara Maniu, subliniind că "a evoca amintirea acestei admirabile perechi de oameni, înseamnă a desprinde o pagină din perioada de un jumătate de veac din trecutul plin de jertfă și abnegație al Poporului Românesc din Ardeal"¹⁷.

În numele studențimii basarabene a luat cuvântul Paul A. Donici, iar în numele celei ardelenice din București, d-l Todan.

Nu a mai reușit să-și țină discursul și Grațian Mărcuș, unul dintre membri fondatori ai societății culturale Sălăjana, din cauza timpului înaintat, însă, discursul său a fost publicat în ziarul Șimleuan, Gazeta de Duminecă, datorită documentelor inedite pe care le aducea și care făceau referire la biografia lui Ioan Maniu¹⁸.

După terminarea discursurilor, membrii societății culturale a studenților sălăjeni au distribuit 7 biblioteci populare comunelor: Bădăcin, Siciu, Pericei, Giurtelecul-Șimleului, Măieriste, Pecei și Cehel.

Întreaga asistență s-a îndreptat apoi spre mormintele lui Ioan Maniu și Clara Maniu, unde s-au depus coroane de flori¹⁹.

Cu ocazia acestor ample manifestări au trimis telegrame omagiale lui Iuliu Maniu, printre alții: Ștefan Cicio-Pop, președintele Camerei Deputaților, familia Aciu, Olivia și Victor Deleu, Dr. Solomon, Gheorghe Maior, protopopul Oradiei, profesorul Ioan Georgescu, revizorul școlar al județului Sălaj, Ioan Mărgineanu și Marilena Bocu²⁰.

Intențiile societății culturale Sălăjana, în privința acestor case culturale erau ca aici să se amenajeze și "un muzeu național al acestei părți de țară". De aceea, prin intermediul ziarului Gazeta de Duminecă membri societății fac un apel către învățătoare, preotese, "precum și tuturor Româncelor", să contribuie cu donații de obiecte de artă casnică, cum ar fi ștergările, covoarele, cămășile lucrate în motive românești sau tot ceea ce putea constitui obiect de muzeu, "pentru ca să le eternizeze peste veacuri numele ca și opera". În acest apel se aducea la cunoștință că s-a reușit să se ridice, la Bădăcin,

prima Casă națională și culturală din județul Sălaj, "ca omagiu Președintelui de onoare al societății", Iuliu Maniu, "care în anul acesta a împlinit 60 de ani de viață rodnică în fapte mari". Totodată, societatea culturală anunța că pe data de 1 decembrie 1933, în sala festivă a noii case culturale din Bădăcin, se vor sărbători 15 ani de la Unirea Ardealului cu România și 60 de ani "de viață sbuciumată dar bogată în fapte mari" a președintelui ei de onoare, Iuliu Maniu. La această ședință festivă erau invitate U.N.S.C.R. Și următoarele centre universitare: Cluj, București, Iași, Timișoara, Cernăuți, Chișinău și Oradea. De asemenea, erau invitate toate societățile studențești din aceste centre universitare²¹.

În concluzie, putem afirma că sălăjenii au reușit să ne ofere un model a modului cum ar trebui recunoscută activitatea unei mari personalități ca Iuliu Maniu. Anul 1933 nu a fost un an politic fast pentru Iuliu Maniu. La 20 octombrie 1932 acceptase să prezideze un nou guvern național-țărănesc. După ce a adoptat o serie de legi, cum ar fi cea a conversiunii datoriilor agricole, Iuliu Maniu a intrat, din nou, în conflict cu regele Carol al II-lea în privința legăturilor acestuia cu Elena Lupescu. Aceasta a fost principala cauză a demisiei pe care Iuliu Maniu înaintat-o regelui la 12 ianuarie 1933. A urmat apoi acceptul lui Alexandru Vaida-Voevod de a prezida un nou guvern, fără ca acesta să-l consulte pe Iuliu Maniu, ceea ce a dus la "ruptura sufletească" dintre cei doi lideri țăraniști și la demisia, peste trei luni, a lui Iuliu Maniu și din fruntea Partidului Național-țărănesc²².

Și din aceste considerente se poate afirma că manifestările de recunoștință ale sălăjenilor față de activitatea depusă în slujba țării, până în acel moment, de către Iuliu Maniu constituie un exemplu pentru noi.

Marin POP

Note:

1. *Gazeta de Duminecă*, nr.3-4-5 din 22 ianuarie 1933, p. 2-3
2. Ibidem, p. 3
3. Idem, nr. 26-27-28 din 6 august 1933, p. 2
4. Idem, nr. 3-4-5 din 22 ianuarie 1933 p. 3-4
5. Idem, nr. 32-33 din 15 noiembrie 1933, p. 5
6. Idem, nr. 26-27-28 din 6 august, p. 5
7. Ibidem, p. 3
8. Ibidem, p. 6
9. Ibidem, p. 2
10. Idem, nr. 29-30-31 din 10 septembrie 1933 p. 2
11. Ibidem, p. 3
12. Ibidem, p. 12
13. Ibidem, p. 8
14. Idem, 1933, nr. 32-33, 15 noiembrie 1933, p. 2
15. Ibidem, , p. 4
16. Ibidem, p. 5
17. Ibidem, p. 6
18. Ibidem, p. 7-8
19. Ibidem, p. 8
20. Ibidem, p. 9
21. Ibidem, p. 12
22. Academia Română, *Istoria Românilor*, Editura Enciclopedică, București 2003, vol. VIII, p.306-309

Acasă la Iuliu Maniu

Pașii înghețați în iarnă înaintau grăbiți spre casa uitată de vremi. Călătorul robit de drum își ridică rar privirea spre locul unde înainte vreme a locuit cel care a fost Iuliu Maniu. Lipsesc semnele care să ne îndrume, totul pare încremenit și uitat, ferestrele, altădată larg deschise spre soare, par azi zdrobite de liniștea rece a nepăsării. O măsuță, un dulap, o scară interioară și câteva tablouri alcătuiesc spațiul nobil al unui trecut. Stinghera capelă din interiorul casei stă mărturie că aici, odată, a locuit un om politic care și-a întemeiat efortul pe încrederea sa totală în Providență. Suntem verticali atâta timp cât ținem privirea îndreptată spre cer. Romanii când au coborât zeii din demnitatea lor, făcându-se pe sine zei, au început să piardă și nimic nu i-a mai putut salva. S-au menținut cei care pe bolta cerească au zărit un semn nou și crezând în el s-au îmbrăcat într-o haină nouă. În jurul credinței mântuitoare s-a cimentat temelia unei noi civilizații, civilizația creștin-europeană.

La Bădăcin, acasă la Iuliu Maniu, în dezordinea și părăsirea care domneau acolo am trăit sentimentul dureros al trădării și mă întrebam de ce noi nu putem să-i cinstim pe mai marii noștri, să le păstrăm vie amintirea, de ce n-am transformat locul în care s-a născut și a trăit inegalabilul om politic într-un loc de pelerinaj, unde din când în când să revenim pentru a ne aduce aminte, pentru a găsi curajul de a merge mai departe.

Părintele satului, Cristian Borz, a fost ghidul nostru, ne-a însoțit cu răbdare la morminte, în interiorul casei și în capelă, locul de refugiu și rugăciune al lui Iuliu Maniu, dar și al greco-catolicilor, care, după revoluție, vreme de șapte ani, au trăit aici întâlnirea lor cu Dumnezeu celebrând Sfânta Liturghie. Și tot vreme de șapte ani părintele s-a străduit să înțeleagă, s-adune documente, reconstituind treptat faptele și intențiile marelui om.

Crezând în capacitatea nativă a poporului român, Iuliu Maniu a considerat imperios necesară construirea de școli. În sat funcționează și astăzi școala întemeiată de el. Urma să construiască și o biserică, dar vremurile nemaifiind prielnice, locul sfințit a așteptat cu răbdare mulți ani până azi, când turla bisericii se îndreaptă zveltă spre Cer.

Iuliu Maniu este marele nostru reper, viața lui încununată prin martiraj a fost o viață dedicată unui ideal, construirea unei Românii civilizate și democratice. Mereu atent la amănunte, la lucruri aparent banale, și-a orientat efortul spre

construcții solide, disprețuind bravada și demagogia. Credința lui în destinul poporului român, în frumusețea sufletului său, nepătat de plăgile istoriei, i-a dat forța să lupte, să așeze țara noastră pe principii solide, perene, care străbat timpurile.

Eroii, martirii și oamenii de geniu sunt marile semne prin care Dumnezeu se manifestă în istorie, iar dacă noi ignorăm asemenea semne ne transformăm încet dintr-un popor cu un destin de împlinit într-o gloată niciodată sigură de pământul pe care calcă. Mai marii noștri sunt ca stelele care strălucesc deasupra României arătând timpului istoric pe unde să curgă.

Calea spre viitor începe în trecut, nu putem înainta decât trecând prin infernul comunist și decupându-l din istorie să ne întoarcem în timpul istoric, nu neapărat perfect, când poporul român își făcea un loc în lume, condus de rege, pentru că *"regele este capul întors spre cer al unui popor întreg"*, spune Gabriel Liiceanu.

Să ne întoarcem, să înțelegem, să iertăm și să prindem aripi, să renaștem din propria suferință, să recunoaștem greșelile, neputințele. Să ne privim în ochi fără frică și asemeni germanilor, după al doilea război mondial, să avem încredere că timpul nostru abia începe. Să construim temeinic, pentru că avem un sol fertil, îngrășat cu spiritul și lacrima martirilor. Ei au coborât adânc în ființa noastră și au văzut strălucirea din privirea îndumnezeită a neamului românesc.

Camelia POP

Dora, Dana și Călin

Trei prenume din fondul comun al onomasticii (nu doar) românești. Sute de mii de români se recunosc în spatele acestora. Pentru a le individualiza întrucâtva este necesar, vezi bine, să le adaugi numele. Așa încât, iată-mă în postura fastă de a-i depozita pe distinsii "necunoscuți" de mantia cvasi-anonimatului: Dora (Dorina) ORTELECAN, Dana - Daniela PORUMB și Călin MUREȘAN. Dar cine sunt aceștia, de mă încumet să le dedic șirurile de cuvinte cărora mă supun, încercând să le supun?

DORA este actriță de succes a Teatrului "Tândărică" din București, după absolvirea cu brio a I.A.T.C., secția marionete și păpuși. Cunoscută pentru vocile românești din filme străine cu desene animate, la diferite posturi de televiziune, pentru dublarea vocii unui celebru purcel, *Babe*, din filmul eponim, pentru personajul BITSY, component al cuplului ITSY-BITSY de la Postul de RADIO PENTRU COPII, aflat la noi pe frecvența de 88,7 FM, Dora este jovială, plină de viață și, mai ales, sentimental legată de etapa jibouană a formării sale.

Dovada: A insistat și a reușit să-i aducă la Jibou pe colegii de la teatrul bucureștean, aflați într-un turneu transilvan, și să-și omagieze dascălii, școala și locul unde i s-a inoculat virusul scenei, cercul de teatru de păpuși de la, actualmente, Clubul copiilor.

DANA, devenită după căsătorie BONȚIDAN, este apreciată actriță, absolventă a Facultății de Teatru din Cluj-Napoca, angajată a Teatrului de Păpuși "PUCK". Ceea ce a declanșat momentul, mocnind de oarece vreme în intenția-mi, de a le dedica aceste rânduri-gânduri a fost excelenta-i prezență în distribuția dramei "*Femeia ca un câmp de luptă*", de Matei Vișniec, spectacol care a avut loc (și) pe scena Casei Orășenești de Cultură din Jibou. Am constatat existența unei înzeștrări polivalente native, dar cultivate, șlefuite până în proximitatea perfecțiunii. Ceea ce actori cu ștaif ai altor colective teatrale n-au reușit, să țină adolescenții provinciali pe locurile lor, prinzându-i în trama piesei, fără vociferări neavenite, au reușit Dana Bonțidan și colega ei, Anca Doczi, grație capacității de a transmite mesaje pentru stări emoționale relevante.

CĂLIN, știindu-i pe colegii săi de pasiune angajați ai Teatrului de Păpuși, a făcut pasul, reprobabil pentru unii dintre dascăli, rude și cunoștințe, abandonând studiile superioare pentru a se angaja, prin concurs, desigur, actor la aceeași instituție teatrală. Mai mult, a parcurs și a absolvit Secția de Teatru din cadrul Facultății de Litere din Cluj-Napoca. Grație lui și Danci, copiii de la grădinițele și școlile gimnaziale din Jibou beneficiază în fiecare an de spectacole cu piese din repertoriul de stagiiune a Teatrului Puck, unde Călin se bucură de aprecierea unanimă a colegilor săi, datorită talentului și caracterului său.

Primul memento: Colegi de generație/promoție, "cei trei cucuieți" au început să frecventeze, încă de când erau elevi în clasa I (1976-1977), cercul de teatru școlar și teatru de păpuși de la Casa Pionierilor, la trei ani de când acesta lua ființă din inițiativa semnatarului acestui elogiu. I-am remarcat după foarte puțin timp de la distribuirea lor în anumite sarcini vizând un ipotetic spectacol.

Piticuța/pisicuța Dorina avea o inepuizabilă poftă de joc-joacă în cuprinsul scenariilor abordate, în timp ce piticuțul, afectuosul Călin, își prelua sarcinile cu seriozitate, cu oarecare gravitate. În rest, era zglobiu și pus pe giumbușlucuri precum ceilalți componenți ai grupei din care făcea parte. La fel de gravă în abordarea rolurilor era și Dana. În plus, era posesoarea unei voci pline, puternice, un timbru de băiețel poznaș. Această calitate suplimentară i-a fost remarcată, determinând-o, după vreo trei, patru ani, să opteze pentru cercul de muzică, devenind de-a lungul anilor o apreciată interpretă de muzică ușoară și folk, dar și componentă a grupului de satiră și umor al Liceului, alături de alți colegi, printre care și conducătoarea acestuia, colega lor de generație, Luminița Văleanu, viitoare actriță și regizoare.

Au trecut anii, odată cu rolurile din piesele propuse pentru fiecare stagiiune, ba în teatrul de păpuși, ba în teatrul școlar. Evoluția lor artistică fusese deja remarcată și apreciată. Se familiarizaseră cu scândura scenei, cu mânăuirea păpușilor în spatele și în fața paravanului. După ce au

terminat ciclul gimnazial, Călin a încetat să mai vină la activitățile de cerc, dar intrase în trupe similare din cadrul Liceului Teoretic. Dorina, însă, venea și ajuta la construirea păpușilor pentru spectacole, la confecționarea decorului, ba chiar cerea și primea roluri în piese din cadrul stagiunilor anuale de primăvară. În același timp era la rândul-i cooptată în formațiile artistice ale Liceului și ale Casei Orășenești de Cultură.

Toți trei au absolvit cursurile ciclului liceal în 1987. Călin a fost admis la Politehnica din Cluj-Napoca, iar Dorina și Dana s-au angajat la întreprinderea "Integrata de In" din Jibou, prima, în cadrul Serviciului administrativ, iar a doua pentru specializare la locul de muncă, în meseria de filatoare. Urmând pasiunii tradiționale a jibouanilor, mobilizați de intelectualii și funcționarii generațiilor succesive, pentru forme diverse ale artei interpretative, "emulația artistică" a mișcării de amatori le-a "facilitat" fetelor accesul în formații artistice din cadrul întreprinderii unde munciau și ale Casei Orășenești de Cultură.

Al doilea memento: Iarna dintre 1989 și 1990 a trecut așa cum știm. Scenariul evenimentelor a fost întrecut de imaginația actanților. Apoi a sosit Primăvara care nesocotește orice fel de scenariu inovativ în materie de anotimpuri. Primăvara lui 1990 nu a fost altfel decât în sentimental.

În una dintre "escapadele" mele clujene, trecui pe la Teatrul de Păpuși, să-i revăd pe prietenii mei păpușari, celebra regizoare **Kovács Ildikó**, actrii **Péter János** și **Cherecheș Ioan**, precum și pe frumoasa, distinsa și atât de prietenoasă costumieră pentru păpuși, **Aneli**. M-au primit cu o căldură amicală asemenea celei care mi-a generat dorința de a-i revedea la fiecare ieșire către orașul studenției. În 1969 terminam studiile superioare. În același an, făcuserăm parte împreună din trupa românească participantă la Festivalul Internațional al Păpușarilor Amatori din Cehoslovacia (Chrudim), sub egida UNIMA. (Dumnezeu să-i odihnească! Îmi place să cred că or fi întemeiat o minunată trupă de păpușari și în cealaltă emisferă a Vieții).

Acum, aici, i-am întâlnit și pe foștii mei colegi de scenă din anii studenției, Mircea Ghițulescu, prozator și teatrolog, director interimar, și Tinel (Constantin) Ștefănescu, secretar literar al Teatrului de Păpuși. Sub direcția de scenă a celui de-al doilea cuceream, în primăvara lui 1968, locul I pe țară cu trupa de teatru a Filologiei clujene. Ei bine, aflai de la toți că au nevoie de tineri actori, să-i înlocuiască pe aceia care ieșiseră la pensie, sau pur și simplu plecaseră. Instantaneu, pe firmamentul memoriei mi s-a proiectat figura Dorinei. Posturile respective trebuiau să fie ocupate prin concurs, iar pentru acesta trebuiau să se pregătească. Ajuns acasă, a doua zi am căutat-o. A fost de acord. Ba mai mult, le-a solicitat acordul Danei și lui Puiu Ardelean, un alt fost membru "sezonier" al Cercului de teatru.

După o pregătire succintă, într-o bună zi ne-am urcat în tren și am luat drumul Clujului. I-am prezentat onor conducerii teatrului, li s-a fixat o perioadă de studiu și ne-am întors acasă. Am contactat-o pe una dintre actrițele recomandate de prietenii mei mai sus amintiți pentru a-i ajuta pe viitorii concurenți să-și perfecționeze deprinderile și, după circa o lună, s-au prezentat la concurs. Dana și Puiu au fost admiși. Din cauze explicit subiective, Dora n-a izbutit să convingă, dar a rămas în Cluj o perioadă. Apoi s-a prezentat la un concurs asemănător, vizând ocuparea unui post de actriță la Teatrul pentru copii "Lucaefărul" din Iași. A reușit. Și a început să se afirme. Apoi s-a transferat la Teatrul "Victor Ion Popa" din Bârlad. De aici a mers la concursul de admitere la I.A.T.C. București, secția de marionete și păpuși, devenind una dintre cele mai apreciate studente și absolvente ale acestei prestigioase instituții.

Și iată cum, trei dintre "studenții" "facultății de-a fi artist" de la Casa Pionierilor/ Clubul Copiilor/ din Jibou, DORA, DANA și CĂLIN, au ajuns peste ani actori cunoscuți ai teatrului contemporan românesc, spre bucuria tuturor celor care-i iubesc, dar și întru satisfacția orgolioasă a celui care le-a inoculat microbul nobilei maladii fără leac, slujind la altarul Thaliei, și care semnează fără modestie, sperând că va mai avea prilejul să scrie despre succesele fiecăruia în parte,

Viorel TĂUTAN

Floare și fum

- fragmente -

Copilul, mic pentru cei șase ani pe care-i împlinise, molfăia cu poftă unul dintre colacii care se împart la înmormântări. Se instalase comod pe o cruce răsturnată și în vreme ce mânca și-și ștergea nasul cu mâneca, cerceta cu uimirea și dorința pură de a vedea - proprie copilăriei - grupul venit la înmormântare. Deseori copiii observă lucruri esențiale care adulților de cele mai multe ori le scapă. Li se întâmplă aceasta mai ales când îi urmăresc pe adulți de undeva, din afară, din lumea lor, care nu este încă lumea celor mari.

Îi urmărea întrebându-se unde le-or fi copiii. La sfârșit, la împărțirea colacilor, nu va fi înghesuială - uite, deja primise unul, pe lângă cel pe care-l ascusese în mână înainte ca cineva să-și dea seama - și totuși, pe fața lui se putea citi dezamăgirea fiindcă aceasta mai înseamnă că după începerea slujbei de înmormântare și până când preoții conduc mortul la groapă și părinții își strigă copiii să-i însoțească, să nu mai piardă vremea căutându-i înainte de plecare, nu va avea cu cine să fugă printre cruci, să schimbe nimiciturile din buzunare, să se fâlească și el cu praștia, să-i lase gură cască pe mormolocii ăia arătându-le cum doboară el cu pietrele cuiburile de prin cimitir. Și câte mai știa el, cum ar fi putut să-i dea gata pe cei care nu veniseră, pe care cine știe de ce nu-i adusese cu ei oamenii mari.

Sau poate nu aveau copii?! - se miră în sinea lui, nevenindu-i să creadă că așa ceva poate fi adevărat.

xxx

Înmormântarea Elvirei Man, fiindcă acesta era evenimentul care aduna laolaltă acea mână de oameni mai mult sau mai puțin în haine de doliu, avea loc într-o după-amiază de început de octombrie în care vântul care desprindea frunzele roșcate din pomii risipiți printre morminte aducea aromă și poame răskoapte, de veșted-sfărâmițos, din livada de dincolo de cimitir și foșnet molcom din mormanele ce apucaseră să acopere totul.

Sărăca Elvira, de-ar fi putut să deschidă o clipă ochii de acolo din sicriu și să privească din poziția aceea cerul, cu frunzele balansându-se zbuciumat în căderea lor peste giulgiurile cu care o acoperiseră, ar fi închis sub capacul sicriului o impresie diferită de ultima imagine care i se concentrase pe retină înainte să moară: lampa cu oglindă, lumina orbitor de albă din sala de operație.

Pe sicriu, prin giulgiu subțire, se putea citi, dovadă a conciziunii în exprimare a tot ce poate fi mai important: "A trăit 34 de ani".

Nemăritată, puțin sociabilă, funcționara Elvira Man trăise fără să lase cuiva amintiri eterne. Fusesse genul acela de ființă mai degrabă ștearsă, timidă, care trece prin viață fără să lumineze sau să umbrească viețile altora, deși în sufletul ei însingurat nu o data mocniseră marile speranțe.

Prin înfățișare și comportament, Elvira fusese sortită încă de fetiță destinului de fată bătrână. Când devenise ceea ce lumea aștepta fără interes ca ea să devină, când acele mocniri ale sufletului ei care prea rar i se citeau pe față mai pălpăiau încă, se întâmplă să moară.

Pentru ultimul act de prezență, la înmormântarea ei se prezentaseră, de parcă ar fi semnat în prealabil un contract, două colege de birou de la O.G.A., directorul, șeful de plan cu nevasta, un coleg de liceu, o vecină, un văr din altă localitate, mătușa și unchiul care o crescuseră de mică și acum îi organizaseră înmormântarea prin desființarea unuia dintre cecurile pe termen ale Elvirei.

Mai erau prezenți doi preoți dintre care unul era preotul parohiei, iar celălalt un fel de văr de-al nu-știu câteleva rang cu răposata, care spre indignarea prost disimulată a primului, apăruse echipat în haine preoțești, cu Liturghierul sun braț, impunându-și serviciile cu toată convingerea.

E adevărat că unchiul și mătușa Elvirei știau că va veni și Ermil, tânărul văr preot, însă nu apucaseră să-l prevină pe preotul parohiei.

Această bogăție de fețe religioase era un lux neașteptat, intrigant, pentru florăreasa din colț, veche cunoștință a Elvirei și mare cunosătoare de oameni, care tocmai depunea lângă sicriu o minunată jerbă din garoafe roșii.

Fuseseră colege de liceu și uneori, când ieșea de la serviciu, Elvira intra prin florărie să mai stea de vorbă, mai bine zis să se mai lase trasă de limbă despre unii dintre colegii ei de la O.G.A. Despre toți, cine știe din ce surse mai picante, datorite cu mai multă imaginație, florăreasa știa mai multe decât ea. Elvira era zilnic cu ei câte opt ore cât ținea programul și totuși habar nu avea de cancanurile de ultimă oră în care direct sau tangențial erau implicați cei de la O.G.A.

Rămănea stupefiată în fața nebănuitelor cunoștințe, unele de-a dreptul incredibile și totuși adevărate pe care le avea sau le deducea pe loc florăreasa, din te miri ce, cu o logică de fier. Și ce capacitate de a prevedea următoarele evenimente, cât discernământ în portretul pe care-l făcea celui ce intra în atenția ei!

Elvira ieșea din florărie năucită, cu cele trei garoafe săptămânale atârându-i în mână cu capetele ieșite asimetric prin celofan, ca o măturică rebegită, păstrând ceva din curiozitatea veșnic vie a florăresei care cu un zâmbet condescendent aștepta să treacă de colț ca să-și lase masca să cadă și să șoptească din adâncul sufletului, cu năduf, mereu același cuvânt: "Bleaga!". Cum să n-o creadă așa când (Doamne iart-o!) atunci când o întrebare de Narcisa - aici de față - la o lună după ce duduia divorțase: Cum e?, Elvira, scormonându-și zece minute impresiile, în timp ce ea o stimula să vorbească, nu-i putuse spune altceva decât: Bine, parcă mai tristă!, apoi, grăbită și cu admirație: "Dar atât de frumoasă încă!". Crezând că-i spune esențialul, Elvira nu-i relata decât lucruri lipsite de importanță - își amintește florăreasa, încercând să coloreze cu un pic de duioșie ciuda care o reinvadă pe moment, aceeași care o cuprindea de fiecare dată după ce se căznea să scoată ceva de la ea, care atât cât trăise trecuse somnambulă peste evenimentele care constituie după părerea florăresei "sarea și piperul vieții".

"Cu adevărat deșartăciune sunt toate și viața aceasta este umbră și vis" - recita cântat Ermil, ridicându-și bărbia micuță din veșmântul preoțesc, aruncând o privire înduioșată profesional - atât cât reușise s-o profesionalizeze în trei luni de când era preot

- pe deasupra sicriului, către asistență, încât florăreasa simțind-o lunecând peste creștet oftă adânc, înduioșată, contemplându-și în gând compătimirea adâncă ce și-o așternuse pe chip.

xxx

Copilul terminase colacul și vârî mâna în buzunar după colacul pe care-l luase pentru fratele său. "Dacă așa stau lucrurile, gândi el, voi putea lua la urmă mai mulți!" Prea bine o știa dinainte așa că zău dacă merita să se gândească la asta. Nici măcar fraților n-avea mare lucru să le povestească după ce s-o întoarce, doar de nu le-o înșira el ceva povești.

Privindu-i pe oamenii aceia mari nu-i trecea nimic prin minte. Între sprâncenele subțiri îi apărură o dungă de concentrare în vreme ce încetșor, bătrânește, se ridică și o porni agale printre morminte.

xxx

Lângă unchiul și mătușa Elvirei, care stăteau de o parte a sicriului mai aproape de preoți, cu privirile plecate și mâinile împreunate a rugăciune, era Costel, vărul Elvirei, iar lângă el o sacoșă de voiaj.

Ei trei constituiau familia și ca atare se așezaseră lateral de capul moartei.

Cornel primise înștiințarea despre moartea Elvirei telefonic, la birou, la prima oră, altfel, în ziua aceea trebuind să meargă pe teren, poate nici n-ar fi aflat. Ridicase chiar el receptorul și-i fusese greu să-și amintească dintr-o dată despre cine e vorba atunci când i se comunicase: "Verișoara ta, Elvira, a decedat și pe mâine te așteptăm la înmormântare!" deși parcă mai auzise de ea, poate o și cunoscuse...

Cornel nu avea prea multe verișoare - aceasta îi trecu în momentul acela prin minte - așa că imediat, de față cu toți colegii de birou și cu șeful care era acolo, răspunse pe negândite că va încerca să-și ia un liber, să o însoțească pe sărmana verișoară pe ultimul drum. Apoi, fiind spuse ora și locul înmormântării, legătura se întrerupse, iar el, punând receptorul în furcă, se trezi după vestea fulger care-l luase prin surprindere, în fața colegilor și a șefului, în biroul lor, cu toți ochii ațintiți curioși, cu pioșenie, asupra-i. Au urmat câteva întrebări timide: "Îți era rudenie? Era tânără?" Cornel găsi răspunsurile corecte, scurte, ce-i drept, în vreme ce încerca să-și amintească de chipul Elvirei. Înfățișarea lui dintr-o dată gânditoare și răspunsurile zgărcite fură interpretate de colegi, fiindcă după ce-l priviră compătimitori își întoarseră privirile către "Planscârțul"- șeful de birou, care, încruntat ca de obicei, tuși de vreo două ori și prin crăpătura subțire a buzelor parcă tot timpul în contact cu miezul merelor pădurețe, sună verdictul: "Poți să-ți iei mâine un liber să mergi la înmormântare!" și imediat în rândul colegilor răsună un comun oftat de ușurare. "Un liber!" - auzise Cornel și-n mintea lui încolțiră planuri mărețe și tot atunci, în mod neașteptat, avu un sentiment cald pentru necunoscuta verișoară, Elvira, care decedase, așa că vocea lui sună deosebit de plăcut când spuse "Îți mulțumesc din suflet, șefule!" ceea ce - ca să vezi de unde au început greșelile în ziua aceea, greșeli care s-au ținut lanț! - îl determină pe "Planscârțul" să-și mai ridice o dată nasul din hârtii și cu ochii ațintiți asupra lui pe deasupra ochelarilor să-i spună: "Asta nu înseamnă că nu mergi pe teren, cum am hotărât, sau că pierzi vremea pe la Agenție să-ți iei bilet de drum. Îmi lași mic

banii de tren, că tot am drum la bancă, vizavi de Agenție, și-ți dau biletul când te întorci. Am multe hârtii de rezolvat azi așa că indiferent când te întorci mă găsești aici". Conștient sau nu, cu o mână îi oferise "liberul", cu cealaltă îi ștergea "culoarea", trimițându-l să se distreze la o înmormântare. Lui Cornel i se topi în momentul acela înduioșarea față de șef, dar neavând încotro, apucase chiar să-i mulțumească, începu să se scotocească prin toate buzunarele după bani și când aproape ajunsese la concluzia că nu are asupra lui așa ceva, Virgil, colegul lui din stânga, îi suflă: "Dacă nu ai, îți împrumut eu!" - la care vocea lui Cornel șuieră scurt: "Nu, mersi, am!" - aducând în gând elogii scurte, răstite, mărinimiei colegului.

Când ieși din clădirea sediului ca să meargă pe teren, cu mapa sub braț, lui Cornel, care era un băiat isteț, știind să se bucure de viață, îi reveni buna dispoziție. "Și ce dacă i-am dat banii ăluia să-mi ia bilet? Libertatea se plătește!" și zămbi descătușat, redevenind brusc un băiat vesel, gata să zburde. În mintea lui reîncolțiră planuri mărețe pentru a doua și a treia zi până la prânz, când bănuia că trebuie să se întoarcă trenul și deci trebuie să descindă în jurul acelei ore la sediu.

Toate-i merseră din plin în ziua aceea până când, seara, când se întorcea amuzat cu biletul în buzunar spre garsoniera lui confort I, destinul, că nu putea zice altfel, i-o adusese în cale pe Vetuța, drăguța mignonă cu care se încurcase puținel în urmă cu o lună. De unde să fi știut el atunci că brunețica aceea cu "ochi alunecoși, inimă zburdalnică" era, ca să vezi ghinion, tipul femeii crampon?!

Vetuța, nici una, nici două, i se agățase ca o liană grațioasă de braț și cu ochii, una din componentele ei cele mai reușite, în ochii lui, începuse să-i facă reproșuri alintându-se, luându-l cu "Corneluș dragă"-n sus, "Corneluș dragă"-n jos, și c-o fi, c-o păți, dar lasă, că așa-i trebuie dacă a putut crede ce-i spune un bărbat și bunica, și mătușica, dac-ar vedea-o și iarăși de la capăt, încât Cornel, privind speriat în jur, la trecătorii indiferenți, se simțea penibil, obligat s-o contrazică, în vreme ce încerca fără succes să-și elibereze brațul.

- Ești ca o mazăre ornamentală plină de cărceluși, Vetuțo! izbucni la un moment dat Cornel, fulgerând-o ucigător cu privirea, dar fie că porțiunea aceea de stradă nu era suficient luminată, fie că privirea lui în semiîntuneric fusese luată altceva decât era de fapt, după un prim moment de derută Vetuța dădu drumul unui tril zglobiu, insuportabil de melodios și plină de grație îi șopti un "Mersi" la ureche. (Ah, ce pămîț îi dădea acum în gând, de să-i zboare pudra!)

Cornel fierbea la foc mic, dar deodată - ce idee! Auzi ce ideea a avut! - cu o mină îndurerată se opri, o privi intens în ochi, atât de intens încât fata renunță să mai clipească tremurat, și-i supse: "Veta, vreau, simt nevoia să-ți spun ceva! Te rog foarte mult încearcă să mă înțelegi. Sunt în doliu! De azi dimineată!" - după care a fost atât de elocvent și Vetuța atât de înțeleghătoare și de pătrunsă de marea tragedie încât... Da, încât a doua zi în zori (să fie și mai convingător seara îi arătesc biletul luat de "Planscârțul"), Vetuța sună la el la ușă și se prezentă smerită în "deux-pieces" clasic, cu o minunată jerbă de garoafe în brațe apoi îl conduse la gară și-l ajută să se instaleze în tren cu jerba lângă el și cu sacoșa de voiaj deasupra capului, în plasa pentru bagaje. Constatase apoi că-i trimite de pe peron bezele decente...

Acum, lângă umărul lui Cornel, ajungându-i doar până la baza urechii, mătușa ofta la intervale regulate, sprijinindu-se de brațul unchiului care-i spunea în răstimpuri ceva la ureche, ceva

important, desigur, fiindcă imediat intervenea un scurt oftat suplimentar.

Vocca subțirească a lui Ermil alterna conștiincios cu vocca guturală a bătrânului preot care-și ținea Liturghierul îndepărtat de ochelarii rotunzi și de capul mult dat pe spate, încât, deși mai mărunțel și mai îndesat decât tânărul, din cauza pântecului bombând victorios înaintea și a ochelarilor neschimați de mulțisor, părea că se află undeva la o tribună, dinaintea mulțimii, sugerând prin contrast o atitudine de translator pentru tânărul confrate spre care făcea o mișcare pe jumătate când își termina recitativele, îngăduind ca acesta să spună și el ceva. Ermil, în schimb, reducea din handicap printr-o mimică mai dinamică și prin privirea când învăluitoare ca un abur, când ținută pe câte-un chip aflat întâmplător în raza lui de cercetare, arătând că în mod vădit el este pătruns de ceea ce spune și nu o morișcă de rugăciuni. Cu o astfel de privire o țintui pe Narcisa când ajunse la *Ce e viața noastră? Cu adevărat floare și fum și roua de dimineață. Veniți deci la morminte, să vedeți aievea unde este frumusețea trupului, unde sunt tinerețele! Unde sunt ochii și chipul!*, încât aceasta avu o mișcare reflexă de retragere în spatele voaletei cu picățele negre care-i cobora de la borurile pălărioarei până la baza nasului, dând un aer cu atât mai plăcut tenului modelat din porțelanul cel mai de calitate. Prin transparența voalului, mai mult atrăgând privirile decât îndepărtându-le, Narcisa emana în jur suavitate. De o frumusețe răpitoare, chipul femeii în echilibrul trăsăturilor datorite de accidente salutare ale geneticii, patina permanentă a genului despre care la o primă observație poți spune că nu are vârstă. În cazul ei izbea impresia de statuie renașcentistă, veche de secole și totuși atât de tânără, umană și totuși rece, din marmoră pală. Era genul de frumusețe căreia erai tentat să-i imaginezi în permanență un cadru, mereu altul decât cel în care se află. Aceasta doar în situațiile când, ca și acum, rămânea nemanifestă în mișcări pline de grație care suplineau observarea cadrului atunci când Narcisa reînvia, devenind dintr-o dată caldă, plină de nerv mereu stăpânit, abia văzut, neexplicat, dar existând, creind o neliniște empatică resimțită mai ales de către bărbați, cărora în preajma ei ochii le deveneau mai strălucitori, zâmbetele mai vioaie, exacerbate liber, cu o bucurie tipic masculină.

Elvira o admirase într-altfel. Pentru ea, Narcisa era idealul din visele ei de fetiță, construit pentru ea însăși pentru când va fi domnișoară. În urmă cu doi ani, când Narcisa venise la ele în birou, Elvira o primise cu sufletul cald, candid, al fetei care nu murise în ea și o privea cu uimire prin ochii de culoare nedefinită a fetei bătrâne în devenire. În cazul Elvirei, altele fuseseră accidente genetice ce-i definiseră chipul.

Spre deosebire de restul colegelor care o scrutau pe noua venită cu ura rece, prost disimulată, a invidiei, puse în mod neașteptat în postura unor firave lumânări față de o strălucitoare făclie, Elvira îi eliberă cu bucurie timidă biroul plin de hârtii de interes comun de sub fereastră; apoi, cu un zâmbet plăcut pe fața ștearsă ce nu reținuse vreodată atenția expresă a cuiva, se retrăsese la biroul ei așezat în colțul cel mai întunecat și-și continuă conștiincioasă munca la mașina de scris, aruncând din când în când priviri binevoitoare frumoasei kolege. Dimineața, în autobuzul aglomerat, Elvira se simțea înviorată de gândul că la birou avea să o revadă pe Narcisa.

Când interveni divorțul Narcisei, pe care celelalte kolege îl comentau cu o pasiune sentențioasă, în lipsa celei învoite pentru

proces, Elvira asculta atentă, prinzând amănuntele, încercând să trăiască într-un mod propriu durerile Narcisei. Seara, înaintea zilelor când știa că va fi procesul, Elvira avea insomnii, se-nvărtea și transpira în așternut până târziu, apărând a doua zi la serviciu încercănată, cu tenul galben. După ultima ședință a procesului, kolegele, bine dispuse, privindu-se cu înțeles între ele, o primiseră pe intrusă ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Narcisa veni în ziua aceea - prima dată - nerimelată, cu o privire strălucind bizar, zâmbind vag, continuu, de parcă i s-ar fi încastrat zâmbetul acela pe față, de parcă-și uitase de sine. Se apucă de lucru cu mișcări lente, rămânând în răstimpuri cu o privire de rană ațintită pe fereastră. Atunci, părea atinsă de groaznicul blestem ca prin orice ar trece, să fie minunat de frumoasă.

Colegele de birou chicoteau mai mult ca oricând, oftând comic, răpuse de oboseala unei mult prelungite bune-dispoziții.

Elvira suferi groaznic în dimineața aceea, i se împurpurară pomeții de rușine, apăsa încrâncenat clapele mașinii.

Fără zgomot, așa cum le făcea de obicei pe toate, făcu două cafele tari, una pentru ea, cealaltă pentru Narcisa și împleticindu-se caraghios cu cafeaua în mână, de-a lungul biroului, prin fața celorlalte kolege, așeză ceșcuța fierbinte în fața Narcisei. Trezindu-se, Narcisa o privise într-un fel neașteptat. Privirea de recunoaștere a Narcisei, izbucnind cu durere din adâncuri, ca însăși viața, îi transmise Elvirei ceva ce nu-i spusese nimeni, bărbat sau femeie, vreodată. Se simțea transfigurată indescriptibil, într-o scăpărare de fulger, smulsă de la biroul acela, de la mașina de scris, dintre toți și din toate.

Durase... cât?

Colegele de birou nu văzuseră decât cum mâna frumoasă a Narcisei cuprinde tremurătoare ceșcuța fierbinte în vreme ce viitoarea împletitoare de cosiță albă revine grăbită, speriată parcă de îndrăzneala propriului gest, spre mașina de scris.

În zilele care urmară, neștiută de nimeni, în fața oglinzii din camera-i austeră, Elvira petecea minute în șir cercetându-și în amănunt forma nasului, a gurii subțiri, tâmpilele pe care și le descoperea ca să le reacopere iar cu şuvițele părului, încercând să redescopere în oglindă ceva din adevărul clipei dezvăluită de ochii umezi ai Narcisei.

În perioada aceea kolegele de birou, dar mai ales florăreasa, căreia nu era nimic sub soare care să-i scape, remarcaseră zâmbetul mai des al Elvirei, fața mai limpede, ieșirea frecventă din lunga tăcere. Doar Narcisa, prinsă în propriile-i gânduri, nu părea să-și dea seama de schimbare.

Într-o zi în care Elvira trecu pe la ea, florăreasa se întrebă deodată: "Parcă-i schimbată, și-a pus un guleraș nou de dantelă. Ia stai, n-o fi îndrăgostită, sărmăna?!" - și o cuprinse ciuda că nu apucase s-o descoasă din timp, să vadă care-i "sacul după petic". În săptămâna următoare, când Elvira trecu din nou pe acolo, era ea cea dintotdeauna și dispăruse și gulerașul alb, strălucitor, din dantelă.

"Vai, câtă luptă are sufletul când se desparte de trup! Vai, cât lăcrimează atunci și nu este cine să-i fie milă de dansul!" - se lamenta acum bătrânul preot.

O rafală caldută aduse frunze sângerii deasupra siciului, le-nvârți de câteva ori peste giulgiurile care se înfiorau, lăsându-le apoi să cadă peste moartă.

"Unde este pornirea cea lumească? Unde este nălucirea trecătoare? Unde este aurul și argintul?" - se-ntreba Ermil de la capul îndepărtate-i verișoare.

Vecina mătușii Elvirei calcula cam câte borcane de murături ar mai putea pune din varza adusă ascară de bărbatu-său. "Oare o să ajungă celofanul?".

Cornel număra distrat garoafele din jerba adusă de florăreasă: din două-n două, apoi din trei în trei, trasând linii imaginare, calculând paritatea pe diagonală, pe perimetru, încercând să includă din prima încercare toate florile, adunându-le și scăzându-le, imaginând relații matematice cât mai complicate, pentru a le simplifica apoi, încercând să formeze expresii în funcție de cinci, apoi de șapte, grăbindu-se ca până la următorul oftat al mătușii să rezolve micro-problemele algebrice, pornind radical de la garoafa albă care marca centrul. Pentru diagonala care pornea de jos, din stânga, avea ca punct de reper vârful ascuțit al pantofului bărbatului care foarte rapid, consumându-se în gânduri alerte, bătea tactul propriilor năluciri.

Era directorul de la O.G.A., un bărbat cam la 48-49 de ani. De când începuse slujba de înmormântare - și se cam scursese ceva timp de atunci - rareori ridicase privirea ațintită spre picioarele scaunului de sub capacul sicriului și aceasta pentru puține clipe. Cu privirea astfel plecată, fixă, putea trece drept o figură foarte potrivită a unui coleg sau șef care a venit să participe și să se reculeagă la înmormântarea funcționarei Elvira Man. Îl trăda însă bătaia nervoasă a piciorului și asta nu-i scăpase nevastei șefului birou-plan care-și atingea din când în când soțul, așa, ca din întâmplare, cu cotul moale, înghițit de grăsime, arătându-i cu privirea ei ageră - singura agerime de altfel din toată figura ei porcină - spre segmentul încriminat. Apoi, cu mulțumire și subînțeles, își retrăgea privirea oprind-o pe traseu asupra figurii ascuțite a soțului, să vadă dacă a înțeles și să-i spună triumfător: "Ai văzut? Ce îți spuneam eu că nu mai are multe și o veni și rândul nostru?!" ca să-și continue apoi singură gândul: "Doar

nu-i bătut în cuie în scaunul ăla și cu ce-i Mitică al meu mai incapabil ca el?!" O gădila ceva sub grăsimi, în parte astângă, unde pare-i-se e cordul, când și-l imagina pe colțosul, punctualul Mitică, în fotoliul de director. (...)

xxx

Copilul între timp trăsese o raită printre pomii dinspre livadă, cercetând, ca un bun gospodar, starea cuiburilor părăsite, târându-și bocancii cu un număr mai mari de ici-colo. Se îndreptă cu pasul rar, cu mâinile pierdute în mânecile împreunate la spate, spre crucea răsturnată.

Se așeză ciulind urechea să audă unde ajunseseră preoții cu slujba.

"Care desfătare lumească este lipsită de întristare? Care mărire stă pe pământ neschimbată? Sunt toate mai neputincioase decât umbra, mai înșelătoare decât visul", după care preotul cel tânăr continuă: "Ce este viața noastră? Cu adevărat floare și fum și roua de dimineață..."

Copilul nu mai regreta felul înmormântării aceleia. Se vedea înconjurat de frați și surori, uimindu-i cu povestirea lui: " ... Și să vedeți câți copii au fost la înmormântarea aceasta! Unul mic, gras, când să fugă spre groapă să arunce și el bulgări s-a lovit la nas și a început să-i curgă sânge și urla, mamă! Deoarece toți plângeau, nu mai știa nimeni ce a pățit. Și aruncau bulgări peste sicriu, care mai de care: boc-boc, boc-boc!, întâi câțiva, apoi toți, la întrecere, de răpăia ca o ploaie și creștea, creștea pământul, și ei, toți copiii, aruncau care mai de care să umple mormântul, care mai de care îl umpleau de bugări, de oamenii mari nici nu mai apucau și ei... Și se sfârmau bulgării făcându-se țandări și săltau în sus, aproape de margini, și toți copiii aceia... Și-n jur, mai la o parte, coșurile cu colaci de înmormântare (...)"

Mariana POP

Abonează-te la cultură!

Caiete Silvane

***Prin oficiile poștale și factorii poștali, prin Damco sau prin redacție.
Prețul unui abonament pe o lună, pentru anul 2010, a rămas neschimbat: 2 lei.**

www.caietesilvane.ro

Invidii

De un an de zile trece prin regiunea noastră un fluviu invizibil care te face și dacă ai motive și dacă nu ai, să te simți dărâmat, nefericit, fără șanse de redresare.

Prietenul meu Țiu a adoptat față de fluviul invizibil o atitudine agresivă. Râde din senin, și tot din zece în zece minute strigă în gura mare: Ce viață plină de satisfacții am!

Eu, contrar lui Țiu, instinctiv, m-am lăsat moale, târât la vale de murmurul valurilor descurajante.

Nici nu-i de mirare atunci că-mi evit prietenul, îl invidiez, plutește ușor deasupra blazării generale, are o energie debordantă, optimistă, inepuizabilă.

...Și, într-o bună zi, la colțul Bibliotecii Universității, dau nas în nas cu Țiu. Îmi sparge timpanele cu niște hăhăhăuri trase cu tunul, mă sufocă într-o îmbrățișare greco-romană, iar la sfârșit îmi șoptește: - Nu mai spune la nimeni ce viață plină de satisfacții am, haide, te invit la vechiul nostru bar.

Apoi, mă prinde de umăr și mă smulge de pe trotuar, cum aș fi un afiș lipit de perete. Luăm grăbiți, din mers, un taxi și ață la barul ce ne testase ca liceeni spiritul de orientare prin labirintul alcoolului.

Lumea în bar, ca și mine, cocârjată pe la mese de descurajare, cu niște orbite largi de fantome care nu își pot focaliza privirile pe un punct fix. Iar liniștea din bar, lespede de mormânt.

Oprit în chenarul ușii larg deschise, Țiu scoase triumfător un iiiuuuui ca și indienii călări ce atacă trenul albilor și dădu deșteptarea: - Bine v-am găsit mormolocilor!

La o masă din adâncul discret al barului i-am văzut pe Jenu și pe Guli, bătașii cartierului. Cu toții am copilărit împreună dar stridentele sonore ale lui Țiu avură asupra noastră efectul dinților unui fierăstrău puși direct pe creier.

Cei doi bătași își ridicară autoritari mâinile, chemându-ne la masa lor.

- Hăhăhă! se bucură homeric Țiu, nelipsiții mei prieteni!

Se repezi la ei și-i îmbrățișă. Nu uită să le amintească: - O duc minunat, am o viață plină de satisfacții!

Jenu cu Guli, negri la față din cauza fluviului, ca doi mineri uitați în adâncurile pământului, mormăiră: Dragă Țiu, nu-ți face griji, și noi avem o viață minunată!... apoi Jenu își puse capul în piept și începu să plângă liniștit, ho... ho... ho...

Am rămas mut, stingherit, în fața acestei scene, însă în gând m-am palmuit... Așa, vag, în general, nu dau doi bani pe omenire, o văd mărginită, incapabilă să se ridice deasupra unor reacții primare, dar acuma, Jenu, în loc să sară la bătaie, și-a acceptat senin, în fața lui Țiu, condiția de înfrânt fără nicio rezistență și onoare.

Văzându-l că plânge discret, Țiu îl bătu consolator pe umăr, fără supărare, nu toată lumea avea energiile lui...apoi se

uită la ceas. Câtă inconștiență! La ora aceea trebuia să fie în centru! Se ridică și din fuga calului îi aruncă lui Blaga, patronul barului, o hârtie de o sută. La atâta generozitate, Blaga ieși alături de Țiu pe trotuar, apoi cot la cot, cei doi dispărură către stația de taxiuri din apropiere.

Rămași numai noi trei la masă, Jenu își șterse hotărât lacrimile și trase

răspicat următoarea concluzie: - Săracul Țiu!

Guli îi ținu isonul: - Vai de capul lui!

M-am uitat atent la ei. Nu glumeau.

- Ce să înțeleg?! Pleznește de sănătate. De câte speranțe are. Și ratații, distrușii de noi, îl plângem de milă!

Jenu clătină grav din cap că nu-i așa. Deloc nu-i așa. Îmi argumentează.

- Îl știi pe frate-meu Dorel.

- Cum să nu-l știu?!

- Și el sare pe pereți de fericire. Exact ca și Țiu.

Îi replic înțepat.

- Deci, n-avem dreptul să fim invidioși că ei au alte resurse?!

- Măi omule, oftă Jenu cu regret, bați câmpii. Dorel, Țiu și alții ca ei, numai satisfacții și voie bună...ce crezi?... aparentele înșală. Îl știi pe Dioclețian.

- Profesorul? Cum să nu-l știu?!

- Noi, continuă Jenu, și înțelept și filozofic, de bine de rău, înotăm. Mai o înghițitură de tristețe, mai o împingere în sus cu talpa piciorului proptită de fundul fluviului, șotânc, șotânc, înaintăm, ba nu, curgem, ce să ne dăm mari, curgem, dar ghinionistii ăștia sunt predispuși la bulboane. De la Dioclețian citire.

- Bulboane?!

- Îi prinde vârtejul disperării și-i trage într-un adânc insondabil, ai auzit?...din care nu mai ies. Amin. Singura lor șansă este optimismul. Dar ce optimism?! De diamant. Nu mă leg de cele sfinte, dar ca la Hristos, călcarea pe apă. Le ajunge până la glezne, gata cu ei!... Și tu îi invidiezi!

Nici nu știu cum mi-am luat rămas bun de la cei doi și-am ieșit din bar amețit de un sentiment nou, de ușurare și compasiune. Apoi, cum ar fi dat năvală peste mine o lumină plină de motive florale, m-am trezit alergând pe stradă cu mâinile ridicate. Eram un învingător. Rarii trecători, văzându-mă în starea aceea de exaltare, își duceau degetul la buze, să tac, să fiu discret, anonimul dintre anonimi. Îi vedeam pe oameni tot mai mici, meschini și ridicoli, până într-un moment în care am avut revelația că sunt singurul punct fix din univers.

- Este prea de tot, am răbufnit speriat, n-am stofă de revoluționar... Și m-am oprit să mă ajungă din urmă liniștitoarea, balsamica revărsare a nefericirii umane...

Rahila Capdeiap

Rahila a văzut lumina zilei cu zeci de ani în urmă. Când scâncetul ei a dat semn că a venit și există, Pantelimon, tatăl, a dat o fugă la preot să o înregistreze. Parohul l-a primit cu bunăvoință caracteristică Slujitorilor Domnului, iar după ce i s-a declinat scopul vizitei, preotul a luat o coală de hârtie și un creion, iar pe baza informațiilor servite de tatăl declarant a făcut câteva socoteli al căror conținut au scăpat atenției solicitantului. După scurgerea unor minute grele, parohul a ridicat privirea, și-a împins ochelarii, undeva la nivelul frunții, l-a scrutat pe Pantelimon și după câteva clipe de ezitări i-a spus:

- Ați zămislit-o în zi de post!
 - Cum vine asta, Prea Sfinte, că eu nu înțeleg?
 - Simplu. Te-ai împreunat cu nevasta, în zile de meditație sfântă, în cele pe care Domnul le-a rânduit pentru reculegere și rugăciune, zile în care bărbatul nu trebuie să se apropie de femeie, iar femeia să nu-și dorească bărbat pe pânțele.

- Și?
 - Ați făcut un prunc sensibil la blestemul de a fi gazdă de diavol, unul ce nu-și va găsi lesne loc între oameni, o persoană rea care va avea grave conflicte cu cei din jur, nu atât pentru că cineva i-ar datora ceva, cât pentru sufletul otrăvit cu care s-a născut.

Pantelimon a plecat cu inimă grea. A gândit că poate popa se va fi înșelat și că până la urmă va fi bine. Dar trecerea anilor avea să-l încarce cu multă suferință. Prima dintre acestea, faptul că oamenii satului își făceau cruce ori de câte ori treceau pe lângă copilul lui, iar cea de a doua, neintegrarea fetei în lumea înconjurătoare, răutatea fără margini ce răbufnea din manifestările ei zilnice, pofta distructivă pe care o manifesta.

A dus-o cu greutate până la vârsta măritişului când fata și-a aflat perechea. Numai că tânărul n-a rezistat multă vreme și într-o bună zi a plecat nu fără a jura că nu se va mai apropia vreodată de o femeie și la scurt timp s-a spânzurat. Au urmat ani grei de așteptare, ani de conflicte, cu vecinii, cu satul, un fel de iad ce părea să nu se mai închidă. A fost să apară tânărul Calistrat Capdeiap, muncitor cu rosturi în lăcătușărie, care s-a arătat dispus să o ia și să o ducă la oraș. Intrată în lumea strămtă a orașului, casă lângă casă, cu spații din cele

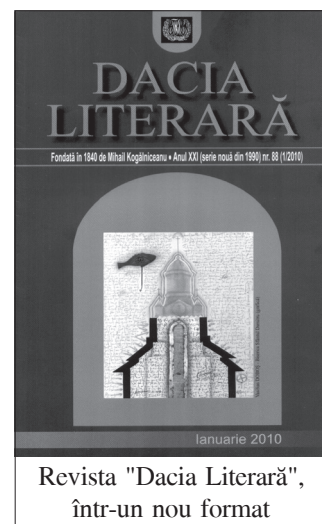
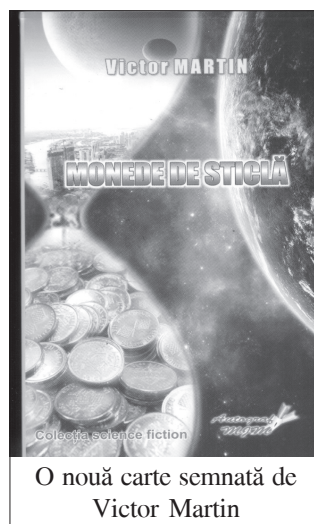
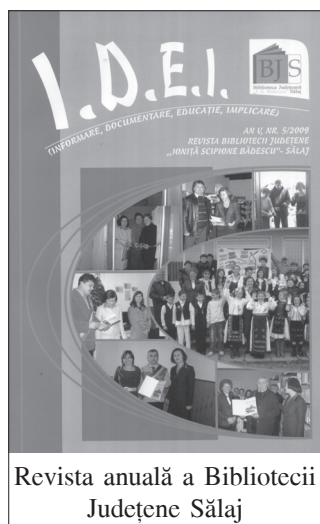
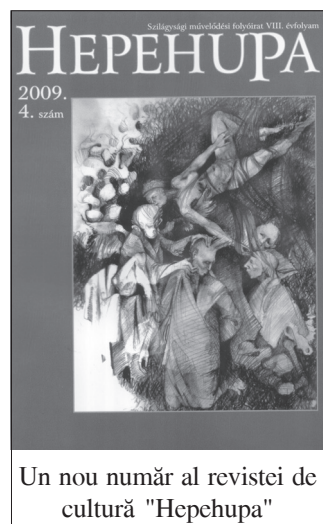
mai economice între gospodării, locuri în care ochiul vecinului îți poate cădea chiar și peste mâncarea gătită din farfurie, Rahila Capdeiap durează de acum primul conflict, mânia fără margini față de cei ce se scăpau să adauge fatidica vocală "ă" la numele său de familie socotind că o astfel de nominare, un astfel de gest ar reprezenta un deliberat gest de lipsă de respect, și de ce n-am recunoaște că într-un fel avea dreptate, atâta doar că cei ce cădeau în capcana unei astfel de rostiri nu o făceau cu răutate cât doar din observarea că acolo la sfârșitul cuvântului ce determina identitatea prin nume de familie părea a lipsi ceva, iar acel ceva scăpa îndeobște automat din adresările celor din jur. A venit la oraș cu ființa și cu obiceiurile, dintre care unele de o originalitate ieșită din comun. Între acestea tehnica măturatului matinal, când își scoate la prăfuit vaporezele cămăși de noapte. Spre uimirea trecătorilor, acoperită de vestmântul nocturn lua la mână mătura de nuiele cu care în tehnica măturării zcurmă solul iscând valuri, valuri de praf. Cum operația este de nelipsit în fiecare dimineață, a incitat curiozitatea, iar de aici până la întrebare n-a fost decât un pas.

- De ce, Doamnă ?

Răspunsul a venit ca o descătușare.

- Pentru Îndumnezeire domnule? Și în continuare: veți fi știind dumneavoastră că Dumnezeu l-a făcut pe Adam din lut, după chipul și asemănarea lui, iar operația s-a numit "Facere". Prin destinul lor femeile au menirea să continue procesul divin al "Facerii" printr-un proces biologic ce presupune concreșterea fătului în pântecul matern și ieșirea sa la lumină prin crăpătura căreia i se spune vagin. Cred că dacă operația primordială de facere a primului om s-a realizat din lut, nu este lipsit de interes ca toți născuții din femeie să vină pe lume pudrați cu un ușor strat de lut. Acesta este motivul pentru care îmbrăcată în ceea ce am mai intim ies la lumină pentru a-mi pudra crăpătura cu lutul sfânt din care s-a ivit întâia ființă omenească, cunoscutul Adam. Procedând astfel le voi asigura născuților mei o ambianță cât mai apropiată de procesul sfânt al Facerii.

Tiberiu VANCA

Cartea Iordania sau verbul sacru al poemului

Cu ceva vreme în urmă, Ed. EMIA, Deva publică "jurnalul liric" al Paulinei Popa, *Cartea Iordania*, un volum ce vine să completeze paradigma literară a autoarei al cărei debut, în 1991, se arăta vitriolant, pasional și promițător prin tomul *Cu mâinile în flăcări*. Acestei cărți îi vor urma multe altele precum *Rochia nesupunerii*, *Bărbații secolului*, *Să înșeli moartea cu vorbe de dragoste*, *Între tăcere și tăcere*, *Ghilotina sinelui*, alături de cărți pentru copii, anunțând o vastă activitate literară și publicistică. Autoarea se dovedește a fi un om angajat, un artist care se caută neconținut pentru a-și defini mai clar valențele spirituale, creația sa jalonând între lirica religioasă, pretențioasă, profundă, a marilor dubitații ale ființei, evidențiindu-i deopotrivă latura filosofică, metafizică și cele treizeci de cărți pentru copii ce deconspiră spiritul ludic, latura sa juvenilă în care se erijează pentru a se elibera de apăsătorul cotidian pe care îl percepe nefamiliar.

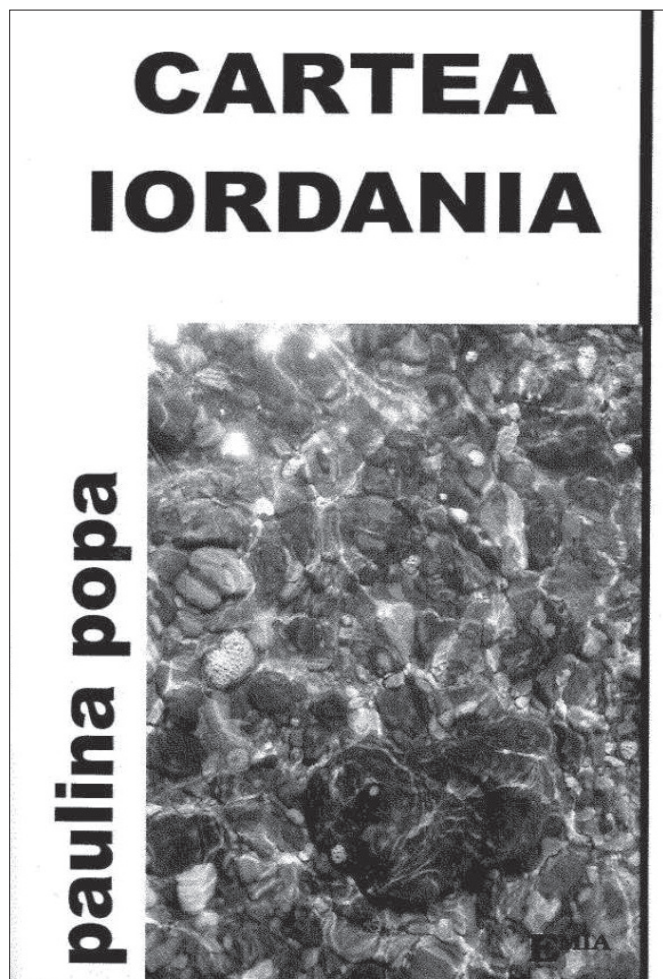
Cartea Iordania este o surpriză pentru lectorul de poezie, autoarea alegând ca subtitlu o formulă intimistă - "jurnal liric". Încadrarea la specia jurnalului pare a fi inspirată, desigur trecând peste convențiile genului pe care acest volum nu le respectă întru totul. Păstrează însă alte trăsături ale diarismului precum identitatea dintre autor și eul liric în acest caz, notația la persoana I și sondarea conștiinței, a intimismului său în urma experienței avute.

Acest volum este o consecință a călătoriei întreprinsă în Orientul apropiat, pe care îl surprinde în versuri ce traduc mirarea în fața locurilor sfinte. Neofitul pornește într-o călătorie inițiată, o explorare mistică a timpurilor sacre pe care le percepe din perspectiva europeanului ancorat în propria-i spiritualitate.

Răsfoind cartea te mai surprinde la o primă privire, formula neobișnuită, pentru care optează autoarea în divizarea ei. Aș îndrăzni să propun termenul de *jurnal religios* care mi se pare foarte potrivit pentru cartea Paulinei Popa, o completare a Vechiului și Noului Testament, o adăugire într-o altă manieră și dintr-o altă perspectivă, originală, care definește personalitatea scriitoarei. Prima parte este intitulată, sugestiv *Cartea lui Adam sau Grădina Raiului*, a doua *Cartea lui Lot*, a treia *Cartea lui Moise*, iar a ultima *Cartea Iordanului* în care sunt valorificate liric credințele și experiențele sale religioase.

Personajele sale nu sunt cele familiare timpurilor moderne, ci figurile biblice precum, Adam, Abel, Cain, Lot, Moise, Ioan Botezătorul cu care se angajează într-un dialog liric, încercând să descopere misterul vieții de la începuturile sale. Ea va reface invers drumul evoluției lumii, dinspre contemporaneitatea golită de semnificații ce se consumă în Valea Vălanilor spre spațiul arhaic, originar al marilor profunzimi și mistere, Grădina Raiului.

Cartea lui Adam sau Grădina Raiului se deschide cu poemul *Un eu multiplu, ca la nuntă* - titlul fiind și primul vers al poeziei în care eul își confesează trăirile la un prim contact vizual cu locurile sfinte, își radiografiază sentimentele, glisând între mirare, teamă, fericire, jubilație: "E o trecere ce-am așteptat-o/ acolo unde numai rănilor cântau/ și eu printre ele". Eul liric se adresează direct sieși în

încercarea de a se face conștientă de experiența sa: "Ar trebui să spui, Paulina,/ din capul locului, teama prin care/ ai colindat Iordania,/ ca și cum ai fi colindat cerul". Lumea a izvorât din suferință la fel ca și poemul care se purifică în apele Sfinte, înlăturând tot ce e profan și lumesc din el: "Doamne, cu teamă am colindat Iordania,/ cu venin... /Mi-am spălat picioarele,/ aripile și poemul în apele tale, Doamne,/ Amin!.."

Autoarea devine o Eva alături de Adam "bărbatul viril pe care îl stăpâneam" în *Grădina Raiului*, cele două ființe primordiale vor contribui la re-facerea din temelii a lumii, fără a mai cădea în păcatul originar. Timpul încremenește în esență, "Totul era așa cum trebuia să fie/ în preajma lui", dragostea stăpânește spațiul în jocul căreia cei doi se lasă cuprinși, dând naștere primului copil.

Povestea creației Paulinei Popa are un fir epic transcris în stihuri, în care ultimul vers devine primul și titlu în poemul următor, totul îmbrăcându-se într-o narațiune ce reface povestea biblică impregnată de simboluri și semnificații.

Timpul devine tema centrală a volumului, timp ce este altfel perceput în locurile sfinte, pare că nu mai curge, ci s-a estompat în iubirea primordială. Motivele recurente sunt îngerii, aripi, lumină, cer, poemul - resemantizat de penelul care a cunoscut Geneza.

Eul surprinde în versuri dualitatea ființei ce și-a

dezvăluit trăsăturile oscilante și contradictorii chiar de la începuturi. Toți suntem varietăți de Cain și Abel migrând când spre profunzimile lumii căutând sensuri, când cu o atitudine vicleană sondăm forțele htoniene ale adâncului, destrămând totul în jurul nostru: "Suntem toți Abel înaripați printre ape/ și toți suntem Cain lovind pe la spate" (*Din valea Vălanilor*).

Cartea lui Lot alege ca titlu de debut versul "*Pare că de veacuri/ am cunoscut păcatul/ ce apasă ca o mantie umedă peste lume*".

Dacă în prima parte domină lumina, sentimentul plenitudinii, în această secțiune a cărții păcatul este redescoperit, renunțat, devine parte din structura ființei care se face vinovată de estomparea strălucirii din Grădina Raiului: "Toate au fost strălucitoare/ până au apărut grădinile pământului".

Discursul liric este stilizat prin citate biblice, devenite îndemn la smerenie pentru omul care încearcă să-și depășească statutul și condiția, devalorizând sacralul printr-o atitudine ostilă: "- Împotriva Domnului să nu ridici vocea ta,/ nici gândul tău, nici pasul" (*Am tăcut înflorați*).

Eul liric feminin se lasă copleșit de experiența mistică pe care o percepe în toată profunzimea ei, în toată intimitatea și sensibilitatea ce alcătuiesc un spațiu care este încă nealterat de transformările societăților moderne: "Genunchii îmi tremură ca la serbare,/ plâng./ Una rostește gândul meu/ și alta buzele, Doamne,/ aici pe Muntele lui Moise,/ unde Tu stai Deasupra/ cât mai/ deasupra!" (*Domnul*).

Teama de a nu profana locul sfânt, de a nu-l tulbura cu intruziunea agresivă a curiozității umane, străbate volumul de la un capăt la altul: "Astăzi/ am privit Marea Moartă/ de pe Muntele Nebo./ Te rog, nu filma Îngerii!/ - îmi șoptește cineva la ureche,/ dar camera o ia razna/ și filmează tot ce intră în obiectiv".

Dramatismul, suferința, fascinația, tensiunea disonantă sunt exhibate într-o lirică existențialistă și religioasă. Eul

degajă o atitudine solipsistă, migrând între credință și propriile stări, delimitează conștient timpul mecanic de cel interior. Poezia traduce, în esență, o mișcare emoțională prin metafora căreia i se permite să se exprime în tonalități diferite. Cuvântul, poemul devin obsesii ale eului ce își consumă trăirile vitriolant: "Alte Realități/ am trăit în pământul Domnului./ El este focul, energia,/ cristalul sângelui...//Ce altceva sunt poemele acestea,/ pământul din Grădina Raiului/ crăpat de seceta anului 2005./ nisipul și piatra?// Ce altceva, cartea, rana// marea înjunghiată, explozia,/ îngerii cu eșarfe albe// și apa ce curge îndelung pe obraz/ cumplit de limpede, cumplit de curată./ - Aici a fost botezat Iisus!// Mă instalasem într-un colț, tremuram,/ aveam tot ce-și putea dori un poet, plângeam./ (...)/ Aici ai fost botezat, Doamne!// Îți multumesc pentru zborul acesta// și pentru poem!"

Sunetul, cuvântul, motivul alcătuiesc un context semantic realizat cu atenție, stilizat până la nuanța cea mai subtilă care definește poemul autoarei. Logosul este identificat ca avându-și originea în unitatea primordială, cul descoperindu-l nealterat în locul sacru al Grădinii Edenului, transfigurându-l în verb poetic menit să cufunde lucrurile vulgare, și printr-un travaliu al creației să extragă substanțe, nuanțând durerea cosmică ce străbate interioritatea febrilă a ființei: "Printre Cuvinte./ iubește!/ Așa îmi șoptește Îngerul,/ aici, în Grădina raiului". Poemul este perceput ca fiind deopotrivă iubire și logosul lui Dumnezeu: "În ținutul Moabului/ m-a îmbrățișat poemul", în care eul își defulează sentimentele reconstituind, din trăiri, versul: "Apoi mi-am mângâiat poemul/ și am scos un cuțit,/ am tăiat o șuviță din părul lui,/ să o port cu mine".

Cartea Iordania este o lirică a stărilor, a contradicțiilor, a mirărilor eului în fața sacralului, în fața poemului pe care încearcă să-l alcătuiască la modul armonios din logosul primordial.

Imelda CHINȚA

Din numerele viitoare ale revistei "Caiete Silvane":

- **Ion Ivănescu**, Amintiri din întineric
- **Augustin Mocanu**, Despre formule ale oralității în colinde
- **Diana Iacob**, Valențe discursive ale figurilor de stil
- **Grigorie Croitoru**, Amintiri despre mama
- **Maria Croitoru**, Făt - Frumos și fereștrăul fermecat

Amantul puterii

După două decenii de la căderea regimului Ceaușescu, amintirile s-au cicatrizat, nu fără puține dureri, iar nostalgia uniformizantelor vremuri roșii îi vizitează - încă! - pe fideliile adepty ai tiranului, lăsând în urmă regrete, simpatii și controverse aprinse. Timpul nu ne vindecă pe toți în aceeași măsură; uitarea nu e totdeauna antidotul suferinței...

Pentru scriitorul expatriat Petru Popescu (astăzi, scenarist, realizator de filme și romancier american, stabilit în Beverly Hills, California) trecutul e viu și, prin urmare, nu a putut fi șters din memorie, chiar dacă s-au risipit atâția ani de iluzii deșarte. Luată după o lungă și dramatică deliberare cu sine însuși, decizia de a rămâne în America (după ce, în 1974, primise din partea Universității din Iowa invitația de a participa la un Seminar Internațional de Creație) a căzut ca o lovitură de trăsnet și a stârnit mare valvă. O asemenea atitudine părea inexplicabilă. Era deopotrivă cel mai cunoscut și cel mai citit scriitor al momentului grație unor romane ca *Prins* (1969), *Dulce ca mierea e glonțul patriei* (1970), *Să crești într-un an cât alții într-o zi* (1973) sau *Sfârșitul bahic* (1974). Ba mai mult, se bucura de toată atenția "ficei puterii", misterioasa Zoia Ceaușescu...

Revenind, frecvent, în țară, după 1990, fie pentru a-și reedita cărțile din tinerețe, fie pentru a-și publica, la diverse edituri, scrierile traduse din limba engleză, autorul a explicat, pe larg, într-un interviu, motivele expatrierii sale: "Mi s-a dat de înțeles că ar trebui să scriu romane istorice, în care eroismul patriotic al lui Ștefan cel Mare sau al lui Mihai Viteazul să se continue până la dictatorul zilei, care trebuia evocat în termeni străluciți (...). Ceaușescu voia să folosească artiștii ca propagandiști, să facă din scriitorii importanți ai momentului apologetii lui (...). Am realizat însă că, în felul acesta, îmi voi pierde toată reputația pe care mi-o câștigasem în urma luptelor cu cenzura. Urma ori să devin un scriitor de casă, ori să încerc să scriu în limba engleză în vederea unei plecări definitive din țară (...). În acel moment am primit invitația în America. Trebuia să stau acolo cinci luni și m-am hotărât să rămân, cu mare durere, pentru că a-ți părăsi limba în care ai ajuns să scrii nuanțat, a-ți părăsi prietenii e ca o amputare a propriei persoane" (*Cotidianul*, 30 septembrie 2008). Astfel, supleantul organizației de tineret a fostului P.C.R. a avut îndrăzneala (dar și ocazia) să-și schimbe destinul, cu prețul abandonării unei cariere literare în România, în prețul smulgerii din Bucureștiul atât de familiar, cu prețul înstrăinării de toți cei dragi. Și aceasta din dorința de a fi un om liber, de a scrie *liber*...

De curând, Petru Popescu a publicat din nou, după multă vreme, un roman scris în limba română (*Supleantul*, Editura Jurnalul, București, 2009) readucându-și la viață cititorii (mai ales, pe accia din generația lui *Prins*), răvășind amintirile și fantezmele "îpocii de aur", evocând sărăcia, cenușiul și discrepanțele socialismului românesc.

Ceea ce impresionează, încă din *Prefața* cărții, este confesiunea frustră și pasională, prozatorul numărându-se printre cei care nu pot scrie altfel decât la persoana întâi: "Romanele sunt vise, visele autorului. Am visat să scriu *Supleantul* timp de treizeci de ani, încă din zilele traumatizante și vijelioase ale fugii mele din România". Sau: "Un film are mulți tați (ori mai multe mame). Un roman are un singur părinte, autorul. Un roman

e visul artistic al unui singur om. De aceea îl prefer eu, chiar dacă scriu cinematografic, cum mi s-a spus de multe ori. Numai într-un roman pot da măsura unei întregi epoci și a personalității mele la acea vreme". Sinceritatea șocantă din fiecare pagină, predilecția pentru mediul citadin, autenticitatea și patosul naratorului-personaj sunt câteva însușiri importante care dau substanță prozei lui Petru Popescu, plasând-o, uneori, în vecinătatea operei lui Camil Petrescu sau a lui Anton Holban. Construcția subiectului este una interesantă și mizează, într-adevăr, pe o viziune filmică, panoramică. O știre din prestigioasa publicație *New York Times* (6 iulie 1975), conform căreia un prozator român de succes a fugit, pe neașteptate, în Occident, și a frânt inima atrăgătoarei Zoia Ceaușescu declanșează începutul rememorării. Narațiunea revine la timpul trecut, fiind reconstituite principalele evenimente autobiografice ale anului 1973: vizita în Berlinul de Est; concertul formației Led Zeppelin susținut în Berlinul de Vest și ascultat, clandestin, dincolo de zid; prima întâlnire, în avion, cu "ficia faraonului", Zoia Ceaușescu; reîntoarcerea în Bucureștiul natal ("oraș vast și viu, deși cu o treime din străzi nepavate"); bucuriile simple și neprețuite ale cercului de prieteni (Stejar, Marcel, Luminița, Călin și personajul narator); călătoria în America Latină împreună cu grupul de presă al lui Nicolae Ceaușescu; moartea Luminiței, prietena rebelă, în urma unui avort ilegal etc.

Firele epice se întrepătrund, armonios, întâmplările relatate sunt pline de surprize, iar viața socială și politică e - memorabil - persiflată; televiziunea are o singură emisiune ("El și Ea în Lumea Largă"), fiind tot mai evident că, "într-o țară comunistă, securitatea își asumă rolul sondajelor de opinie". Galeria de personaje este individualizată mai degrabă prin intermediul limbajului, al comportamentului și al mentalității decât prin descrieri vestimentare sau portrete fizice. Reconstituind scena întâlnirii dictatorului cu grupul de presă, la reședința sa de la

Neptun, naratorul reține nu statura scundă a "marelui" om de stat, ci limbajul peltic: "Jumătate din sunetele lui sunt un *i* bazal, care înlocuiește aproape toate celelalte vocale, și uneori mănâncă și din consoane (...). Dar *r*-ul? Care nu e ca *r*-ul nemților ori al francezilor (acela e grașiat). E un *r* de nedescris. Și pare atât de greu de pronunțat, față de *rrrrr*-ul românesc normal". În privința Elenei Ceaușescu, detaliile oferite - cu parcimonie - scot în evidență lipsa de feminitate, iritarea, temperamentul coleric ("tipă cu ușurință la oricine") și obsesia ei: "Tovarășul se va impune!"

Tonalitatea cărții este gravă și tulburătoare. Naratorul are conștiința lumii carcerale în care trăiește ("...datoria mea de romancier e să descriu cușca vieții noastre") și simte acut - ca pe o pierdere ireparabilă - vidul creat în jurul său de Putere: "Puterea asta pe care n-o știm, n-o înțelegem, n-am ales-o noi. Puterea asta severă și îmbufnată ni s-a băgat în viață și în pat, printr-un drept istoric de neînțeles, și trăim urmându-i oracolele obscure și insuportabile". Există o anumită tensiune a relatării dată de situația dilematică a protagonistului. El trebuie, în final, să aleagă: compromisul sau libertatea.

Pe fundalul zbuciumat al transformărilor socialiste se lasă depănată, însă, și o romantică poveste de dragoste; aceea dintre

Zoia Ceaușescu și tânărul prozator. Farmecul narațiunii datorează mult desfășurării acestei idile cu exotice ascunzișuri sau mireasmă de tei. Puținele trăsături fizice ale eroinei conturează o frumusețe aparte, fragilă: "Zveltă, cu o față îngustă, cu un nas drept și bine proporționat, cu buzele subțiri, strânse". Gesturile de tandrețe, plimbarea prin București sau vizita la Muzeul Național de Artă dezvăluie sensibilitatea și inteligența "matematicienei" de la Institutul de Cercetare. Profilul românesc al Zoiei degajă - permanent - umanitate, feminitate, grație și căldură sufletească. Toate aceste calități s-ar putea să surprindă publicul larg ca, de altfel, pe toți aceia care au considerat-o (poate, pe nedrept) "sumbra prințesă Diana a comunismului". În realitate, Zoia n-a fost nicicum o răsfățată. Ba dimpotrivă: "...era o personalitate, o răzvrătită, dar și o prizonieră în interiorul familiei".

Autobiografic, social, politic, erotic, *Supleantul* este un roman modern, complex, incitant, scris într-un ritm alert și captivant, presărat cu flori, zâmbete și lacrimi. E mărturia unei generații ale cărei frustrări, dezamăgiri sau trădări n-ar trebui repetate...

Marcel LUCACIU

CONSILIUL JUDEȚEAN SUCEAVA
CENTRUL CULTURAL BUCOVINA
SECȚIA: CENTRUL PENTRU CONSERVAREA ȘI
PROMOVAREA
CULTURII TRADIȚIONALE SUCEAVA

FESTIVALUL LITERAR
"EUSEBIU CAMILAR - MAGDA ISANOS"

Ediția a XV-a, 2010

Consiliul Județean Suceava prin Centrul Cultural Bucovina, secția Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, în colaborare cu Societatea Scriitorilor Bucovineni, Crai Nou Suceava, Primăria comunei Udești, Biblioteca Bucovinei "I.G. Sbiera" și Complexul Muzeal Bucovina, organizează ediția a XV-a a **Festivalului literar "Eusebiu Camilar - Magda Isanos"**, în perioada **23 - 25 aprilie 2010**, la Suceava și Udești.

Concursul își propune să descopere, să sprijine și să promoveze noi și autentice talente în rândul creatorilor din literatura de astăzi și se va desfășura pe trei secțiuni: poezie, proză scurtă și reportaj literar.

REGULAMENT

1. Sunt acceptate în concurs lucrări **nepublicate și nepremiate** la alte concursuri literare, tehnoredactate cu diacritice.

2. La concurs pot participa autori de orice vârstă, care nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor, nu au debutat editorial și nu au obținut Marele Premiu la edițiile precedente ale concursului.

3. Lucrările, dactilografiate în **cinci exemplare**, vor fi trimise pe adresa:

**Centrul Cultural Bucovina,
Secția Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii
Tradiționale Suceava**

Str. Universității, nr. 48, Suceava, 720228

4. Lucrările se trimit până la data de **19 martie 2010**. Ele vor purta în loc de semnătură un motto ales de autor. În coletul poștal va fi introdus un plic închis (având același motto), care va conține numele și prenumele autorului, locul și data nașterii, studii, activitate literară, adresa completă, numărul de telefon și eventual adresa electronică.

5. La secțiunea **poezie**, fiecare participant are dreptul de a se

înscris în concurs cu minimum **cinci și maximum zece poezii**. La secțiunea **proză scurtă**, fiecare participant are dreptul de a se înscris în concurs cu **minimum o proză scurtă și maximum trei**. La secțiunea **reportaj literar**, fiecare participant are dreptul de a se înscris în concurs cu **un reportaj de maximum cinci pagini**.

6. Un concurent poate participa la toate secțiunile.

7. Lucrările nu se returnează, ele urmând a intra în patrimoniul concursului "Eusebiu Camilar - Magda Isanos", iar laureații vor fi publicați în "Caiete udeștene", volum editat de Centrul Cultural Bucovina, secția Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Suceava.

8. Laureații vor fi anunțați până la data de 19 aprilie 2010, pentru a fi prezenți la festivitatea de premiere, precum și la manifestările prilejuite de finalizarea Concursului, care vor avea loc la Suceava și Udești între 23 și 25 aprilie 2010. Manifestările vor consta în lansări de carte, șezători literare, recitaluri de poezie, vizite la muzee și monumente de artă din județ, realizate cu participarea membrilor juriului și a altor personalități literare. Organizatorii asigură cazarea și cheltuielile de transport (bilete de tren - clasa a doua). În eventualitatea în care laureații doresc să fie însoțiți și de alte persoane, acestea trebuie să-și suporte integral toate cheltuielile, iar organizatorii trebuie anunțați până cel mai târziu la data de 20 aprilie 2010, pentru a face rezervările necesare.

9. Juriul concursului va fi alcătuit din critici literari, poeți, prozatori, redactori șefi de reviste literare, membri ai Uniunii Scriitorilor din România.

10. Membrii juriului nu mai pot schimba ulterior ordinea rezultată în urma jurizării.

11. Pentru cele mai valoroase lucrări prezentate în concurs, juriul va acorda următoarele premii:

POEZIE: Marele premiu "MAGDA ISANOS", Premiul I, Premiul II, Premiul III

Premiul "CONSTANTIN ȘTEFURIUC"

PROZĂ SCURTĂ: Marele premiu "EUSEBIU CAMILAR", Premiul I, Premiul II, Premiul III

REPORTAJ LITERAR: Marele premiu "MIRCEA MOTRICI", Premiul I, Premiul II, Premiul III

Vor fi acordate, în funcție de posibilități, și premii ale unor reviste literare.

Relații suplimentare: tel: **0745-773290** - Carmen Veronica Steiciuc

Timotei Cipariu

S-a născut la data de **21 februarie** 1805, în Pănade, plasa Hususău, comitatul Târnava-Mică și a trecut în eternitate la 3 septembrie 1887, în Blaj. Și-a făcut toate studiile gimnaziale, filosofice și teologice la Blaj. Între 1825 și 1827 a fost profesor la Gimnaziul din Blaj. În 1828 fost profesor de filosofie, iar între 1834 și 1842 profesor de Dogmatică, apoi de Studii biblice la Seminar. A fost un erudit român transilvănean, cleric greco-catolic, membru fondator al **Academiei Române**, primul vicepreședinte, apoi președintele **Asociației Transilvane pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român**, lingvist, istoric, teolog, pedagog și orientalist, "**părintele filologiei române**". Între 1854 și 1875 a fost director al Gimnaziului și inspector al școlilor din oraș, iar între 1833 și 1866 a fost director al Tipografiei diecezane. În 1827 a devenit preot, din 1842 fiind canonic, iar mai târziu prepozit capitular al Diecezei de Alba Iulia și Păgăraș. Personalitate reprezentativă a culturii românești, cunoscător al numeroase limbi (greacă, latină, ebraică, arabă, siriacă, turcă, persană, spaniolă, italiană, germană, engleză, maghiară), Timotei Cipariu a fost posesorul celei mai bogate biblioteci particulare din Transilvania, prețioasă și prin raritățile ei. În octombrie 1948, regimul comunist, după asimilarea Bisericii Greco-Catolice Române în Biserica Ortodoxă, a confiscat Biblioteca Cipariu (lăsată la Blaj, moștenire Bisericii Greco-Catolice), trecând-o ilegal în inventarul Bibliotecii Filialei Cluj a Academiei Române. Timotei Cipariu a fost unul dintre pionierii ziaristicii românești din Transilvania prin periodicele înființate și conduse de el: *Organul luminării* (1847), devenit în 1848 *Organul Național*, primul ziar românesc cu litere latine, *Învățătorul poporului* (1848), *Archivul pentru filologie și istorie* (între 1867 și 1870 și în 1872) - prima revistă românească de filologie. A fost membru fondator și primul Vicepreședinte (1861-1866), apoi Președinte (1877-1887) al societății **Astra**. A fost membru al *Societății Literare Române* (1866), viitoarea *Academie Română*, fiind ales mai târziu Vicepreședintele ei. A fost membru al *Societății Germane de Orientalistică*. A publicat o foarte lungă serie de studii asupra limbii române și a gramaticii sale, fiind considerat unul dintre întemeietorii filologiei și lingvisticii românești. Prin studiile sale a căutat să dovedească drepturile istorice ale poporului român și originea noastră romană. Influențat de **Școala Ardeleană**, a fost unul dintre adepții latinismului și ai ortografiei etimologice, fapt pentru care a propus folosirea predilectă a cuvintelor de origine latină, și evitarea cuvintelor de origine nelatină. Pe tărâm politic, s-a numărat printre militanții pentru drepturile poporului român din Transilvania, fiind unul dintre cei zece Secretari ai Adunării Naționale de la Blaj din 1848. Membru în Delegația trimisă la Curtea imperială din Viena spre a prezenta revendicările românești, membru în Comitetul Național Român din Sibiu, iar între 1863-1864 membru în Dieta Transilvaniei de la Sibiu. (date culese de **Viorel Tăutan**)

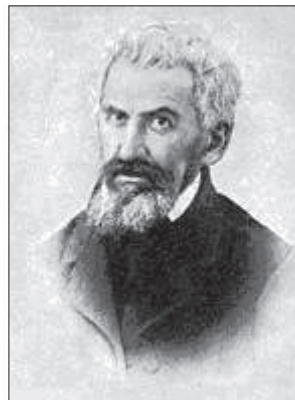
TIMOTEI CIPARIU ȘI DANTE

Când evocăm personalități din veacuri apuse și vedem totală dăruire pentru cauze mari și, în același timp, scrupulozitate față de cele mărunte și variate, suntem tentați să le considerăm, cum Nicolae Iorga, "personaje de legendă".

Serie nouă, Anul VI, Nr. 2 (61), februarie 2010

Bineînțeles, Timotei Cipariu este o astfel de personalitate.

La 200 de ani de la nașterea sa (205, în acest februarie, n.r.), uimiți și plini de admirație pentru câte căi a deschis și a bătătorit, nu vom avea temeritatea să apreciem aceste căi în ansamblul lor, ci ne vom limita la un aspect al activității sale: contactul lui Cipariu cu "divinul poet" Dante Alighieri.

Printre cărțile salvate de "naufragiul" din 1948, în Fondul Ciupariu (Cluj, Biblioteca Academiei) se păstrează două ediții ale *Divinei Comedii*, ambele cu foile netăiate, semn că T. Cipariu avusese în mână și altele, acum pierdute, după care eruditul canonic memorase poemul dantesc. Căci discipolul său, Ioan Micu Moldovan, spune că dascălul, "*paralel cu greaca și latina* (deci la vârsta de 15-16 ani, prin 1920), *a studiat și limba italiană, încât pe Dante îl cunoștea ca pe Homer și Horațiu*."

În orice caz, la data compunerii *Eclogiei întru mărirea Măriei Sale Prea Luminatului și sfințitului Domn D. Ioanu Lemeny* (1823), care avea să devină Drama Pastorală (în manualul său *Elemente de poetică, metrică și versificațiune* - 1860), el asimilase marea lecție literară primită de la Dante. Mănuia cu siguranță și eleganță endecasilabul, iar ca strofă - terțina. În manual îl amintește în repetate rânduri pe Dante și poemul său (pg. 5, 175, 189, 198). Tratatând despre sonet (pg. 198), exemplifică prin *Sonetul I* al lui Petrarca, iar la pagina următoare prin unul propriu: "*Viața-mi astăzi, iată-mi jumătate / Din câte trăise dulcele-mi părinte...*", care ne trimite direct la exodul Infernului dantesc: "*Nel mezzo del cammin di nostra vita...*", "*dulcele-mi părinte*" amintin de "*il dolce padre*" (Virgiliu). Tot așa, în a doua parte a sonetului, abila mânuire a cuvântului pace ne trimite la un identic joc savant din Infern, V 92 și mai ales V 99: "*per aver pace co seguaci sui*".

Ms. Ciparian 2495, păstrat la Biblioteca Academiei, Filiala Cluj, conține un comentariu al lui Cipariu la primele 20 de cânturi ale *Infernului*. Cu scrisul său filigran, Cipariu notează ce i-a dat lui de gândit și i-a sugerat lectura atentă: explicarea formei de limbă, înlocuirea unei forme învechite prin cea modernă, adăugarea etimonului latin, corespondentul românesc sau în alte limbi, ba chiar și trimiteri la *Decameron*-ul lui Boccaccio, discuții mai ample în paralelism româno-italian. Interesul lui Cipariu este cu totul explicabil în conținutul căutării de forme de limbă veche și dialectală, în scopul consolidării limbii literare pe care se străduia să o impună, mergând pe panta etimologismului, apoi a italianismului. Deci, părintele filologiei române apelează la Părintele limbii italiene. Materialul cules în acest comentariu, precum și din unul analog, referitor la Ariosto, i-au servit lui Cipariu ca material ilustrativ în *Elemente de limbă română după dialecte și monumente vechi* (1854), precum și în *Principii de limbă și scriptură* (ed. II, 1966).

Filologul Cipariu revine adesea asupra lui Dante în

corespondența sa cu Simion Bărnuțiu, în anii petrecuți de acesta la studii în Pavia (1852-1854), precum și în corespondența cu Ioan Maiorescu.* O parte dintre scrisorile lui Bărnuțiu le-a publicat în *Arhiva pentru filologie și istorie*.

Cipariu bibliofilul a achiziționat pentru colecția sa un codex dantesc din sec. al XVI-lea, care cuprinde, sub titlul *Il Canzoniere di Dante Alighieri*, poeziile lui Dante din *Rime*. O examinare sumară arată diferențe față de edițiile existente, așteaptă un studiu exhaustiv.

Profesorul Cipariu a avut o contribuție importantă în orientarea discipolilor săi. Dacă în 1890 Aron Densușianu se gândea să redacteze o revistă a elevilor *Societății de lectură a Gimnaziului din Blaj*, cu titlul *Dante*, desigur nu e străin de acest plan spiritul lui Cipariu. Nu e o simplă coincidență faptul că mulți discipoli îl includ în preocupările lor pe Dante. Călătorind în Occident, unii și-au aprofundat și lărgit sfera preocupărilor. Ne gândim, de exemplu, la Mihail Străjan și Ioachim Drăgescu. Primul, după studii la Sorbona, ca

profesor la Craiova, a publicat numeroase articole despre Dante. Iar Drăgescu traduce din *Infern* pentru revista *Familia* (1877); volumul său de versuri, *Amor și Patrie*, tipărit la Torino (1869), are ca motiv "Libertă va cercando" (*Purgator*, I, 71). Dar în Transilvania, Densușianu a informat pe cititorii *Familiei* și ai *Gazetei de Transilvania* despre comemorările celui de-al șaselea centenar al nașterii poetului florentin (1865). Elevul rămas la Blaj, Alexandru Grama, publică în revista de el redigată, *Foaie Bisericească*, fragmente din *Divina Comedie*, în traducere proprie, alăturând textul original.

Iată încă un motiv de recunoștință pentru Timotei Cipariu, care a deschis orizontul de interes și către *il Divino Poeta*. Îi mulțumim!

Viorica LASCU

(Material apărut, cu neînsemnate diferențe, în revista *Astra Blăjeanu*, 2005)

* tatăl lui Titu Maiorescu

Liviu Ioan Stoiciu - 60 de ani de viață

Dacă e să urmez impulsului subiectiv, pot afirma fără urmă de remușcare că **Liviu Ioan Stoiciu** este cel mai important scriitor al prezentului în literatura beletristică română postmodernă. Îmi voi calma însă entuziasmul primelor percepții, pentru a nu zgândări orgolii, declanșând ipotetice reacții furibunde ori zâmbete superior condescendente, și voi declanșa altă afirmație, situată într-un halou de aparentă incertitudine: **Liviu Ioan Stoiciu** este unul dintre cei mai importanți scriitori ai literaturii române contemporane! În acest an, la **19 februarie**, până la orele 24, va fi trăit 60 de ani de viață, iar din momentul zero al datei de 20 februarie, va intra în cel de-al 61-lea an. Îi doresc să repete acest moment mulți ani de-acum înainte, în perfectă stare a conștiinței de sine!

Tot în acest an, poetul, prozatorul, dramaturgul, escistul și jurnalistul **Liviu Ioan Stoiciu** s-ar cuveni să aniverseze 30 de ani de la debutul său editorial cu volumul de poeme *La fanion*, distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor. Apăruse, însă, cu grupaje de versuri în publicația Editurii Albatros *Caietul debutanților din 1977 și C. deb. din 1978*.

Ceea ce impresionează în traseul său existențial de până în 1990 este asemănarea flagrantă cu tinerețea unora dintre marii scriitori străini, americani îndeosebi. Iată: După absolvirea studiilor liceale (1967) și parcurgerea celor superioare, în domeniul filologiei și al filosofiei (1967 - 1975), neterminată, este profesor suplinitor, contabil, vagonetar, încărcător-descărcător, distribuitor, funcționar în transporturi, miner, controlor de calitate în industrie, pedagog școlar, bibliotecar, corector la un ziar de provincie.* Această experiență este reflectată în scrierile sale, pentru că în tot acest timp Poetul trăiește într-o simbioză stranie cu ființa în efort de supraviețuire, înobilând-o prin înălțare-confesare lirică (între euforie și depresie). Doar astfel îmi pot explica celelalte trei volume în care-și adună roadele inspirației și ale travaliului: **1982 - Inima de raze**, **1985 - Când memoria va reveni**, **1989 - O lume paralelă**, **1991 - Poeme aristocrate**. Trecuse între timp și prin experiența tragică a Mineriadei din iunie 1990, consemnată în *Jurnalul unui martir (13-15 iunie 1990, București)*,

apărut în **1992**.

După acest an de tulburări, în care potențai politici ai regimului comunist și acoliții lor devin prin rapt falși constructori ai capitalismului specific românesc de cumetrie, punând etichete pe cele mai rentabile afaceri economice, în cultură se încearcă totuși o reeșalonare a valorilor. Poetul își dobândește socialmente poziția meritată. Ajunge redactor-șef la heptomadarul *Contrapunct*, apoi redactor principal și redactor-șef la revistă de cultură *Viața Românească*. Concomitent, este redactor, consilier și publicist-comentator la *Cotidianul*.

Continuă să-și editeze scrierile: **1996 - Singurătatea colectivă**, **1997 - Ruinele poemului**; - *Post-ospicii*; - *Femeia ascunsă* (roman), **1999 - Grijania (roman), **2000 - Poemul animal (crepuscular)**, **2001 - Undeva, la Sud-Est (Într-unu-s doi)** (roman), **2002 - Jurnal stoic din anul Revoluției**, urmat de *Contrajurnal*; - *Romanul-basm (Trup și Suflor)*, **2003 - La plecare**, **2005 - Cantonul 248** (Antologie); *Teatrul uitat* (dramă), **2008 - Craterul Platon** - comentate (și, unele, prefăcute) de către cei mai importanți critici literari. Scriitorul Liviu Ioan Stoiciu a fost distins cu prestigioase Premii literare: Premiul de poezie al Uniunii Scriitorilor (1991), Premiul "Mihai Eminescu" al Academiei Române (1996), Premiul de poezie al ASPRO (Asociația Scriitorilor Profesioniști din România) (1996), Premiul "Poesis" (1996), Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1996), Marele Premiu al ASPRO (1997), Premiul Asociației Scriitorilor din București (1997), Marele Premiu al Festivalului Internațional de Poezie (Oradea - ed.I) (1997), Premiul pentru poezie al anului 1997 - Superlativele revistei "Cuvântul", Premiul pentru dramaturgie al USR (2005).**

Îmi permit ca în numele redactorilor și colaboratorilor revistei *Caiete Silvane* să îi urez confratelui **Liviu Ioan Stoiciu** SĂNĂTATE ȘI PUTERE DE CREAȚIE! LA MULȚI ANI!

Viorel TĂUTAN

* informație culeasă din DGLR, literele S-T, pag. 467

Cercuri pe apă

Mi-e dor de februarie de altădat

Vă pot părea sentimentală și nostalgică - și chiar sunt - când mărturisesc că mă gândesc cu drag la luna februarie a anilor '70, '80. Ani la rând, am cumpărat în această lună saci de cărți. Atunci ne-am zidit temeliile bibliotecilor personale mulți dintre iubitorii de carte care trăiam la țară și pentru care lectura era fundamentală și nu de puține ori singura hrană spirituală cotidiană. Luna februarie era decretată *luna cărții la sate*. Aveam în această lună posibilitatea să cumpărăm, prin magazinul sătesc, de la depozitul de carte al UJECOOP Sălaj cărți în rate. Ratele se puteau întinde și până la următoarea *lună a cărții*. Cum făceam? Mergeam din timp la domnul Ioan Mizgai, șeful depozitului de carte de la UJECOOP Sălaj, un om sufletist și deosebit de amabil, vedeam ce are în depozit, întrebam când mai primește "marfă" și iar mergeam și alegeam pentru noi, cadrele didactice de la școala din Trezneu, tot ce găseam mai valoros. Și găseam! Colecțiile "Biblioteca pentru toți", "Romanul Secolului XX", "Romanul de dragoste", "Globus" și altele publicau autori și titluri de valoare din literatura română și străină. Și când socotesc

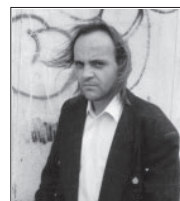
acum, nici nu era prea scumpă cartea în acea vreme. Un volum din colecția "Biblioteca pentru toți" costa 4 sau 5 lei. La începutul lunii februarie, cu primul transport de marfă, soseau la magazinul sătesc sacii și cutiile cu cărți. Gestionarii magazinului, soții Maria și Rafailă Moroti (Dumnezeu să-l odihnească în pace!), ne permiteau să participăm la inventarierea cărților, după care le împărțeam, iar dâșii ne treceau pe fiecare într-un tabel, pe un caiet, cu suma totală defalcată pe luni. Dobânda? Ce dobândă? Nici nu prea știam noi pe vremea aceea ce înseamnă dobândă, poate că ne-ar fi speriat și cuvântul în sine... Câștigul? Ooo, câștigul a fost enorm! Nopti scurte și luminoase de iarnă am câștigat fără număr în acea vreme... Mult mai mult am câștigat decât "câștigăm" astăzi cu internetul și canalele tv, plătite în echivalentul în lei al euro la cursul zilei...

În prag de februarie, sentimentală și nostalgică, încerc să-mi amintesc când mi-am cumpărat ultima carte...

Ileana PETREAN-PĂUȘAN

APĂRAREA

"Ce-a da Domnu'!" (în 2012)

Speculații sunt destule, începând cu presa scrisă și terminând cu multiplele variante oferite de internet. S-au scris și se scriu cărți, s-au turnat și se mai realizează filme despre acest curios an. Oameni de știință, gravi și trași la față, ne spun la TV că se inversează polii magnetici ai planetei. Astrologi și vrăjitori prezic sfârșitul lumii. Cu jumătate de gură, și oamenii politici confirmă faptul că "atunci se va întâmpla ceva". Un deștept a făcut furori pe google, lansând o altă idee: "Va fi o schimbare totală de mentalitate, nu un cataclism".

Toată lumea vorbește despre "2012", deși "toată lumea" își vede de treabă - afaceri, crime, droguri, serviciu, răutăți ori lucruri bune, familie, meciuri de fotbal etc. -, în totală contradicție cu fostele și dese prevestiri despre sfârșit în baza cărora membrii unor secte (din alte țări, nu de la noi!) s-au sinucis nu demult.

Întreb, cutremurat și scârbit de atâta îndobitocire:

Dacă știți că muriți în 2012, de ce nu umpleți bisericile și mănăstirile până la refuz?

Dacă știți că inversarea polilor poate crea o nouă eră glaciară, de ce sfidați Biblia, care spune că vom dispărea în urma unei "ploi de foc"?

Dacă omenirea își va schimba mentalitatea, ce-ar fi dacă liderii noii orânduiri ar fi artiștii, creatorii care au ținut viu focul spiritual? Ah, ce mi-aș dori să văd cum România e condusă de-alde Dăncuș, Săuca, Ioan Es Pop ori Groșan!

Dacă în 2012 intrăm într-un "con inteligent" (datorită alinierii unor astre) care ne va afecta psihosomatic, cum am citit într-o proză SF din 1988, și IQ-ul omului de pe stradă va crește brusc, ce se vor face politicienii autohtoni care au spoliat țara asta de toate valorile transportabile (mai precis, transferate în bancnote)?

La toate aceste întrebări am primit un răspuns stupefiant de la un țăran din piață, de unde îmi cumpăr de multă vreme lactatele necesare familiei: "Ce-a da Domnu'!".

M-am înveselit deodată, căci despre "2012" vorbisem până atunci cu el: scrie în Biblie că nici măcar Fiul (Iisus) nu știe când Tatăl (Dumnezeu) va apăsa butonul celui de-al doilea potop. Iarăștia ne amețesc de cap cu holocaust-uri imaginare!

Ștefan Doru DĂNCUȘ

Malaxorul cu sare și piper

■ Mă pregăteam să scriu despre Poeziarul CTP, "**Cuvinte rare**" (Polirom, 2009), inspirat, probabil, și de lectura "**reportajelor**" ficționalizate din Truman Capote, "**Muzică pentru cameleoni**" (Polirom, 2009). Când colo, am dat peste acest "editorial" CTP.

Colindul Mânzuului Sec
de Cristian Tudor POPESCU
26 DECEMBRIE 2009, Gândul

*Moș Crăciun, bătrânul tandru,
Sclerozat, cu pașii mici,*

*A venit și anul ăsta
Ce-o mai căuta pe-aici?*

*Moș țicnit și singuratic
Ai răzbit tu prin nămeți
Dar în sufletele noastre
Nu intra, că ai să-ngheți*

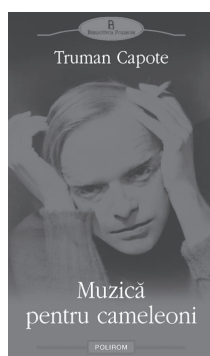
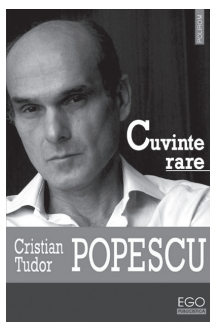
*Iar mi-ai adus ceva ciurucuri
Vreun ursuleț, vreo păpușică chioară
Ești incorigibil, bătrâne,*

*Ia zi, n-ai cumva o țigară?
De fapt ești un escroc patent
Mă amăgești mereu cu jucărele
Cu chipul mamei, cu un brad
Și-mi iei un an întreg pe ele*

*Un an din viața mea de șoim
De șoim feroce și sarcastic
Șoim împăiat visând la cer
Cu ochi rotunzi și reci de plastic.*

*Moș Crăciun, bătrân nebun
Nu mai am nimic să-ți spun
Am fost eu vreodată copil?
Și-ar fi bine să mai știi
La anu dacă mai vii
Te duc să stai cu tata, la azil.*

Oare are dreptate Marius Chivu? "«Cuvinte rare» este o carte cu texte lipsite de nuanțe, fără scilipiri de inteligență sau reușite stilistice, texte căznite, vag moralizatoare, dar cu aspirații literare scrise de un jurnalist inflexibil și blazat, fără umor și al cărui talent literar, dacă îl are, este constant cenzurat" (Adevărul, 12 ian. 2010). Nici chiar așa! Nu cred că CTP își "cenzurează talentul". Probabil trece printr-o pasă mai proastă, ca să ne exprimăm elegant. Exemplu și "editorialul" de mai sus. CTP rămâne, după cum, de altfel, mărturisește, un om de imagine. Și, adaug eu: cu talent și cu foarte multe probleme cauzate (!) tocmai de talent.

■ Am reușit, uf, să lecturez integral opul lansat anul trecut și pe la Zalău: "**De la regimul comunist la regimul Iliescu. Virgil Măgureanu în dialog cu Alex Mihai Stoenescu**" (Rao, 2008). Mi-a atras atenția următorul fragment (și pentru că e legat de zona Sălajului): " VM Am hotărât să-l întâlnim pe Ion Iliescu la Cehu Silvaniei (Cehu Silvaniei, totuși - n.m.). El mi-a atras atenția din București: «Măi, să fie puțină lume». «Păi, nu, că vom fi în principal noi doi și mai am un prieten acolo, un primar, Vasile Vlaica. El ne va primi, ne va da o masă undeva, știu și locul». Era undeva într-o pădure, o cabană deasupra Cehului, frumos loc! Am stat de vorbă cu Vasile, m-am dus în sat să-mi văd sora și, în noaptea dinspre ziua când urma să vină Iliescu la Cehu Silvaniei (Cehu Silvaniei - n.m.), eu am stat cuminte și l-am așteptat la cabana Ulciug. Fixasem că vom fi vreo șase persoane, numai așa de fațadă, că nu se cade, era prim-secretar. AMS: Când se petrecea asta? VM: Era în mai 1981. Atunci, dintr-odată lucrurile au sărit în aer. Eu am plecat până în sat, acasă la soru-mea, și în momentul ăla sună la primărie pe un telefon din ăla cu manivelă: «Vino repede la Cehu». Fug, trimisese mașina. Ce se întâmplase? Vine Iliescu de la Cluj și o întrebă de prim-secretară, cunoștință de-a noastră, Ionaș o chema, prim-secretar la județul Sălaj: «Unde e profesorul Măgureanu?» "Dar noi nu l-am văzut pe tovarășul profesor!" - îi răspunde femeia. Mă cunoșteau, îmi fuseseră studenți, poziția era clară. Mă respecta, era relația profesor - elev, indiferent că ajungeau în funcții politice importante. «Da, dar nu l-am văzut deloc. Nici n-a venit pe la noi». Încep să zbârnâie telefoanele, se spune că vine Ion Iliescu cu tot comitetul județean. M-am pomenit la Cehu Silvaniei (Cehu Silvaniei - n.m.) cu vreo 40 de persoane, în frunte cu prim-secretara. Ne așezăm la masă într-o poiană. Acuma, de mâncare nu-mi ardea. Iliescu m-a luat pur și simplu și m-a pus lângă el. Atunci am profitat nițel de ocazie și l-am luat la o plimbare prin pădure. Acolo a avut loc așa-zisa racolare, ca să folosească expresia uzitată chiar de el. Acolo i-am spus eu despre faptul că el este perceput ca viitorul președinte al României" (pp. 38-39). Într-adevăr, un fapt istoric: la cabana de la Ulciug, de lângă orașul Cehu Silvaniei, județul Sălaj, Virgil Măgureanu i-ar fi spus, în mai 1981, lui Ion Iliescu că "este perceput ca viitorul președinte al României". În rest, am "priceput" tot: "revoluția" din decembrie 1989 a fost opera colectivă a mai multor servicii de informații...

■ "Să citești scenariul la **Politișt**, adjectiv după ce ai văzut filmul e ca și cum ai admira un schelet de pește după ce ai mâncat peștele. Scenariul e armătura care îi permite lui Corneliu Porumboiu îndrăzneala timpilor «morți». E ca și cum ai avea flagrantul pe hârtie / tablă. În scris, replicile se umplu și mai mult de sens (sau se golesc, e același lucru).

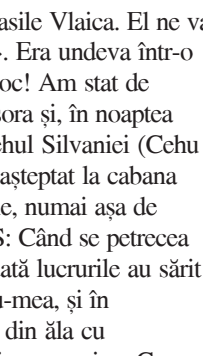
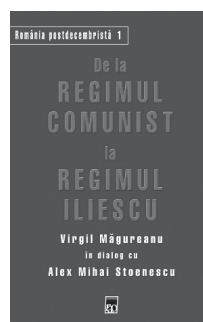
«Nelu: *Ginuța, tu muncești mai mult ca noi.*

Gina: Azi n-am chef de ironiile tale.

Nelu: Dar nu era o ironie, era pe bune» (Iulia Blaga, www.liternet.ro). Până la urmă, e de bine sau de rău?

Daniel SĂUCA

Serie nouă, Anul VI, Nr. 2 (61), februarie 2010

In memoriam Peter Scott Cooper

(30 iulie 1950 - 21 ianuarie 2010)

Moartea a lovit iar printre oamenii de cultură ai Sălajului. Joi seara, în 21 ianuarie 2010, după o grea suferință, a trecut la cele veșnice scriitorul, poetul și artistul american Peter Scott Cooper, trăitor în Sălaj de mai mulți ani. Peter Scott Cooper s-a născut la 30 iulie 1950 în Chicago. A debutat cu volumul de versuri "Silence becomes the unicorn" (1974). Au urmat: "Birth mark" (roman, 1999) și "The Valley of my western hart" (poeme, 2000). S-a implicat activ în viața culturală a Sălajului, printre altele citind de mai multe ori în cadrul Cenaclului "Silvania" (unde a fost extrem de apreciat) și fiind un colaborator apropiat al revistei de cultură "Caiete Silvane" (unde i-au fost publicate poeme, proză, reportaje și lucrări de artă fotografică). Iată, în

traducerea soției sale, Corina Știrb - Cooper, un fragment din poemul lui Peter Cooper, "Moartea nu e un munte", poem publicat în revista "Caiete Silvane" (2006) după ce a fost citit în Cenaclul "Silvania":

"Moartea nu e un munte
sau o femeie

nu e o excursie lungă la țară

nu e o otrăvă
sau o lamă de ras

nicio armă

Nu e prietena bogaților
sau săracilor
și dacă uneori
e verișoara războiului

nu-i e soră inimii (...)

E mama durerii altora
e rudă cu tatăl agoniei

Moartea nu poate fi prietenă
deși i-a fost camaradă trădării (...)

nu are frumusețe
e doar o tranziție
de la ideea caldă
cristalină
la faptul rece
imperturbabil (...)"

Conform dorinței sale, Peter Scott Cooper a fost înmormântat la Buciumi, județul Sălaj. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

D.SĂUCA

